

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Навчально-науковий медичний інститут

Сергієнко В. М., Король С. А.

ОЛІМПІЙСЬКИЙ СПОРТ

Конспект лекцій

У двох частинах

Частина 1

Суми
Сумський державний університет
2024

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Навчально-науковий медичний інститут

ОЛІМПІЙСЬКИЙ СПОРТ

Конспект лекцій

для здобувачів спеціальності 017 «Фізична культура і спорт»
очної форми здобуття вищої освіти

У двох частинах

Частина 1

Затверджено на засіданні
кафедри фізичного виховання і спорту
як конспект лекцій
із дисципліни «Олімпійський спорт».
Протокол № 5 від 12.11.2023.

Суми
Сумський державний університет
2024

Олімпійський спорт : конспект лекцій : у 2 ч. / укладачі:
В. М. Сергієнко, С. А. Король. – Ч. 1. – Суми : Сумський
державний університет, 2024. – 196 с.

Кафедра фізичного виховання і спорту НН МІ

ЗМІСТ

	С.
Передмова	4
Лекція 1. Олімпійський спорт як наукова та навчальна дисципліна.....	5
Лекція 2. Олімпійські ігри Давньої Греції.....	27
Лекція 3. Відродження сучасних Олімпійських ігор.....	43
Лекція 4. Перший період ігор Олімпіад.....	57
Лекція 5. Другий період ігор Олімпіад.....	75
Лекція 6. Третій період ігор Олімпіад.....	92
Лекція 7. Четвертий період ігор Олімпіад.....	120
Лекція 8. Зимові олімпійські ігри.....	156

ПЕРЕДМОВА

Олімпійський спорт на сьогодні розглядають як багатофункціональне суспільного явища, що включає в себе цілісну систему поглядів та дає уявлення про історію розвитку олімпійського спорту, його сутність, поняття, принципи й закономірності, місце та функціонування в суспільстві, проблеми організації та проведення Олімпійських ігор, функціонування Міжнародної олімпійської системи тощо.

Крім того, Олімпійський спорт – найважливіша складова Міжнародного спортивного руху, що є невід’ємною частиною сучасного життя і міжнародних відносин та відповідно до концепції олімпізму спрямована на пропаганду загальнолюдських гуманістичних цінностей.

Олімпійський рух в Україні – громадський рух, що базується на добровільному об’єднанні громадян та організацій з метою пропаганди ідей здорового способу життя, розвитку фізичної культури та спорту, що координується Національним олімпійським комітетом України (НОК України).

Популярність та престижність Олімпійських ігор невинно зростає, про що свідчить постійний ріст кількості країн та спортсменів, які беруть участь в олімпійських змаганнях, що вимагає відповідної підготовки фахівців у сфері фізичної культури і спорту.

Поданий лекційний матеріал дозволить досягнути здобувачам вищої освіти сучасного конструктивного, фундаментального мислення та сформуванню системи спеціальних знань зі становлення та розвитку Олімпійського руху у світі, в Україні з найдавніших часів до сьогодні, спрямованої на пропаганду загальнолюдських і гуманістичних цінностей відповідно до концепції олімпізму.

Лекція 1

Олімпійський спорт як наукова та навчальна дисципліна

План

1. Загальна характеристика структури і змісту предмета «Олімпійський спорт».
2. Сутність спорту, його роль, форми та умови функціонування в суспільстві.
3. Термінологія олімпійського спорту.
4. Олімпійська символіка та атрибутика.
5. Методи досліджень в олімпійському спорті.

1. Загальна характеристика структури і змісту предмета «Олімпійський спорт»

Олімпійський спорт – одне з найдивовижніших явищ в історії людства. Зародившись у Давній Греції, Олімпійські ігри регулярно проводили більше ніж тисячу років, будучи важливою складовою частиною давньої цивілізації. Проіснувавши з 776 до н. е. до 394 рік, вони припинили своє існування, щоб відродитися наприкінці XIX століття.

Сучасне існування Олімпійських ігор (ОІ) підтвердило, що ідеали, покладені в основу Олімпійського руху, вічні та привабливі для людства. І власне боротьба за ці ідеали не лише дозволила відродити Олімпійські ігри, а й зробила Олімпійський спорт надзвичайно популярним явищем, яке охопило всі континенти та країни, стало свого роду феноменом громадського життя усієї світової спільноти.

Олімпійський спорт (ОС) – спеціалізована ігрова змагальна діяльність людини, спрямована на досягнення максимально можливого високого результату.

У сучасному ОС спортивна, виховна й освітня сторони тісно спілкуються із соціально-філософськими, економічним й політичними сторонами життя людини. Він став прикладом ефективного співробітництва людства в ім'я гармонійного розвитку й поваги людини, зміцнення миру та взаєморозуміння між державами й народами.

Сучасна наука про ОС – закономірний результат

багаторічної аналітичної пізнавальної діяльності з історії ОІ Древньої Греції, відродження ОІ і розвитку сучасного Олімпійського руху.

Аналіз системи знань про ОС як науки свідчить про те, що навчальна дисципліна «Олімпійський спорт» містить загальну концепцію стану і розвитку Міжнародного олімпійського руху; за своїм призначенням – загальний метод пізнання явищ ОС; за своїми функціями – практичне керівництво для спортсменів, тренерів, діячів Олімпійського руху та інших фахівців спорту, а також осіб, діяльність яких тією чи іншою мірою пов'язана з Олімпійським спортом; за своєю структурою і змістом – сукупність понять, принципів, фактів, ідей і гіпотез, які повинні належати до даної сфери людської діяльності.

Предметом навчальної дисципліни «Олімпійський спорт» є знання різних складових як багатофункціонального суспільного явища, системи змагань і пов'язаної з нею системи підготовки до ОІ.

Зміст предмета визначається засобами, формами, методами, ідеями і теоріями, які мали місце в розвитку ОС на різних історичних етапах розвитку людства.

Об'єктами дисципліни «Олімпійський спорт» є:

- витоки, зародження та історія ОІ Стародавньої Греції;
- відродження ОІ та історія сучасного Олімпійського руху;
- міжнародна олімпійська система, її структура і основоположні принципи функціонування;
- соціально-політичні, організаційно-правові і економічні основи ОС;
- олімпійські види спорту, змагання і змагальна діяльність спортсменів;
- сторони підготовленості спортсменів, які визначають рівень спортивних досягнень та їх удосконалення;
- структура підготовки спортсменів та методика розбудови тренувального процесу;
- відбір, орієнтація, контроль, управління і прогнозування в системі підготовки спортсменів;
- позатренувальні і позазмагальні чинники в системі

підготовки і змагальної діяльності спортсменів.

Олімпійський спорт як наукова і навчальна дисципліна може бути поділена на такі структурні елементи:

1. *Вихідна емпірична основа* – різноманітні факти, одержані під час практичної і дослідницької діяльності, які вимагають ще свого пояснення, теоретичного обґрунтування, інтерпретації, визначення місця в цілісній системі знань.

2. *Вихідна теоретична основа* – містить такі основні компоненти: ідеї, гіпотези, закономірності, принципи.

3. *Вихідна логічна основа* – в системі знань про Олімпійський спорт – це поняття, які відбивають основні властивості об'єктів або явищ.

4. *Власне теоретична частина* – сукупність наслідків, установлень і доказів.

Таким чином, до предмета ОС належать вивчення загальних закономірностей виникнення, становлення й розвитку спорту вищих досягнень.

ОС як навчальна дисципліна повинна вирішити такі завдання:

1. Сформувати системні знання та визначити історичне місце Олімпійського руху в суспільстві.

2. Забезпечити теоретико-методичну підготовку, необхідну в роботі зі спортсменами високої кваліфікації.

3. Оволодіти вмінням застосовувати одержані знання в оцінюванні ідей та явищ, що відбуваються в олімпійському русі.

Зміст ОС залежить від конкретної суспільно-політичної формації, географічного середовища, національних традицій, політики, економічного стану, розвитку науки і культури.

Іншими словами, ОС підпорядковується тим самим закономірностям розвитку, що й фізична культура. Крім того, ОС, його розвиток залежить від стану інших складових ФК: фізичного виховання, фізичної реабілітації, фізичної рекреації.

І, нарешті, ОС сам є частиною спортивної діяльності. Ефективність ОС визначається не лише якістю функціонування власних складових, а й інших напрямків спорту.

2. Сутність спорту, його роль, форми та умови функціонування в суспільстві

Сучасні знання про спорт – закономірний результат багатолітньої пізнавальної діяльності людини. Поняття «спорт» необхідно розглядати як багатофункціональне явище культури, як сукупність матеріальних і духовних цінностей суспільства, як вид і результат діяльності.

Спорт як частина культури суспільства – це сукупність досягнень суспільства у справі використання сучасних засобів і методів спортивного тренування, спортивної науки, сучасних спортивних споруд, спортивної інвентарю та обладнання.

Об'єктом теоретико-методичних основ підготовки спортсменів є спорт як вид і результат спеціалізованої діяльності людини. Лише для спорту як виду суспільної діяльності характерне специфічне виробництво – спортивний результат, який виробляється в змаганнях.

У цьому необхідно підкреслити: якщо з цієї специфічної діяльності забрати змагання, то спорт як вид діяльності зникає. Залишаються лише фізичні вправи, тобто фізична культура, але не спорт.

У спорті як виді діяльності розрізняють ***спорт масовий, спорт вищих досягнень і адаптивний (спорт інвалідів).***

Спорт масовий може бути диференційований на спорт самодіяльний і спорт базовий.

Самодіяльний спорт – переслідує розважальні цілі, має нерегулярний характер, відсутність чіткої тренувальної програми і керівника-педагога, тренера, інструктора (секції на підприємствах, спортивних клубах). Епізодично можуть проводитися змагання.

Базовий спорт – здійснюється в певній організаційній структурі (навчальні заклади, служба в армії). Здійснюється за чіткою програмою спортивної підготовки. Базовий спорт може також бути спрямованим на засвоєння тих видів, у яких рухові навички більш адекватні майбутній професійній діяльності (військовий спорт, пожежно-прикладний спорт).

Спорт вищих досягнень поділяється на аматорський і професійний.

Аматорський спорт. Термін є дуже відносним. Без систематичних, щоденних багатогодинних занять, професійного ставлення до тренування, систематичної участі у змаганнях (до 30–80 змагань на рік) домогтися результатів у спорті вищих досягнень неможливо.

Професійний спорт – це спеціалізовані за видами спорту об'єднання спортсменів вищої кваліфікації, які за контрактами виступають за професійний клуб.

ПС функціонує переважно за рахунок відбору спортсменів-аматорів, переможців олімпіад, світових, континентальних першостей (бокс, карате), але дає методику підготовки, сучасні спортивні бази, збирає і підтримує кращих спортсменів.

Характерні риси ПС: висока організація підготовки та змагань, максимальне сучасне матеріально-технічне, науково-методичне та медичне забезпечення підготовки; велика свідомість та відповідальність за свою підготовку і спортивний результат.

У сучасному суспільстві велику увагу приділяють **спорту інвалідів** (адаптивний спорт). Перші паралельні олімпійські ігри для інвалідів відбулися в Сеулі у 1988 р.

Спорт як вид діяльності привертає велику увагу людей, що робить його одним із найбільш популярних видовищ. Це породжує інтерес до нього комерційних кіл, які використовують видатних спортсменів із метою реклами своєї продукції. Зі свого боку це приводить до появи чисто видовищних, комерційних видів спорту.

Звичайно, без певної участі бізнесу неможливо було б досягти необхідного матеріально-технічного забезпечення підготовки спортсменів, будівництва стадіонів і палаців спорту (в Атланті на ОІ витрачено близько двох мільярдів доларів, отримано 500 мільйонів прибутку), участі науково-технічних організацій у створенні сучасного інвентарю та обладнання, засобів науково-методичного забезпечення

підготовки спортсменів.

Спорт – це явище, що постійно розвивається. Ті види, які в недалекому минулому були обмежені національними кордонами, стають олімпійськими. Наприклад, на останній олімпіаді олімпійськими видами стали пляжний волейбол, велокрос.

У деяких видах зараз уже проводять чемпіонати світу – гольф, авто-мотоспорт, спортивна аеробіка, мініфутбол, л/а крос та інші, у деяких проводять чемпіонат континенту – чемпіонат Європи зі стрибків на скакалці (на швидкість, обов'язкова, групова).

Розуміння спорту було б неповним, якби спорт розглядався лише вузько спеціалізовано – як вид і результат певної діяльності. У сучасному розумінні спорт – це соціальне явище, явище культури людства, котре має свої духовні та матеріальні цінності.

Для суспільства велике значення має гуманістична цінність спорту. Це процес удосконалення вольових якостей людини, її постійна боротьба за перевагу над силами гравітації, простором і часом, прагнення до пізнання і розвитку можливостей самоутвердження особистості та багато іншого.

Досягнення науки про спорт, методика підготовки, висококваліфікованих спортсменів, використання її результатів в інших галузях: медицині, мистецтві, фізичній культурі, педагогіці, психології, космонавтиці, військових науках та ін. – це сукупність духовних цінностей спорту.

Олімпійські ідеали миру, прогресу людства, радості спілкування, справедливості та благородства спортивної боротьби, неприйняття расизму та апартеїду, демократизм спорту – основні гуманістичні, духовні цінності спорту.

До сутності матеріальних цінностей спорту необхідно віднести самі види спорту, їх постійний розвиток упродовж усієї історії людства, спортивне обладнання і новітню технологію його виготовлення, спортивні споруди, архітектуру та технологію будівництва, наукове, медичне і методичне устаткування й апаратуру і навіть спортивну моду.

3. Термінологія олімпійського спорту

Система знань про олімпійський спорт виражається насамперед в основних термінах та їх визначенні. Більшість класифікацій термінології виділяють базові (основні) та похідні терміни, які підлягають базовим та впливають із них. Усі терміни дисципліни «Олімпійський спорт» умовно поділяють на п'ять груп.

1. Найбільш загальні

Олімпізм – філософія життя, що об'єднує в єдине ціле гідність тіла і духу, волі й розуму, концепція виховання гармонійно розвиненої людини засобами спорту, поширення гуманістичних ідей у житті суспільства, розвитку співпраці, взаєморозуміння та взаємодопомоги. Поєднуючи спорт із культурою та освітою, олімпізм прагне створити такий спосіб життя, який базувався б на радощах, здобутих через зусилля, освітніх цінностях доброго прикладу та повазі універсальних етичних принципів.

Основні цінності олімпізму:

- врівноваженість якостей тіла, волі, розуму;
- поєднання спорту з культурою та освітою;
- дотримання способу життя, який ґрунтується на радощах, здобутих власними зусиллями;
- повага до загальних основних етичних засад;
- гармонійний розвиток людини;
- сприяння утвердженню мирного суспільства;
- повага до людської гідності;
- розбудова мирного, кращого світу завдяки вихованню молоді засобами спорту;
- заняття спортом без будь-яких дискримінацій;
- взаєморозуміння в дусі дружби та чесної гри.

З метою пропаганди олімпізму і впровадження в життя молоді олімпійських ідеалів діє Міжнародна олімпійська академія та більше ніж 130 національних олімпійських академій, які займаються олімпійською освітою. Уперше ідея створення наукового центру на території Олімпії була виказана ще у 1926 році, та лише у 1961 році, одночасно з відкриттям

реставрованого давнього стадіону, відбулося урочисте відкриття академії.

Олімпійська академія України була створена 20 вересня 1991 року, а її осередки активно діють в усіх регіонах країни. Вона має на меті розвинення та зміцнення Олімпійського руху в Україні, духовне збагачення людей, обмін цінностями національної культури, пропаганду ідей та принципів олімпізму.

Олімпійський рух – соціальний рух сучасної епохи, що охоплює світову співдружність у дусі взаємного визнання та співпраці, чесної та відкритої конкуренції, де найвище – це людська особистість, її здібності і досягнення без дискримінації за расовими, національними, політичними та економічними ознаками.

Основні завдання Олімпійського руху:

– сприяти розвитку тих фізичних якостей, які є основою спорту;

– виховувати молодь засобами спорту в дусі кращого взаєморозуміння та дружби, допомагаючи таким чином розбудувати новий, більш справедливий світ;

– поширювати олімпійські принципи в усьому світі для створення міжнародної доброї волі;

– збирати раз на чотири роки атлетів усього світу на великі спортивні фестивалі – Олімпійські ігри.

Олімпійський спорт – міжнародний багатофункціональний спортивний рух, спрямований на пропаганду загальнолюдських і гуманістичних цінностей відповідно до концепції олімпізму.

Особливістю є змагальна діяльність спортсменів та спеціальна підготовка до неї. Основна мета – високі спортивні досягнення. Однак, крім того, досягаються й інші важливі соціальні цілі – укріплення здоров'я, фізичне та моральне вдосконалення людей, розвиток міжнародного співробітництва та взаєморозуміння, поширення принципів олімпізму на інші сфери життя, укріплення матеріальної бази Олімпійського спорту та інше.

Олімпійські ігри – змагання між спортсменами в індивідуальних та командних видах спорту, визнаних МОКом як олімпійські. Вони складаються з ігор Олімпіади та Зимових олімпійських ігор, що проходять один раз на чотири роки.

Ігри Олімпіади – найбільші всесвітні комплексні змагання, які проводять із 1896 року відповідно до Олімпійської хартії, організовує олімпійське місто та НОК під керівництвом МОКу.

Рахунок ігор Олімпіади ведеться незалежно від того, відбувалися самі Ігри за ці чотири роки чи ні. Так, VI, XII та XIII Ігри Олімпіад не проводили через Першу та Другу світові війни.

Зимові олімпійські ігри – комплексні змагання із зимових видів спорту, починаючи з 1924 року.

Олімпіада – чотирирічний період, який починається з ігор Олімпіади та закінчується з відкриттям Ігор наступної Олімпіади. Бере початок з Ігор Давньої Греції.

II. Пов'язані з Міжнародною олімпійською системою, її принципами, структурою, функціонуванням

Олімпійська хартія – правила та офіційні положення МОК, у яких викладені основні принципи розвитку Олімпійського руху та проведення Олімпійських ігор. Основи Олімпійської хартії були розроблені Кубертеном. У подальшому до неї вносили доповнення та інструкції.

МОК (Міжнародний олімпійський комітет) – вищий керівний орган Олімпійського руху сучасності. Це постійно діюча неурядова організація, яка має всі права на Олімпійські ігри. Її місцезнаходження – швейцарська Лозанна. Сприяє поширенню олімпізму в усьому світі:

- співпрацює у прагненні поставити спорт на службу людству;

- підтримує і заохочує пропаганду спортивної етики;

- спрямовує свої зусилля на утвердження чесної спортивної гри і засуджує будь-яке насильство;

- веде боротьбу зі вживанням допінгу у спорті;

- вживає всіх заходів щодо запобігання небезпеки здоров'ю спортсменів;

- виступає проти будь-яких політичних чи комерційних зловживань у спорті та серед атлетів;
- прагне, щоб Олімпійські ігри проводили за умов, які виховують відповідальне ставлення до збереження довкілля;
- підтримує Міжнародну олімпійську академію;
- підтримує інші організації, які займаються олімпійською освітою.

Міжнародні спортивні федерації. Кожним видом спорту на Олімпійських іграх керує Міжнародна спортивна федерація – МСФ. Федерації встановлюють і контролюють правила у своїх видах спорту. Кожна МСФ є самостійною та незалежною. МОК надає право проведення змагань МСФ з окремих видів спорту в програмах літніх та зимових олімпіад. Перші міжнародні спортивні федерації були організовані наприкінці ХІХ століття. Вони:

- забезпечують розвиток своїх видів спорту в усьому світі;
- сприяють досягненню мети, яка проголошена Олімпійською хартією;
- встановлюють критерії відбору учасників Олімпійських ігор;
- здійснюють нагляд за технічним контролем і керівництвом своїми видами спорту на Олімпійських іграх;
- забезпечують технічну допомогу програмам Олімпійської солідарності.

НОК (Національний олімпійський комітет) – керівний орган Олімпійського руху в країні, який має кожна країна, що бере участь в Олімпійських іграх.

Кожен НОК розвиває та захищає Олімпійський рух у своїй країні:

- пропагує основні принципи олімпізму засобами освіти, національних олімпійських академій, культурних програм тощо;
- заохочує розвиток спорту на всіх рівнях;
- вживає запобіжних заходів щодо проявів будь-яких форм шахрайства, дискримінації та насильства у спорті;
- запобігає вживанню речовин і здійсненню процедур, заборонених Всесвітньою антидопінговою агенцією (ВАДА);

– представляє свої країни на Олімпійських іграх.

Національні олімпійські комітети утворюють п'ять континентальних асоціацій:

- Асоціація європейських олімпійських комітетів;
- Асоціація національних олімпійських комітетів Африки;
- Олімпійська рада Азії;
- Панамериканська спортивна організація – Північна та Південна Америка;
- Національні олімпійські комітети Океанії.

Найбільш значущими спортивними заходами, які проводять ці організації, є регіональні ігри.

Міжнародна олімпійська академія – спеціальний заклад, що діє під керівництвом МОКу та фінансується НОКом Греції. Основне завдання – вивчення теорії та практики підготовки спортсменів, пропаганда Олімпійського руху.

Олімпійська солідарність – полягає в організації допомоги національним олімпійським комітетам, які визнані МОКом, у розвитку Олімпійського руху.

Зокрема, ця допомога надається тим, хто має найбільшу потребу в ній. Вона набуває форми програм, які розробляють МОКом спільно з національними олімпійськими комітетами:

- підготовка НОКу до Олімпійських ігор та участі в них;
- олімпійські стипендії для атлетів та тренерів;
- підтримка командних видів спорту;
- розвиток молоді;
- підготовка до регіональних та континентальних ігор;
- розвиток національної системи підготовки;
- розвиток напрямів спортивної медицини, збереження навколишнього довкілля, масового спорту;
- проведення культурних, освітніх та наукових заходів у сфері олімпійського спорту.

Олімпійське визнання – визнання МОКом національних олімпійських комітетів окремих країн, що дозволяє цим країнам направляти національні команди на Олімпійські ігри; міжнародних спортивних федерацій, що є приводом для визнання

цього виду спорту – Олімпійським; видів спорту, що забезпечує включення їх у програму Олімпійських ігор.

Олімпійський музей – ідея його створення належить П'єру де Кубертену. Але реалізувати її вдалося лише сьомому президенту МОКу Хуану Антоніо Самаранчу. Олімпійський музей побудований у Лозанні із білого мармуру, який нагадує про грецьке походження Олімпійських ігор.

III. Охоплює систему знань, пов'язаних із проведенням Олімпійських ігор, їх програмою, визначенням переможців

Олімпійське місто – вибирають для проведення Олімпійських ігор не менше ніж за 6 років.

Організаційний комітет Олімпійських ігор – це громадський виконавчий орган, який володіє юридичним статусом, створений для матеріально-технічного забезпечення проведення Олімпійських ігор та такий, що бере на себе відповідальність за обов'язки олімпійського міста. Крім олімпійських видів, комітет має право на свій розсуд внести до програми Ігор змагання з показових одного або двох видів спорту.

Олімпійський стадіон – головний стадіон Олімпійських ігор, де проводять церемонії відкриття та закриття й змагання з найпопулярніших видів спорту (фінальні змагання з легкої атлетики, футболу та інші).

Олімпійське селище – комплекс житлових будинків із допоміжними приміщеннями (столові, культурні центри, крамниці, тренувальні спортивні споруди), в яких розміщуються учасники змагань та судді. Офіційне поселення в олімпійському селищі відбувається з 1932 року.

Національна олімпійська команда – делегація НОКу, направлена для участі в Олімпійських іграх. Її формує Національний олімпійський комітет за рекомендацією національних спортивних федерацій. До складу команди входять спортсмени, тренери, офіційні представники, технічний та обслуговувальний персонал. Максимальну кількість учасників від команди в кожному номері олімпійської програми, встановлює МОК за згодою відповідної МСФ.

IV. Розкриває систему підготовки спортсменів до змагань

Система підготовки спортсменів – сукупність знань, принципів, методів, а також сама практична діяльність з організації та управління процесом виховання спортсменів, що можуть досягти результатів, характерних для сучасного Олімпійського спорту. Структурними одиницями цього поняття є система підготовки спортсменів у групах видів спорту (швидкісно-силові, одноборства, ігри та інші) або окремих видів спорту.

Спортивна підготовка – багатофакторний процес, що охоплює тренування спортсменів, підготовку їх до змагання та участь у них, організацію тренувального процесу та змагань, науково-методичне та матеріально-технічне забезпечення тренування та змагань.

Спортивне тренування – складова частина спортивної підготовки, що є спеціалізованим процесом, який базується на використанні фізичних вправ із метою розвитку та вдосконалення рухових якостей та здібностей, які обумовлюють готовність спортсмена досягти найкращих показників в обраному виді спорту.

Школа спорту – єдина система підготовки спортсменів, що ґрунтується на існуванні творчого напрямлення (доктрини), що розвивається групою спеціалістів. Про наявність існування школи свідчить група висококваліфікованих тренерів, спортивних установ, високі спортивні досягнення, їх наукова обґрунтованість. Структурними одиницями є школа спорту в окремих країнах та окремих видах спорту.

Тренованість – ступінь можливості виконання фізичних навантажень, які вимагають витривалості, сили або гнучкості і зумовлені поєднанням фізичної активності з генетично переданими здібностями.

V. Підбиває підсумок спортивної підготовки на певному етапі спортивного вдосконалення

Спортивний результат – кількісний та якісний рівень показників у спорті. Загальним положенням для всіх видів спорту є досягнення результату під час виконання відповідних правил.

Залежно від особливостей виду спорту спортивний результат може бути відображений різноманітними показниками: перемогою, одержаною в окремих змаганнях або їх серії (боротьба, бокс, спортивні ігри); одиницями вимірювання часу, простору або маси (плавання, легка та важка атлетика); кількістю балів, що набрали спортсмени за оцінками судів (гімнастика, фігурне катання).

Спортивні досягнення – показник спортивної майстерності та здібностей спортсмена, який відображений у конкретних результатах. Спортивні досягнення окремого спортсмена відзначаються його обдарованістю та ефективністю реалізованої системи підготовки. Високі спортивні досягнення є показником, що відображає максимальні можливості людини у даному виді спорту та на конкретному етапі його розвитку. Найвищі досягнення, якщо вони відображені в точних цифрах, мають назву рекорди. В інших видах спорту абсолютно важливим досягненням є перемога в змаганнях найвищого ґатунку. Найбільш високі досягнення спортсменів різних країн деякою мірою характеризують популярність та рівень розвитку даного виду спорту, відношення до нього громадськості, ефективність школи спорту.

Спортивна кваліфікація – стійка характеристика спортсмена, що відображає висновки виступів у змаганнях за визначений проміжок часу. Його оцінюють за середнім рівнем загальних результатів, величинами кращого та гіршого результатів та різниці між ними. Кількості результатів, близьких до кращого, середнього та гіршого, рівнем та особливістю змагань, на котрих досягнуті результати. У багатьох країнах, які мають спортивні кваліфікації, спортсмени залежно від рівня їх досягнень, кваліфікуються за спортивним розрядом та спортивним званням.

4. Олімпійська символіка та атрибутика

Олімпійська символіка – це комплекс атрибутів спортивного руху, які є власністю МОКУ та не можуть використатися без його відома в рекламних або комерційних цілях. Крім того, до олімпійської символіки відносять офіційні емблеми НОК, що представляють співвідношення олімпійських символів з елементами державної геральдики – емблеми Ігор, сесій, конгресів, талісманів, офіційні терміни – надписи, що пов'язані з організацією та проведенням Ігор.

Кожна Олімпіада має свою символіку, що складається з олімпійських кілець, прапора, гасла, емблеми, гімну, присяги, медалі, оливкової гілки, талісмана, емблеми та олімпійського вогню.

Використання олімпійських символів у комерційних цілях суворо заборонено Олімпійською хартією.

Символом Олімпійських ігор є п'ять олімпійських кілець, які розробив та намалював П'єр де Кубертен. Вони символізують ідеали і мету Олімпійського руху, та всесвітній характер Олімпійських ігор. Олімпійські кільця символізують толерантність і дружбу між усіма, хто бере участь в Олімпійських іграх з усіх п'яти континентів нашої планети.

Вони мають синій (Європа), жовтий (Азія), чорний (Африка), зелений (Австралія) та червоний (Америка) кольори, які переплітаються в правильній трапеції зліва направо.

Хоча останнім часом у вчених превалює думка, що Кубертен не мав на увазі те, що кожний колір відповідає своєму континентові. Вперше олімпійські кільця побачили світ під час Олімпіади 1920 року у бельгійському Антверпені.

Олімпійське гасло має три слова: «швидше, вище, сильніше» (латинською – «citius, altius, fortius»). Воно закликає всіх учасників Олімпійського руху до вдосконалення та гармонії відповідно до духу олімпізму.

Ці слова належать французькому священнику Анрі Дідону, та запропонований П'єром де Кубертенем під час Першого міжнародного олімпійського конгресу у 1894 році та проголошено під час Ігор у Парижі у 1924 році. Існує також

неофіційне гасло: «Головне – не перемога, а участь». Це гасло промовив єпископ Пенсільванський під час Олімпіади 1908 року в Лондоні.

Олімпійська емблема чітко визначена в Олімпійській хартії. Основний елемент – 5 кілець на білому фоні, поєднаних з олімпійським гаслом. Право використовувати олімпійську емблему має право лише МОК та НОК. Це також чітко прописано в Олімпійській Хартії.

Олімпійський прапор – 5 кольорових кілець на білому полотнищі. Його підіймають урочисто в олімпійському місті на найвищій щоглі олімпійського стадіону, де розміщені прапори усіх держав – учасниць Олімпійських ігор. Перший прапор створений у 1913 році. А дебютував він під час Ігор 1920 року у бельгійському Антверпені. Цей прапор проіснував до 1988 року. Потім його замінив новий, а старий зберігається у штаб-квартирі МОКу в Лозанні.

Олімпійський плакат – форма наглядної агітації, пропаганди спорту та популяризації Олімпійських ігор. Використовують і для інформації про олімпійське місто та країну. Випускають також плакати зі змагань з окремих видів олімпійської програми.

Олімпійський вогонь запалюють в Олімпії під егідою МОКу від променів сонця та проходить свій шлях до міста, в якому відбудуться Олімпійські ігри за допомогою смолоскипової естафети та закінчує подорож у великій чаші олімпійського стадіону. Право запалення вогню надається одному з найвидатніших атлетів країни – господарки Олімпійських ігор, і є найбільш почесним та символізує початок Ігор. Найбільш відомі приклади: 1980 рік – Сергій Белов у Москві, та 1996 рік – Мохамед Алі в Атланті. Перший олімпійський вогонь був запалений для Ігор 1928 року в Амстердамі. Після завершення Ігор вогонь гаситься, що символізує закриття Олімпіади.

Уперше **естафета олімпійського вогню та церемонія його запалення** були проведені під час Літніх олімпійських ігор у Берліні 1936 року. Вогонь був запалений 20 липня, а закінчилась естафета в німецькій столиці 1 серпня. Автором та

засновником традиції естафети, а також ідеї запалення факела в Греції вважається Карл Діем, спортивний чиновник із Німеччини та генеральний секретар Оргкомітету XI Ігор.

А замисел цей у нього виник ще під час підготовки до Ігор 1916 року в Берліні, які були відмінені через Першу світову війну. Останнім часом естафета олімпійського вогню проходить по всіх п'яти континентах світу, починаючи з Греції та закінчуючи по містах країни, де повинні відбутися чергові Ігри.

Олімпійський гімн заснований МОКом у 1956 році. Виконується під час підняття олімпійського прапора під час відкриття та закриття Ігор. Ноти гімну зберігаються в її штаб-квартирі у швейцарській Лозанні.

Олімпійська присяга – під час церемонії відкриття Олімпійських ігор прапороносці від кожної країни-учасниці шикуються півколом перед трибуною, після цього видатний атлет країни-організатора Олімпіади бере краєчок олімпійського прапора, здіймає праву руку та оголошує олімпійську присягу: «Від імені усіх учасників я обіцяю, що ми братимемо участь у цих Олімпійських іграх, поважаючи та дотримуючись правил, за якими вони проводяться в істинно спортивному дусі, в ім'я слави спорту та честі наших команд». Спортивну присягу складають також судді змагань за чесне та об'єктивне суддівство. Запропонована була у 1913 році П'єром де Кубертенем. Уперше присягу було офіційно проголошено в Антверпені у 1920 році.

Програма Олімпійських ігор – комплекс видів спорту та спортивних дисциплін, і з яких проводяться олімпійські змагання. Програму Олімпійських ігор, до якої входять лише олімпійські види спорту, встановлює МОК.

Олімпійські види спорту – визнанні МОКом види спорту, з яких можуть проводити змагання на Олімпійських іграх. Олімпійський вид спорту повинен мати міжнародне визнання, засновуватися на високих вимогах до фізичних можливостей людини. Неприйнятні ті види спорту, де перемога залежить від механічної сили.

Спортивна дисципліна – частина олімпійського виду спорту, що передбачає один або декілька видів змагань. Критерії,

для включення дисципліни ті самі, що й для олімпійських видів спорту.

Вид змагання – змагання в межах олімпійського виду спорту, або однієї з його дисциплін, що призводить до розподілу місць серед його учасників та закінчується врученням медалей та дипломів.

Система олімпійських змагань – система відбору учасників Олімпійських ігор та виявлення переможців. МСФ обирає систему залежно від виду спорту – кубкову, кругову, змішану. Змагання мають один або декілька етапів. Для обмеження кількості учасників в окремих видах спорту МСФ встановлює кваліфікаційні нормативи, які повинні виконати усі учасники напередодні Олімпійських ігор. Склад учасників зі спортивних ігор визначається через спеціальні відбірні змагання, або за результатами чемпіонатів світу та регіональних змагань, що проходять напередодні Олімпійських ігор.

Олімпійський чемпіон – спортсмен або команда, що вибороли золоту нагороду на Літніх або Зимових олімпійських іграх.

Олімпійський рекорд – найвище досягнення, встановлене окремими спортсменами або командами в олімпійських змаганнях. Реєструють відповідно до офіційних правил відповідних МСФ у видах спорту досягнення, в яких не пов'язані з природними та іншими змінними умовами та можуть бути виражені точними одиницями – часу, відстані, маси та інше.

Неофіційний командний залік – система визначення результатів виступу національних команд на Олімпійських іграх, що прийнята більшістю НОКу, та не визнана МОКом як офіційна. Це пов'язано з тим, що МОК займає позицію, згідно з якою Олімпійські ігри є змаганнями між спортсменами, а не між командами.

Медичний кодекс – розділ Олімпійської хартії, який містить положення про медичний контроль. Медичний контроль – процедура обстеження спортсменів, що виключає приймання учасниками змагань заборонених стимуляторів. Перед кожними Олімпійськими іграми медична комісія МОКу разом із МСФ

затверджує правила та регламент проведення медичного контролю, який проводять лабораторії оргкомітету Олімпійських ігор і надають результати медичній комісії МОКу, а затверджує їх виконком МОКу.

Талісмани – кожна країна, в якій проходять Олімпійські ігри, обирає спеціальний символ, що розповідає про її культуру, традиції. Переважно обирають звірятко, що символізує національні риси та особливості. Перший талісман з'явився на Зимових олімпійських іграх у 1968 році в Греноблі – гірськолижник Шус, а на іграх у Мехіко – червоний ягуар, але це були неофіційні талісмани. Першим офіційно визнаним МОКом талісманом став песик Валді – Мюнхен 1972 рік, а найвідомішим – ведмежатко Міша – Москва 1980 рік. Також кожні Олімпійські ігри мають свою унікальну емблему, що символізує місто та країну організатора. Звичайно, але не завжди, основним елементом емблеми є олімпійські кільця.

Олімпійські нагороди – медалі, дипломи, призи, затверджені та присуджені МОКом. Медалями нагороджують призерів, дипломами – призерів, а також спортсменів, які посіли 4-те, 5-те і 6-те місця.

До нагород МОКу за особливі заслуги в розвитку Олімпійського руху належать – *олімпійський кубок та олімпійський орден*.

На перших Іграх, 1896 та 1900 років, вручали лише срібну та бронзову нагороди. Більше того, під час Олімпіади 1900 року у більшості видів спорту медалі взагалі не вручали, а переможцям давали дипломи та кубки. До 2000 року для аверсу використовували стандартний дизайн: богиня Ніка з пальмовою гілкою в руці, що вітає переможця. Реверс медалі змінювався залежно від побажань країни, де проводили Ігри. Починаючи з 2004 року від цієї традиції відмовилися, та обидві сторони медалі чеканили згідно з унікальним дизайном Ігор.

На останній Олімпіаді в Пекіні діаметр медалі становив 70 мм, а товщина – 6 мм. Золоті медалі виготовляють зазвичай зі срібла. За її ваги приблизно 150 грамів, золота частка становить приблизно 6 грамів. Срібні медалі виготовляють також зі срібла,

бронзові – з міді.

До 1960 року нагороди виготовляли такі, що їх неможливо було повісити на шиї. Організатори Ігор 1960 року у Римі вперше виготовили тонкі бронзові ланцюжки у формі оливкової вітки, щоб медалі можна було повісити на шиї спортсменам. Ідея сподобалася, і з того часу до олімпійських нагород кріпляться ланцюжки та стрічки. Також разом із медаллю переможець отримує оливкову гілку. Ця традиція започаткована у 2004 року під час Ігор в Афінах.

Церемонії Ігор мають три складові: відкриття, закриття та нагородження медалями.

Церемонія відкриття звично розпочинається з виконання національного гімну та підняття національного прапора країни-господарки Олімпійських ігор. Після цього відбувається парад спортсменів усіх країн-учасниць.

За традицією, яка була започаткована у 1928 році, Греція виходить завжди першою, країна-організатор – останньою. Єдиним винятком стало у 2004 році, коли грецький прапор був винесений першим, а спортсмени країни вийшли останніми. Після винесення прапора лунають промови президента Олімпійського організаційного комітету господаря Ігор та президента Міжнародного олімпійського комітету, який наприкінці свого виступу представляє голову країни-господаря, який зі свого боку оголошує про відкриття Олімпіади. Після промови голови країни звучить олімпійський гімн та піднімають олімпійський прапор. Потім спортсмени з 1920 року та судді з 1972 року складають олімпійську присягу, запалюють олімпійський вогонь, який упродовж 68 років супроводжувався випусканням голубів. Та цю традицію припинили після Олімпіади в Сеулі, коли кілька птахів заживо згоріли.

Церемонія нагородження – вручення спортсменам (або командам), які вибороли перше, друге, третє місце, золотої, срібної та бронзової нагород і виконання на честь переможців національного гімну й підняття державного прапора.

Церемонія закриття, як і церемонія відкриття, відбувається на головному олімпійському стадіоні після

закінчення усіх змагань. Ця церемонія розпочинається з маршу атлетів уже не як представників окремих держав, а як єдиного колективу. Така традиція була започаткована під час Олімпіади у 1956 році за ініціативи школяра з Мельбурну Джона Вінга.

Після цього відбувається підняття трьох прапорів – Греції, прапора країни, де відбулися ці Ігри, та прапора країни, де буде відбуватися наступна Олімпіада. Потім нація, яка приймає наступні Ігри, представляє свою культуру, влаштовуючи танцювальну та театральну виставу.

Уперше така традиція пройшла у 1976 році. Після цього з промовама виступають президент Олімпійського організаційного комітету та президент Міжнародного олімпійського комітету, який оголошує про закриття Олімпійських ігор. І наостанок гасять олімпійський вогонь та спускають олімпійський прапор, котрий виносять зі стадіону.

5. Методи досліджень в олімпійському спорті

Дослідження в спорті проводяться *на двох рівнях*: експериментально-емпіричному і теоретичному.

Необхідно розділяти *методи* і *засоби* досліджень у спорті.

Методи теоретичного аналізу, узагальнення і побудови концепцій у спорті: аналіз, синтез, індукція, узагальнення, абстрагування, аналогія, моделювання, системний підхід.

Педагогічні методи: спостереження, вимірювання, опис, експеримент.

Соціологічні методи: спостереження, опитування, документальні методи, соціальний експеримент (формальний критерій Стауфера).

Інструментальні методи: тензодинамометрія, акселерометрія, стереофотограмметрія, стереокінограмметрія, нейхронометрія, біотелеметрія, електрокардіометрія, електроміографія.

Конкретні методи: аналіз літератури, опитування (анкетування, бесіда, інтерв'ю – респондент і кореспондент), метод експертних оцінок.

Математичні методи: формалізація; обчислюють середнє арифметичне, моду, медіану, дисперсію, середнє

квадратичне відхилення, коефіцієнт кореляції, парний і лінійний коефіцієнт кореляції, ранговий коефіцієнт кореляції, факторний аналіз, коефіцієнт С – Пірсона; інтерполяція; екстраполяція.

Список літератури

1. Булатова М. М. Олімпійський рух: історія і сучасність : у 2 кн. / М. М. Булатова, С. Н. Бубка, В. М. Платонов. – Київ, 2021. – Кн. 1. – 640 с.
2. Булатова М. М. Олімпійський рух: історія і сучасність : у 2 кн. / М. М. Булатова, С. Н. Бубка, В. М. Платонов. – Київ, 2021. – Кн. 2. – 672 с.
3. Булатова М. М. Олімпійський спорт у системі гуманітарної освіти : навчальне видання / М. М. Булатова, С. Н. Бубка, В. М. Платонов. – Київ : Перша друкарня, 2019. – 912 с.
4. Бірюк С. В. Олімпійський спорт : навчальний посібник / С. В. Бірюк, В. В. Бірюк. – Миколаїв : Поліграфічне підприємство СПД Румянцева Г. В., 2017. – 104 с.
5. Інші.

Завдання для самостійної роботи

1. У якому закладі вищої освіти поширюють знання з олімпійського спорту?
2. У чому полягає система знань про олімпійський спорт?
3. Що таке «олімпізм» та його основні цінності?
4. У якій праці П'єра де Кубертена були закладені основні цінності олімпійського спорту?
5. Яку роль відіграє Національний олімпійський комітет (НОК) кожної країни?
6. Визначте роль та місце в системі олімпійського спорту відіграє олімпійський музей.
7. Дайте характеристику олімпійським символам.
8. Розкрийте сутність системи олімпійських змагань.
9. Де відбувається церемонія відкриття і закриття Олімпійських ігор?
10. Розкажіть про медичний кодекс і медичний контроль в олімпійському спорті.

Лекція 2

Олімпійські ігри Давньої Греції

План

1. Значення спорту в житті давніх греків.
2. Давньогрецькі спортивні свята, міфи та легенди про зародження Ігор.
3. Підготовка до Ігор, їх учасники.
4. Значення та занепад Давніх олімпійських ігор.

1. Значення спорту в житті давніх греків

Грецька цивілізація одна з найдавніших у світі. Вона залишила велику спадщину у світовій історії. До цього часу людство захоплюється її філософами, поетами, математиками, скульпторами, архітекторами і звісно атлетами. Адже саме греки були однією з перших націй, у якої фізичні вправи та спорт увійшли в повсякденне життя.

Історичне коріння олімпійського спорту сягає глибокої давнини, коли племена, які пізніше почали називати греками, почали заселяти Балканський півострів та острови, що знаходились поряд із ним у кінці III – на початку II тис. до н. е. З XVIII століття до н. е. на острові Крит розвивається фізична культура, подібна до фізичної культури країн Давнього Сходу та Єгипту.

Гімнастичні та акробатичні вправи, кулачний бій, боротьба, ігри з биками та іншими тваринами – спортивні розваги давніх греків.

Подібні розваги вимагали відмінної фізичної підготовки та мужності.

На уламках гіпсових барельєфів, знайдених на острові Крит, можна виявити окремі сцени кулачного бою та боротьби, які свідчать, що в середині II тисячоліття до н. е. вже існували відповідні правила змагань та спортивна форма (рукавички для боксерів та шоломи для борців).

У середині II тисячоліття до н. е. починається формування грецької нації і так званий ***мікенський період розвитку Греції***,

відомий своїми досягненнями у *сфері мистецтва, архітектури, фізичного виховання*.

Саме до цього періоду необхідно віднести більшість гіпотез щодо наявності змагального духу в давніх греків. З'являються змагання з бігу та перегонів на колісницях. Простежується зв'язок змагань із магічними обрядами, пов'язаними зі служінням сонцю та релігійним посвяченням.

Формується особливий духовний світ Давньої Греції, що принципово відрізняється від пануючого на Сході, – світ сміливих починань, свободи й незалежності, спрямування на досягнення у різних сферах життя, зокрема й у сфері фізичного та духовного вдосконалення людини.

Але у XIII столітті до н. е. багата мікенська культура була знищена ордами диких племен, які прийшли на Балканський півострів із більш північних районів Європи. Спустошені території були заселені лише в X столітті *дорійцями*, які переселилися сюди з Північної та Центральної Греції. Саме цього часу родова структура суспільства змінюється.

З'являються «міста-держави» – *поліси*. Полісна побудова держави передбачала участь громадян у народних зборах, судах, у прийнятті найважливіших державних рішень. Центром поліса було головне місто та прилегла територія. Розміри полісів різнилися – від 880 кв. км (Коринф) до 8 тис. кв. км (Спарта).

У полісах проживали вільні громадяни, напіввільні та раби. Водночас вільно народжені громадяни складали половину населення полісів. Винятком були лише великі поліси. Так, у Спарті вільні громадяни становили лише 5 % населення.

Поступово вільні громадяни відходять від фізичної праці. Вони зобов'язані були присвячувати себе найкращому – розвитку тіла й духу, державним справам. Самооборона полісів, утримування в покорі рабів призводить вільних громадян до необхідності їх належної фізичної підготовки та створення для цього спеціальних закладів освіти, навчатися в яких у Давній Греції було привілеєм виключно вільно народжених громадян.

Рабам заборонено було займатися вправами, що розвивають фізичну силу та витривалість.

Про стан спорту та фізичного розвитку в Давній Греції свідчать твори *поетів Гомера та Гесіода*. Вони наголошують, що у IX–VIII століттях до н. е. молодь активно займалася фізичними вправами, полководці та герої змагалися між собою, а натовп людей спостерігав за змаганнями.

Музиканти та поети, художники і скульптори, філософи й оратори змагалися своїми творами за першість – головну нагороду, що давала можливість відчувати радість перемоги. Таким чином створилась атмосфера справедливості, в якій людина мала можливість демонструвати свою майстерність, бути першим.

Гостра конкуренція та змагальність допомагали досягати успіхів в усіх сферах. Переваги тіла та духу були поставлені вище за переваги багатства. Тілесна досконалість, фізична та духовна сила були для греків основними принципами, які мали прояв на спортивних аренах.

Найхарактернішими для цього періоду можна вважати системи фізичного виховання, що виникли у *Спарті та Афінах*. Своєрідність економічного, політичного та культурного життя Давньогрецьких держав обумовило й своєрідність системи виховання – більш войовничого у Спарті, та більш різнобічного в Афінах.

У Греції того часу було близько 40 держав (полісів), у кожній із яких фізичне виховання проводилося за зразком Спартанського чи Афіського.

У Стародавній Греції розрізняли два методи застосування фізичних вправ: *гімнастику*, або загальне фізичне виховання, і *агоністику* – спеціальну підготовку і участь у змаганнях.

Гімнастика зі свого боку складалася з:

– *палестрики* – пентатлон, панкратіон, плавання, кулачний бій, верхова їзда, фехтування, стрільба з лука та інші;

– *орхестрики* – ритуальні вправи і танці для розвитку пластики і грації, формування постави, красивих форм та рухів тіла, що виконуються зазвичай під музику;

– *ігри* – використовували переважно під час занять із

дітьми. Були ігри з м'ячем (сферистика), колесом, ключкою, палицею, в кістки, перетягування, ігри з подоланням опору партнера, утримуванням рівноваги, гойдалки та інші.

З юних років елліни пізнавали смак перемоги в змаганнях. Одним із завдань фізичного виховання було залучення навичок боротьби, змагання в силі, спритності, швидкості, витривалості.

Цей підхід був основою стрункої системи змагань, яку греки називали агоністикою, що була важливим елементом побуту та культури давніх греків. Агоністика розпадалася на гімнастичні ігри і змагання, а також музичні змагання (музика, танці, поезія).

Змагання – агони, основна мета яких – досягнення найкращого результату, визнання особистого престижу та слава місту, проводили щорічно в усіх грецьких полісах.

Вони як форма шанування богів були неодмінною частиною будь-якого свята, їх завжди проводили в присутності глядачів. Деякі з агонів переросли місцеве значення і придбали загально грецький – **панелінський статус**.

Правителі держав намагалися організувати загальногрецькі змагання. Такі ігри проводили в багатьох містах та присвячували різноманітним богам. Стародавні греки були язичниками і присвячували агони своїм улюбленим богам.

Найбільш відомі агони Стародавньої Греції:

– **Істмійські ігри** на честь бога моря – Посейдона. Проходили кожні два роки в Дельфах у сосновому борі на Істмійському перешийку з 572 року до н. е. Нагороджували переможців вінцем із соснових гілок;

– **Панафінійські ігри в Афінах** на честь богині Афіни Паллади;

– **Немійські ігри**, як і Олімпійські, проводили на честь Зевса в храмі Немії з 573 року до н. е. кожні два роки. Переможців нагороджували вінцем із плюща або селери;

– **Піфійські ігри** на честь бога сонця Аполона, покровителя мистецтв та муз, та його перемоги над змієм Піфоном. Проходили у Дельфах раз на чотири роки. Нагородою переможцям спочатку були яблука, а згодом – вінець із лаврових гілок.

Проте з усіх ігор найбільше значення мали *Олімпійські ігри*, які проводили у місті Олімпія на честь головного бога – Зевса Олімпійського. Саме тут біля підніжжя гори Кронос, у долині річки Алфею, зародилися ігри.

2. Давньогрецькі спортивні свята, міфи та легенди про зародження Ігор

Існують різні теорії виникнення спорту. Одна з них стверджує, що спорт з'явився як практика та підготовка до трудової і військової діяльності, інша теорія розглядає спорт як біологічну необхідність, засіб реалізації, згідно з Платоном, Аристотелем та Філостратом, вродженого імпульсу руху (необхідність у спорті, як засобі звільнення від властивої людині агресивності).

Неможливо вже відшукати місце та дати перших змагань із бігу, боротьби, метання, гонок на колісницях, імен тих, хто вигравав ці змагання. Події завуальовані туманом міфів та легенд, які дуже важко відрізнити від істини.

Найвищого розквіту міфологія Давньої Греції досягла у II тисячолітті до нашої ери, коли сформувався пантеон богів, які жили на Олімпі, та тих, хто підкорявся владі – Зевсу.

Афіна – улюблена донька Зевса, богиня мудрості та хоробра воячка, заступниця мистецтв та ремесел; Гермес – бог торгівлі, заступник юнацтва та атлетів; Артеміда – богиня охоти; Афродита – богиня кохання та краси; Діоніс – бог виноробства; Посейдон – бог моря та інші.

Саме боги, як переконують легенди, поклали початок Олімпійських ігор.

Перші змагання нібито влаштував сам Зевс Громовержець на честь своєї перемоги над батьком Кроносом, який не бажав, щоб ніхто не заволодів його троном.

Люди вірили, що кожен вид змагань мав свого засновника-бога або міфічного героя, який передав його людству (засновником п'ятиборства був Іасон, боксу – Аполлон).

Це підвищувало змагання людей до рівня богів, даючи їм зразок того ідеалу, заради якого необхідно було робити

надлюдські зусилля. Сформований таким чином змагальний дух, головуючий у грецькій міфології, у подальшому був перенесений у давньогрецький спорт пізнішого періоду.

За однією з легенд вважається, що народження олімпійських ігор пов'язано з ім'ям Геракла.

У 1253 році до нашої ери цар Еліди Авгій, який володів величезними стадами, дав доручення Гераклу очистити його великий скотний двір. Геракл погодився виконати це за добу за умови, що Авгій віддасть йому десятку частину своїх стад. Авгій пообіцяв, бо був впевнений, що виконати це за один день було не під силу нікому. Геракл зламав із двох протилежних боків стіни, що оточували скотний двір і підвів до нього воду двох річок – Алфея та Пеней. Вода з цих річок за день знесла весь гній зі скотного двору, а Геракл склав стіни знов та прийшов за винагородою. Але цар не стримав слово і не віддав йому обіцяної десятини.

Жорстоко помстився Геракл цареві. За кілька років він напав із великим військом на Еліді, переміг у кровопролитній битві Авгія та вбив його смертельною стрілою. Після перемоги зібрав Геракл військо та усю здобич міста Піси, приніс у жертву богам та заснував Олімпійські ігри, які проводилися з того часу кожні 4 роки на священій рівнині, засадженої самим Гераклом олівами, присвяченими богині Афіні-Палладі.

Згідно з іншою легендою засновником Ігор вважається Пелопс.

У царя Еллади Еномая була гарна донька Гіпподамія. Та цареві пророкували, що він загине від руки свого зятя. Тому кожному, хто сватався до доньки, Енамай пропонував змагатися у гонках на колесницях, обіцявши в разі перемоги віддати за дружину доньку.

Але якщо жених програвав, його чекала смерть від руки царя. Претендентом на серце Гіпподамії був і Пелопс, син малоазійського царя Тантала. Він прийняв умови Еномая, який дав йому можливість першим розпочати гонку, 120 км. Пелопс весь час був попереду, та Енамай наздоганяв його, адже в царя були найшвидші у Греції коні – подарунок бога війни Ареса. Та

коли Еномай уже заніс свій спис для удару, його колісниця розвалилась і він загинув. Пелопс після одруження на честь своєї перемоги вирішив проводити кожні 4 роки Олімпійське свято та змагання. Вважається, що це відбулося у 884 році до нашої ери.

Третя легенда гласить, що засновником ігор є еллінський цар Іфіт, який після епідемії чуми звернувся до делфільського оракула за прогнозуванням подальших дій.

На що оракул відповів, що він повинен утриматися від війн, підтримувати добрі стосунки з елінськими містами, та запровадити свята і змагання на знак припинення ворожнечі.

Так виникла ідея проведення Олімпійських ігор. Оскільки Єллада ворогувала переважно зі Спартою, Іфіт запропонував правителеві Лікургу разом підтримати цю ідею. Після довгих суперечок вони підписали у 884 році до н. е. договір, текст якого був висічено на металевому диску.

Ще одна чудова легенда минулого розповідає про Прометея, богоборця і захисника людей, який викрав вогонь з Олімпу, приніс його на землю та навчив смертних користуватися ним.

За міфом за це Зевс наказав Гефесту прикувати Прометея до кавказької скелі, пробив йому груди списом, а величезний орел, щоранку прилітав та клював йому печінку. Прометея врятував Геракл, і з того часу в деяких містах Еллади існував культ цього бога. На честь Прометея проводили «прометеї» – змагання бігунів із палаючими смолоскипами. Ця постать і досі залишається найяскравішим образом грецької міфології. Вираз «прометеїв вогонь» означає прагнення до високої мети, до боротьби зі злом. Існує думка, що саме ці думки володіли давніми греками, коли близько трьох тисяч років тому вони вперше запалювали олімпійський вогонь у гаю Альтіс.

Існують й інші версії походження Олімпійських ігор.

Так, наприклад, в «Іліаді» Гомера розповідається, що ігри започаткував Ахілл, присвячені пам'яті свого друга Патрокла, вбитого троянцем Гектором.

Деякі історики стверджують, що Олімпійські ігри проводили також на честь **свята збирання урожаю**. Тому й

переможців нагороджували оливковою гілкою та вінком. *Час проведення ігор – серпень – вересень.*

3. Підготовка до Ігор, їх учасники. Період найвищого розквіту

Олімпія розміщена в північно-західній частині півострова Пілопенес, 20 км від Іоніческого моря, 275 км – від Афін, і 127 км – від Спарти. На південь її омиває річка Алфей, на північ стоїть гора Кронос, пагорби якої були трибунами для глядачів.

На думку істориків, ***вибір Олімпії, як місця проведення таких масштабних змагань***, пов'язаний із кількома чинниками:

1. Альтіс був ритуальним місцем обрання царів.

2. Святилище Гери, дружини Зевса, вважалося одним із найдавніших місць, де здійснювалися культові ритуали родючості. Наприклад, змагання з бігу на звання «дівчини року», а переможниця втілювала собою родючість.

3. Олімпія була пов'язана з культом предків, саме тут згідно з переказами були могили героїв Тараксипа та Пелопса сина Тантала, від його імені і виникла назва півострова.

4. В епоху розквіту Ігор Олімпія користувалася підтримкою Спарти – одного з найбільш могутніх полісів.

Для Олімпійських ігор зводили різноманітні будови:

– *іподром* (336–730 м), на якому відбувалися кінні перегони;

– *олімпійський стадіон* на 50 тисяч місць;

– *гімназії* – гімнастичний двір із доріжками для бігу, майданчиком для метання, ігор із м'ячем, кімнатами для гігієнічних процедур, банями та іншим;

– *палестри* – майданчики з піском, на якому атлети займалися боротьбою, кулачним боєм, стрибками в довжину.

Девіз учасників змагань – *не бути рабом, варваром, не скоювати злочинів, не ображати богів.*

Раз на чотири роки ***спеціальні гонці*** – ***спондофори*** – об'їжджали Грецію та всі її колонії, призиваючи всіх атлетів взяти участь у наступних Олімпійських іграх, та сповіщаючи про дату її початку.

Проте це стосувалося лише вільно народжених греків, а рабів та іноземців не допускали до участі в змаганнях.

Перед початком Ігор учасники складали присягу, запевняючи, що будуть дотримуватися правил, змагатимуться чесно та нічим не заплямували себе в житті.

Керував змаганнями оргкомітет, до складу якого входили відомі громадяни. Він проводив суддівство, оголошував переможців, пильнував за виконанням правил і збереженням миру. Учасники записувалися до суддів за 1 рік до змагань до особливих списків.

Вони давали клятву, що останні 10 місяців щодня будуть готувалися до Ігор, тренуючись. Підготовка відбувалася в спеціальних школах під керівництвом професійних вчителів – тренерів.

Перебування в них було за рахунок учасника. За один місяць до початку Ігор потрібно було прибути до Олімпії, щоб пройти випробування в гімназії. Атлети розпочинали тренування під керівництвом спеціальних суддів, еландоніків, які потім допускали спортсменів до Ігор. Винятками були лише переможці попередніх змагань.

Ніхто не мав права вступити на територію Олімпії зі зброєю. На порушника чекав суворий штраф – два міни сріблом, близько 27 кг чистого срібла. Але страшніше за руйнівний штраф було прокляття, яке боги посилали на порушника олімпійського перемир'я. Суворого покарання зазнавали й особи, які образили подорожнього, що йде на олімпійське свято, їх чекало відлучення від Ігор на дві Олімпіади.

Не допускалися до Ігор навіть як глядачі жінки, хоча дивитися дозволялось за змаганнями чужинцям, а іноді навіть рабам. Лише одній жінці було дозволено спостерігати за видовищем – жриці богині Деметрі, святилище якої знаходилося в Олімпії. За всю історію Ігор першим винятком стала легендарна Фероніка, донька відомого Діагора, кулачного бійця – олімпіоніка, та сестра олімпіоніка, яка сама тренувала свого сина. Перевдягнувшись у чоловічій одяг вона потрапила на змагання. І коли її син здобув перемогу, вона забувши про обережність

кинулася його вітати. Від страти її врятувало лише прохання глядачів.

Для жінок в Олімпії проводили ігри на честь богині Гери, які проходили за один місяць перед Олімпійськими іграми, або через один місяць після них. Програма ігор передбачала один вид змагань – біг на 160 метрів. Участь у них брали лише незаміжні жінки.

Датою початку Олімпійських ігор Давньої Греції вважають 776 рік до нашої ери, хоча Олімпійські ігри проводили задовго до цього.

На перших 13 іграх греки змагалися лише з бігу на **1 стадію**, довжина якої становила **192,27 метра**, а біг відбувався по прямій туди і назад. За легендою стадія дорівнювала 600 ступням Зевса та її відміряв сам Геракл. Від цього слова пішла назва «стадіон». У 724 році до нашої ери – 14-ті Ігри, до програми ввели біг на 2 стадії, діалос – 384,54 метра. Починаючи з 15-х Ігор, ввели біг на довгі дистанції – доліхотром, довжина яких становила 8, 10, 12 та 24 стадії.

Нічого не відомо про секунди атлетів під час забігів, досить було прийти до фінішу першим, щоб одержати лавровий вінок і здобути право запалити священний вогонь. Згідно з літературними джерелами відомо про олімпійців, що бігали швидше за вітер: спартанець Ладас бігав, не залишаючи на піску слідів; Полімнестор із Мілета легко наздоганяв кіз, яких випасали на горах, і навіть ловив зайців.

До програми Олімпійських ігор 708 року до нашої ери додали боротьбу та **пентатлон** – давній вид п'ятиборства, який складався зі стрибків, бігу, метання диска, метання списа або дротика та боротьби.

Для перемоги в цьому виді спорту необхідно було стати першим у трьох його видах. Якщо це нікому не вдавалося, то переможця визначали в останньому виді – боротьбі.

З 688 року до н. е. до програми змагань внесли **кулачний бій**. Лише через 8 років з'явилися **змагання на колісницях, запряжених четвіркою коней**. У середині VII століття у 648 році до н. е. до програми внесли **кінні змагання та панкратіон** –

боротьбу, в якій дозволено будь-які прийоми.

У 632 році до н. е. до змагань допустили молодь. З 520 року до н. е. почали практикувати біг воїнів у повному спорядженні, а з 408 року до н. е. – змагання на колісницях, запряжених двома кіньми.

Пізніше до програми Олімпійських ігор увійшли й інші види змагань: стрільба з лука, на розвиток якої вплинули регулярні показові виступи воїнів; фехтування, у якому використовували важкі види зброї – спис, спада (короткий меч); змагання факельників; гімнастика та рухливі ігри, метою яких був фізичний розвиток та підготовка людини до будь-яких видів діяльності; плавання, для якого застосовували спеціально побудовані прямокутні ванни, які наповнювали водою.

Найнебезпечнішими змаганнями були перегони колісниць, запряжених четвіркою коней. Необхідно було 12 разів об'їхати арену іподрому. Візники, стоячи на колісницях, правили кіньми. Колісниці нерідко зачіпляли за поворотний стовп або за чуже колесо, а на розбиту колісницю налітали інші. Були випадки, коли з десяти колісниць розбивалося вісім.

Переможцем на кінних змаганнях вважали власника коней, а не візника, який ризикував своїм життям, правлячи кіньми. Був навіть випадок, коли багатий грек завоював перші чотири місця.

До ігор перших 24 Олімпіад входили 6 видів змагань, їх проводили впродовж 1 дня. Починаючи з 25-х ігор – 2 дні. Коли програма розширилася, поступово кількість видів була доведена до 20 (468 рік до н. е.), а їхня тривалість – до 5 днів: 1-й день – церемонія відкриття, 2-й день – змагання молоді, 3-й день – великий день змагань дорослих, 4-й день – змагання на колісницях та озброєних воїнів, 5-й день – визначення переможців та їх нагородження.

Програма Олімпійських ігор не була стабільною, й у різні періоди історії Олімпійського руху в Давній Греції змінювалася не лише кількість та види змагань, а й послідовність їх розподілу за днями.

Однак загальна схема проведення олімпійських змагань

залишалася незмінною.

Найбільшої популярності Ігри досягли у V та IV століттях до н. е. У них брали участь представники багатьох країн Середземного моря – Африки, Італії, Сицилії і навіть Азії. В цей період знімають основні заборони, що існували раніше: до змагань допускають іноземців, а також вихідців із бідних верст населення. З 228 року до н. е. в іграх почали брати участь римляни, які завоювали Елладу у 146 році до н. е. У перші роки становлення Римської імперії її мешканці виявляли великий інтерес до Ігор. У ті роки Олімпія перетворилась на гарне туристичне місто з великою кількістю спортивних споруд.

Найбільш відомі з переможців Олімпіад Давньої Греції:

– **марафонець Фідіппід**, який під час війни з Персами бився у перших лавах війська грецького стратега Мільтіада, та пробіг 42 км, які відділяють містечко Марафон від Афін заради радісної звістки про перемогу греків над персами. Після вигуку радісної звістки він помер. Але ці дані не дуже ймовірні. По-перше, від Марафону до Афін не 42, а 34 км, а по-друге, згідно з грецьким істориком Геродотом воїн Фідіппід не біг, а скакав верхи, і не в Афіни, а в Спарту за допомогою, подолавши за два дні 230 км;

– **Мілон із Кротону** – учень великого Піфагора, який шість разів перемагав на Олімпійських іграх, десять – на істмійських, дев'ять – на німійських, та шість – на піфійських. За легендою він замість тренажера використовував молоде теля. З часом теля росло, збільшуючи свою вагу, ріс і тренажер Мілона;

– уродовж 30 років перемагав у кулачних боях **атлет Феаген**. На Олімпійських та інших іграх тих часів він здобув 1 400 перемог. Але важко зараз повірити такому досягненню спортсмена;

– на 79-й Олімпіаді перемогу серед кулачних бійців святкував **Діагор з острова Родосу**. Чемпіонами також ставали три його сини та два онуки. Цей сімейний підряд не перевершено й досі;

– на 19-й Олімпіаді у 668 році до н. е. **атлет зі Спарти Ехіон** стрибнув у довжину на 16 метрів. Досі невідомо, чи це був

один стрибок, чи сума за кілька спроб.

Серед інших античних героїв найбільшого успіху здобули: *Леонідас із Родоса* – 12 перемог (164–152 роки до н. е.) у стадіоні, діалосі та з бігу з озброєнням; *Гермоген із Ксанфа* – 8 перемог (89–81 роки до н. е.), та *Астілос з Кротону* – 7 перемог (488–476 роки до н. е.) з тих самих видів; *Хіоніс із Лаконії* – 6 перемог (664–656 роки до н. е.) з бігу та стрибків; *Мілон із Кротону* – 6 перемог (540–516 роки до н. е.) та *Гіппосфен із Спарти* – 5 перемог (624–608 роки до н. е.) у боротьбі.

Однак виступали і змагалися на Олімпійських іграх не лише спортсмени. Адже Ігри були святом гармонії всебічно розвиненої людини. Тому між змаганнями поети читали глядачам свої вірші та гімни, складені на честь Ігор, а оратори прославляли їх у своїх речах.

На Олімпійських іграх перед глядачами виступали також відомі люди Давньої Еллади, такі як історик Геродот, письменник Лукіан, оратор Демосфен, філософ Сократ, математик Піфагор та інші. Крім того, з Ігор 444 року до н. е., обов'язковою частиною олімпійських святкувань стали конкурси мистецтв, у яких брали участь актори, виконавці пісень, музиканти.

Водночас не дозволялося сміятися над переможеними, що вважалося правилами погано тону, та суворо засуджувалися так звані «переходи». Так, розгнівані жителі Кротону звалили статую свого кумира Астіла, довідавшись, що той за винагороду погодився бігати за Сіракузи.

Про переможців Олімпійських ігор не забували й під час війн. Відомо, що Дорісей зі Спарти – олімпійський переможець із панкратіону в 407 р. до н. е. потрапив у полон під битви з афінянами та був відпущений без викупу. Олександр Македонський наказав звільнити Діонісідора, як тільки дізнався, що він олімпіонік.

4. Значення та занепад Давніх олімпійських ігор

Починаючи з IV–III століть до н. е. у Давній Греції Олімпійські ігри поступово віддалялися від вимог релігії, найбільшу увагу приділяли видовищному характеру змагань, їх

використанню для підвищення авторитету міст – країн та їх правителів.

Кількість спортивних свят постійно зростала, у період між Олімпіадами проводили велику кількість змагань, які щедро фінансувалися. В Олімпійських іграх брали участь представники багатьох країн та вихідці з малозабезпечених шарів населення. Знімали заборони.

Спортивна підготовка більшою мірою орієнтована на успіх у змаганнях, а завдання виховання відходили на задній план.

Дедалі більша кількість міст почали наймати за гроші атлетів-професіоналів, щоб підтримувати ореол колишньої слави. На 98-й Олімпіаді, 388 р. до н. е., вибухнув скандал, пов'язаний із підкупом спортсменів.

Виявилося, що суперники фесалійського кулачного бійця Евнола за різні грошові винагороди поступилися йому дорогою до олімпійського вінка. Пізніше підкуп набув значного поширення.

Зовсім негарний випадок стався у 92 році до н. е. Аполлоній з Олександрії був виключений з учасників змагань через запізнення. Почавши наводити поважні причини свого затримання, він майже переконав судів, та інший житель Олександрії Гераклід дав свідчення, що Аполлоній затримався у дорозі, тому що вирішив взяти участь в інших змаганнях за грошову винагороду. Геракліду присудили перемогу, а Аполлоній став таким злим, що ледь не вбив кривдника. Порушникові присудили великий штраф, однак у ту епоху подібний вчинок уже не був якимось винятком. До вжитку ввійшло нове поняття для позначення учасників змагань. Тепер їх почали називати атлетами – які беруть участь у змаганнях за винагороду.

Поступово професіонали на Іграх витіснили аматорів, що й стало однією з причин згасання спортивного руху у Давній Греції.

Кризове явище в давньогрецькому олімпійському спорті набуло особливого загострення після завоювання грецьких країн римлянами у 146 році до н. е. Траплялося, що під час святкувань

оголошували важливі рішення римської влади. З втратою незалежності відбуваються зміни політичної, економічної та соціальної сфер життя грецького суспільства, які негативно відбилися на спорті. Уперше Олімпія сильно постраждала за імператора Сулле, який дозволив своїм солдатам у 85 році до н. е. розграбувати її скарби. Відомо, що він наказав 175-ту Олімпіаду 80 року до н. е. проводити в Римі.

Та були й позитивні моменти. Так, імператор Август у 30–14 роках до н. е. приділяв Олімпіадам досить велику увагу. А інший імператор Нерон, який правив у 54–68 роках навіть сам брав участь у 211-х іграх.

Увага до Олімпії знову підвищилась у II столітті н. е. На Олімпійські ігри приїздили спортсмени з Олександрії, Сирії, Фінокії, Арменії та інших міст. Цей розквіт пов'язаний із позитивною дією християнських ідей на громадян Римської імперії.

Але з часом кризове явище в Олімпійських іграх набуло ще більшої гостроти. Історичні дані засвідчують, що реєстрація чемпіонів припинилась у 267 році. Затвердження християнської релігії, що проповідувала аскетизм, остаточно сприяло руйнації традицій Давньої Греції. У 392 році вийшов вердикт імператора Феодосія I, що жорстко засуджував язичницькі традиції: жертвоприношення богам, ворожбу, дотримання звичаїв попередніх століть. Олімпійські ігри також могли потрапити під заборону, бо вони були присвячені Зевсу та починалися з принесення жертв. Спортивні споруди були зруйновані.

У 395 році на берегах Алфею на території Олімпії відбулася велика битва між візантійцями та готами, внаслідок цього ще більш сильно постраждали спортивні споруди, які використовували для проведення Олімпійських ігор. А в 522 та 551 роках н. е. сильні землетруси остаточно зруйнували Олімпію. Ідею Ігор забули майже на 1500 років.

За 1168 років існування було проведено 293 Олімпіади.

Давні олімпійські ігри виконували важливу культурну, педагогічну, економічну, військову та політичну функції. Вони сприяли об'єднанню полісів, установленню священного перемир'я, духовній і фізичній підготовці молоді та й

процвітання давньогрецької цивілізації.

Список літератури

1. Булатова М. М. Олімпійські ігри. Відродження / М. М. Булатова, В. М. Єрмолова. – Київ, 2019. – 46 с.
2. Булатова М. М. Олімпійський рух: історія і сучасність : у 2 кн. / М. М. Булатова, С. Н. Бубка, В. М. Платонов. – Київ, 2021. – Кн. 1. – 640 с.
3. Булатова М. М. Олімпійський рух: історія і сучасність : у 2 кн. / М. М. Булатова, С. Н. Бубка, В. М. Платонов. – Київ, 2021. – Кн. 2. – 672 с.
4. Булатова М. М. Олімпійські історії. Боротьба / М. М. Булатова. – Київ : Олімпійська література, 2016. – 256 с.
5. Інші.

Завдання для самостійної роботи

1. Охарактеризуйте принципи побудови Давньогрецької держави та яку роль відігравав у ній спорт.
2. Опишіть давньогрецькі міфи, легенди та свята про зародження Олімпійських ігор.
3. Розкрийте сутність підготовки, участі та нагородження переможців на Давніх олімпіадах.
4. Визначте відмінності фізичного виховання Спарти та Афін.
5. Розкажіть про спортивні споруди Давньої Греції, на яких проходили змагальні поєдинки.
6. Що розумієте під правом брати участь в Олімпійських іграх?
7. Які завдання ставилися перед Олімпійськими іграми Давньої Греції?
8. Поясніть, як відбувався відбір для участі в Олімпійських іграх.
9. Розкрийте, що таке професійний спортсмен у Давній Греції.
10. Дайте характеристику причин занепаду Олімпійських ігор Давньої Греції.

Лекція 3

Відродження сучасних Олімпійських ігор

План

1. Передумови до відродження Олімпійських ігор.
2. Життя та діяльність П'єра де Кубертена.
3. Перший олімпійський конгрес та його історичне значення.
4. Роль Олексія Бутовського у відродженні Олімпійського руху.

1. Передумови до відродження Олімпійських ігор

Після заборони античних Олімпійських ігор римським імператором Феодосієм I у 394 році Олімпійський рух був забутий майже на 1 500 років. Основоположником сучасного Олімпійського руху людство справедливо вважає французького просвітителя, барона П'єра де Кубертена. Завдяки насамперед його зусиллям були відроджені Олімпійські ігри сучасності. Хоча сама ідея їх відродження виникла ще задовго до нього.

Лише в середні віки людство знову проявляє інтерес до фізичних вправ, згадує чудові часи стародавньої Греції, закликає відновити проведення Олімпійських ігор.

Так, ще в епоху Відродження, коли почала з'являтися тенденція до використання ідей античного світу, першим, хто заговорив про відродження Олімпійських ігор, був визначний італійський державний діяч Матео Палмієрі (1405–1475).

Це дало поштовх тому, що в подальшому визначні державні діячі, педагоги, медики, філософи приділяли особливу увагу до спорту Давньої Греції.

*Перша спроба організувати змагання, подібні до Давніх олімпійських ігор належить англійському прокурору **Роберту Доверу**, на початку XVII століття.*

У дні Святої Трійці на території свого маєтку у 1604 році він влаштував «Олімпійські ігри», які привернули увагу досить великої кількості глядачів. До програми ігор входили: боротьба, фехтування, хокей на траві, змагання на палицях, стрибки,

метання металевого молота або списа. Пізніше подібні змагання проводили неодноразово, не лише в Англії, а й у Франції. хоча це були невеликі змагання, та мали здебільшого регіональний характер.

У 1723 році бенедиктинець *Бернар де Монфакко*, повернувшись із мандрів Грецією, запропонував археологам розпочати розкопки в Олімпії.

Першим, кому належить глибоке дослідження Олімпійського спорту Давньої Греції, є англійський вчений *Джилберт Вест* (1703–1756). Будучи гарячим прихильником різноманітних спортивних змагань та підтримуючи ідею відродження Олімпійських ігор, він присвятив Олімпійському спорту Давньої Греції свою докторську дисертацію.

У 1764 році німецький вчений *Йоган Вінкельман* у своїй фундаментальній праці «Історія античного мистецтва» писав про необхідність проведення ретельних досліджень в Елладі.

Багато істориків вважають, що вперше ідею відродження Олімпійських ігор у міжнародному масштабі висловив у 1793 році німецький теоретик і практик фізичного виховання *Йохан Гутс-Мутс*, який вперше звернув увагу на античну культуру давніх греків та спортивні ігри, які вони проводили.

Ідеї відродження Олімпійських ігор неодноразово піднімалися і в інших країнах світу – Сполучених Штатах Америки, Швеції, Італії, Канаді та інших. Серед найбільш відомих «Олімпійські ігри», що проходили в американському місті Венлок у середині XIX століття, та «Англосаксонська Олімпіада», що була запропонована у 1891 році як Ігри для країн Британської імперії та США.

Спроби відродження Олімпійських ігор були і в самій Греції. Сама ідея їх відродження належала поетові Панайотісу Суцосу ще у 1832 році, коли Греція позбавилася від турецької залежності.

У 1858 році майор грецької армії *Евангеліс Цаннас* (1800–1865), який володів фінансовими можливостями, запропонував королю Греції відродити Олімпійські ігри, та втілював на практиці цю ідею в життя. Він за власні кошти створив фонд олімпійців та

побудував великий спортивний зал. Королівським указом у 1859 році був створений Оргкомітет і проведені Ігри, котрі пізніше отримали назву Панелінської олімпіади.

Вони були приурочені промисловій та сільськогосподарській виставці в Афінах та передбачали біг на короткі та довгі дистанції, стрибки, боротьбу, метання диска та спису, кінні скачки, лазіння й командне перетягування канату. Пізніше ігри проводили ще кілька разів – у 1870, 1875, 1888 та 1889 роках.

Значну роль у відродженні Олімпійських ігор відіграла й практика фізкультури та спорту.

У XVII–XIX століттях виникають національні системи фізичного виховання та спортивного руху, для яких олімпійська ідея була природньою. Найбільшого розвитку серед них набули: німецька – Йохан Гутс-Мутс, Герхард Фіт, Фрідріх Ян, Адольф Шпісс; англійська – Джон Локк, Томас Арнальд; французька – Жан-Жак Руссо, Франциско Аморос, Жорж Демені; чеська – Мірослав Тирш; шведська – Пер Лінг, Ялмар Лінг; російська – Єгор Покровський, Петро Лесгафт.

Відродженню сучасних Олімпійських ігор багато в чому допомогло поширення в другій половині XIX століття сучасних видів спорту та проведення перших міжнародних змагань. Так, уже в 1846 році й австралійському Сідней був проведений перший чемпіонат світу з плавання.

У 1871 році у угорському Будапешті проведені великі змагання зі стрільби. У 1877 році в англійському Вімблдоні відбувся перший міжнародний турнір із великого тенісу.

З 1889 року проводять чемпіонати світу зі швидкісного бігу на ковзанах, а з 1891 року – чемпіонати Європи з легкої атлетики та інші.

З метою керівництва розвитком спорту почали виникати національні та міжнародні спортивні об'єднання, союзи, федерації та ліги. У 1863 році була створена Англійська футбольна ліга. Пізніше – національні федерації гімнастики, плавання, легкої атлетики, боротьби та інших видів спорту у багатьох країнах світу.

У 1881 році була створена перша Міжнародна федерація гімнастики, через дванадцять років, у 1892, – Міжнародна федерація веслування та Міжнародна спілка ковзанярів та інші.

Значна кількість національних спортивних об'єднань шукала шляхи до міжнародної співпраці та проведення міжнародних змагань. Сучасні види зв'язку – залізна дорога, пошта, телефон, телеграф та інші, скоротили відстань та зблизили нації.

Ідея відродження Олімпійських ігор до кінця XIX століття охопила майже всю спортивну громадськість, але мало хто сподівався, що ідею втілить у життя саме Франція, бо Франція того часу не належала до країн з активним розвитком спорту.

Але в цієї країни знайшлася людина – історик, літератор, педагог, соціолог, барон П'єр де Кубертен. Який втілює цю ідею у життя. Його наполегливість та організаторські здібності сприяли цьому.

2. Життя та діяльність П'єра де Кубертена

Народився П'єр де Кубертен 1 січня 1863 року в Парижі в родині живописця з давнього та знатного роду.

У дитинстві він любляв їздити верхи, займатися фехтуванням, греблею. Прочитавши ще в юному віці книжку Тома Брауна «Шкільні роки», Кубертен на все життя глибоко захопився фізичним вихованням.

Успішно закінчивши коледж, він поступив у Паризький університет Сорбона, один із старших та кращих у Європі, де захопився педагогікою, психологією та історією, точніше – історією, культурою та літературою Давньої Еллади.

Ще в коледжі у нього виник майже фантастичний план – відродження Олімпії у тому вигляді, що і багато років тому. Згодом ця мрія стала для Кубертена реальною, хоча для цього знадобилося все життя.

У дев'ятнадцять років він разом із товаришами створює спортивний клуб. У ньому займаються футболем, фехтуванням, греблею. Приблизно з цієї пори Кубертен робить висновок, що спортивна педагогіка, фізичне виховання та спорт можуть стати

засобом духовного та морального виховання людини ще з раннього віку.

У юнацькі роки він багато подорожував. Вивчаючи системи фізичного виховання багатьох країн, дійшов до думки використати ідею відродження Олімпійських ігор для створення системи всесвітніх спортивних змагань.

Так, в Англії він ознайомився з філософією Томаса Арнольда, одного з пропагандистів англійської школи фізичного виховання, що мала величезний вплив на формування особистості Кубертена. Будучи досить діяльною людиною, Кубертен пише статті з фізичного виховання нації, вивчає зарубіжний досвід.

Осмисливши надбання предків, він дійшов висновку, що основна причина поразки Франції у франко-пруській війні 1870–1871 років – слабкий фізичний розвиток французьких солдат. Тому він прагнув змінити ситуацію за допомогою покращання фізичної культури французів.

Завдяки глибокому вивченню впливу рухової активності та спорту на здоров'я, культуру, освіту та виховання людей у різних країнах світу Кубертен сформулював своє особисте відношення до спорту, завдяки якому бажав змінити національний егоїзм та зробити внесок у боротьбу за мир і міжнародне взаєморозуміння між народами.

Він вважав, що «молодь світу» повинна мірятися силами в спортивних змаганнях, а не на полях битв. Найбільш близькими до уявлень Кубертена про місце спорту в суспільстві були погляди давніх греків, реалізовані в їхній системі виховання та різноманітних спортивних змаганнях, із яких найбільш яскравими були ігри Давньогрецьких олімпіад. Тому відродження Олімпійських ігор було в його очах кращим рішенням, щоб досягти поставлених цілей.

За словами самого Кубертена, його *компанія за відродження Олімпійських ігор почалася 30 серпня 1887 року після оприлюднення статті*, у якій він звернув увагу французів на необхідність більш різносторонньої фізичної підготовки дітей у школах та створенню Ліги фізичного виховання.

У 1888 та 1889 роках він видає книги «Виховання в Англії» та «Англійське виховання у Франції», у яких ділиться своїми планами.

Першого липня 1888 року на засіданні Комітету з упровадження фізичних вправ, який створили у Міністерстві освіти Франції, він виклав основні ідеї відродження Олімпійських ігор.

Не потрібно думати, що ідеї олімпізму відразу сподобалися всьому світу. Багато було як противників, так і тих спортивних діячів, які говорили, що ця справа добра, але самі займатися нею не бажали.

Кубертен, ураховуючи невдалий досвід греків у відродженні Олімпійських ігор, вирішив залучати до організації відродження видатних спортивних діячів низки країн, щоб із самого початку надати Олімпійському руху міжнародного характеру.

З цією метою у 1889–1890 роках він листується зі спеціалістами різних країн, організовує низку міжнародних спортивних змагань із різних видів спорту, здійснює ділові поїздки до Англії, США та інших провідних країн світу.

У 1890 році організовує в Парижі Міжнародний науковий конгрес із фізичного тренування.

Це дало можливість Кубертену встановити тісні зв'язки зі спортивними організаціями Англії та Північної Америки. У цей час створюють спілку спортивних товариств Франції, першим генеральним секретарем якого був обраний Кубертен.

У 90-ті роки XIX ст. Кубертен тісно зійшовся з Анрі Дідомом, домініканським священиком, який в останні роки свого життя очолював ліцей у Парижі. На базі цього ліцею вони разом проводили апробацію різноманітних спортивних програм. І саме над входом у цей ліцей вперше з'явилося відоме гасло – «Вище, швидше, сильніше», – яке і запропонував Дідон.

У період із 1891 року до 1894 року на базі утвореного англо-американсько-французького союзу Кубертен розширив спортивний обмін та поширив ідею відродження Олімпійських ігор. За допомогою англійського та американського атлетичних

союзів він утворює комітет із підготовки скликання установчого конгресу.

Найбільш визначальну роль у цьому відіграла подія, що відбулася 25 листопада 1892 році. На асамблеї Союзу, що проходив у великій залі Сорбонського університету, відбулася історична дискусія про спорт.

Кубертен виступив із доповіддю «Фізичні вправи у сучасному світі». Це був його перший крок до інтернаціоналізації спорту, перша публічна пропозиція про відродження Олімпійських ігор.

Він говорив настільки переконливо, що французькі спортивні діячі, хоч і не відразу, ухвалюють рішення скликати Міжнародний атлетичний конгрес та запросити на нього представників найбільших спортивних країн світу, які повинні були домовитися про правила та принципи проведення Ігор.

Процес відродження Олімпійських ігор та створення МОКУ також сприяв і виникненню цілої низки чинників, серед яких необхідно виділити: бурхливий розвиток зв'язку та транспорту, що полегшив обмін матеріальними та духовними цінностями між народами, скоротили відстань між ними; проведення всесвітніх промислових, сільськогосподарських та торгових виставок; конференцій; виникнення міжнародних організацій, зокрема й спортивних.

У багатьох провідних країнах світу – Англії, Франції, Сполучених Штатах Америки, Німеччині, Швеції, Росії та інших – з'явився інтерес до фізичних вправ. Усе це сприяло пошуку шляхів до міжнародної співпраці та проведенню міжнародних змагань. У цьому сенсі ідея відродження Олімпійських ігор була найбільш жаданою.

3. Перший олімпійський конгрес та його історичне значення

У січні 1894 року Кубертен розіслав запрошення та програму конгресу багатьом зарубіжним клубам і персонально деяким найбільш визначним діячам спортивного руху у світі. Незважаючи на великий авторитет Кубертена, його ідеї, на жаль, не були підтримані в самій Франції. Були відмови від участі у

конгресі і з націоналістичних мотивів. А представники Австралії та Японії лише письмово підтвердили своє приєднання.

Шістнадцятого червня 1894 року у великій залі Сорбонського університету Парижу зібралася близько 2 тисяч людей для участі у конгресі відродження Олімпійських ігор. Були присутні 79 делегатів від 49 спортивних організацій 12 країн, зокрема, США, Італії, Іспанії, Франції, Греції та Росії.

Відроджуючи Олімпійські ігри, Кубертен багато чого узяв з організації та проведення Давньогрецьких олімпіад. Він майже ідеально розробив організацію та процедуру проведення Олімпійських ігор, додавши елементи, які, на його думку, були необхідні для сучасного людства. До них насамперед необхідно віднести інтернаціональний характер Ігор, внесення до програми змагань великої кількості видів спорту, добровільну участь в Іграх спортсменів-аматорів.

Делегати конгресу працювали у двох секціях:

– у першій обговорювалися питання аматорства, де після довгої дискусії перемогла думка Кубертена, який завжди виступав проти перетворення спортсменів високої кваліфікації на циркових виконавців;

– на засіданні другої секції обговорювалися концепції олімпізму, які визначив у своїй статті Кубертен:

1 – як і давні фестивалі сучасні Олімпійські ігри необхідно проводити кожні 4 роки;

2 – відроджені Ігри, на відміну від давніх Олімпіад, будуть сучасними та міжнародними, до них увійдуть такі види спорту, які культивуються в ХІХ столітті;

3 – Ігри будуть проводитися для дорослих;

4 – будуть введені жорсткі визначення поняття «любитель», гроші будуть використовуватися лише для організації Ігор, будівництва споруд та проведення урочистостей;

5 – сучасні Ігри повинні стати «передвижниками», тобто проводитися в різних країнах.

Спочатку Кубертен збирався провести Олімпійські ігри у 1900 році в Парижі та приурочити їх до Всесвітньої виставки, яка була запланована на цей час. Однак новина про відродження

Олімпійських ігор уже потрапила в пресу та широко обговорювалася в суспільстві.

Тому організатори вирішили, що шестирічне очікування Ігор може істотно зменшити до них інтерес, і делегати домовилися про проведення перших Олімпійських ігор сучасності у 1896 році.

Новим місцем проведення Ігор деякий час хотіли зробити Лондон. Однак друг Кубертена грецький поет, літератор та перекладач Діметріус Вікелас, який був запрошений на конгрес із доповіддю про традиції Античних олімпійських ігор, несподівано запропонував містом проведення нових Ігор Афіни, що повинно було символізувати їх наслідування Ігор Давньої Греції.

Конгрес затвердив це рішення, а самого Вікеласа обрав першим президентом Міжнародного олімпійського комітету, тому що за уставом цю посаду міг займати лише представник країни, що приймає Ігри.

Одним із найважливіших результатів роботи конгресу було, безумовно, створення Міжнародного олімпійського комітету (МОК), члени якого зобов'язані були пропагувати принципи сучасного олімпізму та представляти МОК у своїх країнах.

Список членів МОКу був підготований П'єром де Кубертеном. Складаючи список кандидатів у члени МОКу, Кубертен піклувався передусім про те, щоб ця міжнародна організація була по-справжньому інтернаціональною.

І не випадково в назві стоїть спочатку слово «міжнародний», а вже потім «олімпійський». Крім того, багато хто з майбутніх членів МОКу практичною діяльністю доказали свою відданість ідеям відродження Олімпійських ігор.

До першого складу МОКу увійшли: Ернест Калло – Франція; генерал Олексій Бутовський; капітан Віктор Бальк – Швеція; професор Уільям Слоєн – США; юрист Іржи Гут-Ярковський – Богемія, Австро-Угорщина; Фепенс Кемень – Угорщина, Австро-Угорщина; Чарльз Герберт – Англія; лорд Артур Амтхїлл – Англія; доктор Хосе Бенхамін Субіаур – Аргентина; Леонард Кафф – Нова Зеландія; граф Лукезі Палі –

Італія; Д'юк Андрія Карафа – Італія; граф Максим де Бузі – Бельгія.

Генеральним секретарем був обраний барон П'єр де Кубертен – Франція, першим президентом МОКу – Деметріус Вікелас – Греція.

Для розширення членства в МОКу була розроблена своєрідна, але доволі недемократична система самопоповнення його складу, згідно з якою нові кандидати не делегуються своєю країною, а їх обирає МОК. Ця система зберігається до цього часу.

У хартії МОКу, основному документі, прийнятому на конгресі, було зафіксовано:

1 – в інтересах моралі міжнародний конгрес та деякі країни вважають за необхідне відродити на міжнародній базі Олімпійські ігри в сучасній формі, але з дотриманням давніх традицій;

2 – до участі в Іграх потрібно запрошувати спортивні об'єднання всіх країн. Кожна країна може бути представлена лише своїми громадянами. Перед Іграми, що будуть проводитися кожні 4 роки, деякі країни повинні будуть проводити відбіркові змагання, для того, щоб їх представляли виключно найкращі спортсмени;

3 – до програми Олімпійських ігор будуть введені такі види спорту: біг, стрибки, метання диска, важка атлетика, парусний спорт, плавання, гребля, ковзанярський спорт, фехтування, боротьба, бокс, кінний спорт, спортивна стрільба, гімнастика та велоспорт;

4 – за винятком фехтування в усіх інших видах спорту можуть брати участь лише любителі, ті самі, для кого спорт – професія та засіб отримання грошей, не можуть брати участі в змаганнях;

5 – комітет має право не допускати до участі тих, хто будь-коли виступав проти олімпійської ідеї або проти ідеї сучасних Олімпійських ігор;

6 – для легкоатлетів необхідно організувати головне змагання – п'ятиборство.

Конгрес закінчився тріумфально. Під час його заключного засідання 23 червня 1894 року було проголошено багато речей, апофеозом яких стала промова Кубертена про відродження ідеї, якій уже більше ніж дві тисячі років.

Незважаючи на всі досягнення, здобуті під час проведення першого конгресу, на думку деяких істориків спорту, МОК у перші роки свого існування працював не дуже активно, проявляючи повну байдужість, а розвиток олімпізму в цей період часу, на думку самого Кубертена, був штучним.

4. Роль Олексія Бутовського у відродженні Олімпійського руху

У 1894 році в Парижі відбувся Перший міжнародний конгрес, Кубертен та його однодумці запропонували Олексію Дмитровичу Бутовському взяти участь. Бутовський прожив довге та цікаве життя.

Народився 9 червня 1938 року на Полтавщині в незаможній дворянській сім'ї, а помер у 1917 році. Усе в його долі було визначено з самого початку. Батьки відразу вирішили, що їх син стане військовим. Після закінчення гімназії Бутовський навчався у Костянтинівському артилерійському училищі, служив у військах. Далі закінчив Миколаївську інженерну академію, але кар'єра військового будівельника, або саперного інженера його не приваблювала.

Тому, за його проханням, у 1871 році його призначили вихователем у гімназію, а потім перевели до Головного управління військових навчальних закладів і через кілька років він одержав чин генерала для особливих доручень у цій установі. Бутовський був людиною різнобічною та творчою. Педагогіка та проблеми навчання становили його головний життєвий інтерес. Він пише праці з історії, гігієни, методики викладання музики та співу.

Нарешті він зупиняється на питаннях фізичного виховання дітей та складає рекомендації з викладання гімнастики.

У 1900 році Бутовський організує літні курси з підготовки спеціалістів у галузі фізичного виховання з офіцерів кадетських

корпусів, та сам читає там лекції з історії, теорії та методики фізичного виховання, наукової основи цього предмета.

Ця робота, а також служба в регулярних військах та участь у бойових операціях дозволили Бутовському зрозуміти всю важливість значення фізичного виховання у підготовці майбутніх офіцерів.

Тому він стає ініціатором проведення в гімназії занять із гімнастики, фехтування, рухливих ігор та інших фізичних вправ. Велику увагу Бутовський доклав до створення Головної гімнастично-фехтувальної школи, відкритої у 1909 році, яка згодом була реорганізована у Військовий інститут фізичної культури та спорту.

Наприкінці 80-х років ХІХ століття Олексій Бутовський стає одним із найпопулярніших фахівців у галузі фізичного виховання та фізкультурної освіти, його ім'я добре знали і за кордоном. Уже в зрілому віці Бутовський знайомиться з П'єром де Кубертеном, і відразу спалахує ідеєю Олімпійських ігор. Допомагаючи Кубертену він веде активне листування, виступає у пресі і з лекціями. Наполегливо і дуже переконливо він розкриває перед росіянами високий сенс ідей олімпізму. Безперечна і велика заслуга Олексія Дмитровича і в тому, що держава серед перших відгукнулася на олімпійський заклик Кубертена і стала згодом могутньою олімпійською країною.

Бутовський відіграв одну з провідних ролей у підготовці та проведенні Першого міжнародного олімпійського конгресу у Парижі 1894 року, на якому був утворено Міжнародний олімпійський комітет, та увійшов до його першого складу та упродовж шести років, 1894–1900, був активним діячем цієї організації. На Паризький конгрес завдяки підтримці Бутовського прибули й інші українці: дворянський депутат Дмитро Меленевський та князь Сергій Белосельський-Білозерський, який був другим членом МОКУ в 1900–1908 роках.

У 1896 році Бутовський був присутнім на перших Іграх сучасності в Афінах. Та незважаючи на його досить великий вплив у тодішньому спортивному русі, спортсмени з його країни були відсутні.

Хоча існують відомості, що кілька атлетів спробували дістатися на Ігри самотужки. Однак виступити їм не пощастило, бо грошей на дорогу вистачило лише до Константинополя. Достовірно відомо лише про перебування в Афінах *киянина Миколи Ріхтера*, та є всі підстави вважати його єдиним, щоправда неофіційним, учасником Ігор першої Олімпіади.

Подробиці цієї грандіозної події генерал виклав у книзі «Афіни весною 1896» – першому і єдиному виданні, присвяченому даній історичній події.

Після революції 1917 року майже 80-річний Бутовський, який до того ж втратив зір, навідріз відмовився залишати батьківщину. Після цього його доля, а також доля його брата невідома. А датою та місцем смерті прийнято вважати 1917 рік у Петербурзі.

Трагічною була й доля його дітей та родичів. Відомо, що останні з родини Бутовських були арештовані за часів сталінських репресій. І лише у 1990 році їх реабілітували.

Вдячні потомки пам'ятають діяльність Олексія Дмитровича, і з повагою ставляться до його надбання. Так, наприклад центральний стадіон на Батьківщині Бутовського у Полтаві названо його ім'ям.

А у 2006 році біля нього відкрито пам'ятник великому землякові.

Список література

1. Абдуллаєв А. К. Олімпійський та професійний спорт : навчальний посібник до самостійної роботи з дисципліни «Олімпійський та професійний спорт» для студентів ВНЗ III–IV рівня акредитації спеціальності «Фізична культура» / А. К. Абдуллаєв, В. С. Ушаков, І. В. Ребар. – Мелітополь : ФОП Силаєва О. В., 2017. – 76 с.

2. Булатова М. М. Олімпійські ігри. Відродження / М. М. Булатова, В. М. Єрмолова. – Київ, 2019. – 46 с.

3. Булатова М. М. Олімпійський рух: історія і сучасність : у 2 кн. / М. М. Булатова, С. Н. Бубка, В. М. Платонов. – Київ, 2021. – Кн. 1. – 640 с.

4. Булатова М. М. Олімпійський рух: історія і сучасність : у 2 кн. / М. М. Булатова, С. Н. Бубка, В. М. Платонов. – Київ, 2021. – Кн. 2. – 672 с.

5. Інші.

Завдання для самостійної роботи

1. Дайте характеристику історичних причин, що є основою відродження сучасних Олімпійських ігор.

2. Охарактеризуйте життєву діяльність відомого громадського діяча барона П'єра де Кубертена.

3. Дайте інформацію про Перший міжнародний олімпійський конгрес та його історичне значення у відродженні Олімпійських ігор сучасності.

4. Поясніть, на чому базував свою думку П. Кубертен, складаючи перший список членів Міжнародного олімпійського комітету.

5. Які основні положення Олімпійської хартії були прийняті на Першому міжнародному олімпійському конгресі?

6. Розкрийте, де спочатку планувалося провести перші Олімпійські ігри сучасності.

7. Як відбувалася робота МОК, на думку П. Кубертена, у перші роки його створення?

8. Розкрийте роль і вклад нашого земляка Олексія Дмитровича Бутовського у відродженні Олімпійського руху.

Лекція 4

Перший період ігор Олімпіад

План

1. Загальна характеристика першого періоду ігор Олімпіад (1896–1912 рр.).
2. Хронологія Ігор I–V Олімпіад.

1. Загальна характеристика першого періоду ігор Олімпіад (1896–1912 рр.)

За сторічну історію Олімпіад спорт пройшов складний шлях розвитку і не одразу набув популярності, наявних йому зараз рис і масштабів. Тому історія ОІ сучасності потребує певної періодизації.

Існує багато різних підходів до цього питання: пов'язувати періоди з терміном діяльності президентів МОК, з роллю ОР у житті світової спільноти, його вплив і авторитет, пов'язувати з трьома історичними періодами теперішнього століття.

Необхідно враховувати сукупність усіх чинників політичного, економічного і спортивного характеру, які здійснювали принциповий вплив на розвиток ОР на конкретному історичному етапі.

Пропонують такі періоди ігор Олімпіади:

- перший етап – ігри I–V Олімпіад (1896–1912 рр.);
- другий етап – ігри VII–XIV Олімпіад (1920–1948 рр.);
- третій етап – ігри XV–XXIV Олімпіад (1952–1988 рр.);
- четвертий етап – XXV і наступні (з 1992 р.).

Перший етап – I–V Олімпійські ігри – 1896–1912 роки, охоплює перші роки сучасного Олімпійського руху, який у цей період характеризується відносно невеликою популярністю як самого міжнародного Олімпійського руху, так і Олімпійських ігор. Ідея їх проведення кожні чотири роки з великими труднощами проклала собі дорогу. Тому МОК приурочував Олімпійські ігри до Всесвітніх промислових та сільськогосподарських виставок.

Невдале проведення Ігор 1900 року в Парижі та 1904 року у Сент-Луїсу відродило ідею проведення змагань у Греції. НОК цієї країни за підтримки П'єра де Кубертена у 1906 році виступив з ідеєю проведення додаткових Ігор, які пізніше отримали назву проміжних. Вони повинні були дати новий стимул розвитку Олімпійського руху. Такі проміжні Ігри відбулися з 22 квітня до 2 травня за участі 884 спортсменів із 20 країн. Однак у подальшому їх більше не проводили.

Під впливом Олімпійського руху почали створювати різноманітні міжнародні об'єднання та національні федерації: Міжнародна федерація футбольних асоціацій – ФІФА у 1904 році; Міжнародна федерація плавання – ФІНА у 1908 році; Міжнародна легкоатлетична федерація – ІААФ у 1912 році та інші. А також було розглянуто питання про співпрацю між МОКом, НОКом та міжнародними спортивними федераціями.

У ці самі роки були розроблені єдині міжнародні правила змагань із різних видів спорту, введена реєстрація світових та олімпійських рекордів, уніфіковані вимоги до спортивних споруд.

Почала інтенсивно розвиватися система підготовки спортсменів, що спонукало покращанню спортивної техніки, підвищенню ефективності фізичної та тактичної підготовки.

МОК затвердив свій прапор та офіційні мови, якими стали французька, англійська та німецька.

2. Хронологія ігор I–V Олімпіад

2.1. Ігри I Олімпіади Афіни (Греція) 1896 рік

(6 квітня – 15 квітня)

Виступало 311 спортсмена з 13 країн, розіграли 43 комплектів нагороди в 9 видах спорту.

Рішення Паризького конгресу 1894 року про проведення перших Ігор сучасності у 1896 році в Афінах було схвально прийнято більшістю населення Греції. Однак адміністрація Афін та грецький уряд скептично поставився до цього, адже вони не могли повністю фінансувати всі затрати на проведення Олімпіади. За таких умов свої послуги МОКу в проведенні Ігор

запропонувала Угорщина, яка саме мала відзначати тисячоліття заснування держави.

Для збільшення збору коштів для організації Ігор була випущена серія марок з олімпійською тематикою. За рахунок цих грошей, а також коштів комерсанта та філантропа з Александрії Георга Авероффа, який за проханням королівської сім'ї пожертвував майже один мільйон драхм, був відреставрований давній Мармуровий стадіон, збудовані велодром та стрільбище, тенісні корти та гребні канали.

Церемонія відкриття Ігор пройшла 6 квітня. Дата була обрана не випадково – у цей день пасхальний понеділок збігся відразу в трьох напрямках християнства – у католицизмі, православ'ї та протестантстві. Крім того, у цей самий день у Греції святкували День незалежності. За присутності 80 000 глядачів король країни Георг I оголосив Перші олімпійські ігри відкритими.

На перші Ігри сучасності приїхали представники 13 країн: Австралії, Австрії, Болгарії, Великої Британії, Данії, Німеччини, США, Угорщини, Франції, Чилі, Швейцарії, Швеції та Греції.

Дві третини від загальної кількості спортсменів виставили господарі Ігор – команда Греції. За команду Німеччини виступали 21 атлет, за Францію – 19, США – 14, Угорщини – 12. Крім американців, на Іграх було лише два представники країн, які знаходились за межами Європи. Це австралієць *Едвін Флек*, котрий був проїздом у Лондоні та вирішив взяти участь у змаганнях, та один чилієць, який невідомо як потрапив до Греції.

До програми Олімпіади увійшли змагання з класичної боротьби, велоспорту, гімнастики, легкої атлетики, плавання, стрільби тенісу, важкої атлетики та фехтування. Планувалися також змагання з греблі, та через відсутність учасників вони не відбулися. Згідно з античною традицією, Ігри почали легкоатлети.

Незважаючи на те, що в Міжнародному олімпійському комітеті був представник Росії – генерал Олексій Бутовський, спортсмени Росії не брали участі в перших Іграх сучасності.

Причина – відсутність коштів. Лише кілька чоловік на свій страх і ризик самотужки відправилися з Одеси, проте вони змогли добратися лише до Константинополя та були вимушені повернутися назад.

Першим олімпійським чемпіоном сучасності став американський спортсмен *Джеймс Коннолі*, який переміг у потрібному стрибку з результатом на 13 метрів 72 сантиметри. Цікаво, що поки він виборював на грецькій землі найвищу нагороду, вдома його відрахували з університету, бо офіційного дозволу на перерву в навчанні він не мав.

Лише через кілька років, коли Коннолі став відомим письменником, суворі професори змінили гнів на милість, обравши його почесним доктором Гарварда. Крім золота, на цих Іграх він виборов також срібну медаль у стрибках у висоту, та бронзу – в стрибках у довжину. Поїхав Коннолі і на Ігри до Парижа, де цього разу здобув срібну медаль у потрібному стрибку.

Взагалі в легкій атлетиці перевага американців була істотною. Так, дві золоті нагороди в бігу на 100 та 400 метрів завоював *Томас Берк*, який уперше в історії стартував із низького старту.

Ще один американець *Роберт Геррет*, студент університету Принстона, прославився тим, що здобув дві золоті медалі у штовханні ядра та метанні диска, і дві срібні – у стрибках у довжину та висоту. Не маючи жодної уяви про олімпійське знаряддя, він готувався вдома з диском та ядрами набагато важчими від тих, що запропонували на Іграх.

Також дві золоті нагороди в бігу на 800 та 1 500 метрів виграв єдиний представник Австралії на Іграх *Едвін Флек*.

У змаганнях велосипедистів відзначився француз *Поль Массон*, який отримав потрібну перемогу на треку в гонках на 2 000, 10 000 та 333,3 метра.

Десятого квітня став кульмінацією Олімпіади. Двадцять чотири атлети подали заявки для участі в марафонському забігу, і лише четверо з них були іноземцями. Через 2 386 років після битви з персами біля міста Марафон Греція знову чекала звістки

про перемогу. Цим переможцем став грецький листоноша, а за іншими даними – водонос, із селища Маруссі, що знаходиться близько Афін, – *Спіридон Луїс*, який зупинявся в одному із селищ випити вина, піднесеного дядею. Кубок він отримав із рук французького філолога Мішеля Бреалю, саме завдяки наполегливості якого марафонський біг був внесений до програми Ігор.

На перших Іграх жінки не брали участі, та гречанці Стаматі Ревіхті дуже хотілося пробігти марафонську дистанцію. Після відмови вона не здалася, і все-таки здолала 40 кілометрів, що відділяють міста Марафон та Афіни, лише на другий день після офіційного забігу. А оскільки завершити дистанцію на території стадіону їй заборонили, останні метри вона пробігла навколо нього.

На цій Олімпіаді відбувся і перший футбольний матч.

На Ігри завітала збірна команда Данії, яка на той час була однією з найбільш потужних команд світу. Тому в показовому матчі вона з легкістю, з рахунком 15-0 переграла збірну Афін, яка представляла господаря змагань – Грецію.

Пізніше на 40-му конгресі ФІФА у 1976 році матч, який відбувся в Афінах, був офіційно визнаний першим матчем за звання олімпійського чемпіона, а збірна Данії – першим олімпійським чемпіоном із футболу.

Нагородження переможців Олімпіади з усіх видів спорту проходило в день закриття Ігор. Повторюючи античний церемоніал, на голову чемпіона клали лавровий вінок, вручали медаль, диплом та оливкову гілку, що була зрізана у «святому гаю Олімпії».

Результатом Ігор у Греції стало: відродження Олімпійського руху сучасності, об'єднання різних країн, розвиток спорту.

Після успішного проведення перших Олімпійських ігор Греція мала надію, що й подальші Олімпіади будуть проходити в Афінах. Однак МОК вирішив надати Іграм інтернаціонального характеру та проводити їх по чергово в різних країнах та на різних континентах.

У командному заліку першою фінішувала збірна США – 20 (11, 7, 2) нагород, другими були олімпійці Греції – 46 (10, 17, 19), третіми – Німеччини – 13 (6, 5, 2) нагороди.

2.2. Ігри II Олімпіади (Париж (Франція), 1900 р.) (14 травня – 28 жовтня)

Виступало 1 330 спортсменів із 21 країни, розіграли 95 комплектів нагород у 20 видах спорту.

Ці Ігри, право проведення яких за заслуги перед Олімпійським рухом П'єра де Кубертена вирішено було провести у французькій столиці, проходили одночасно із Всесвітньою виставкою. Директор якої **Альфред Пікард** вважав спорт безкорисним заняттям, і спочатку був проти їх проведення.

Усе це істотно зашкодило проведенню Олімпіади на достатньо високому рівні. Організаційний комітет майже не використовував слово «Олімпійський», тому багато змагань так і називали «Міжнародним чемпіонатом» або «Конкурсом Виставки», а багато спортсменів навіть не знали, що вони беруть участь в Олімпійських іграх.

Ні на одній Олімпіаді змагання не були так розкидані по всьому місту і так віддалені один від одного. Змагання проходили не лише в Парижі, а також навколо французької столиці. Фехтування в садах Тюільрі, плавання в річці Сені, теніс на острові Пюто, легкоатлетичні змагання в Булонському лісі, гімнастика у Венсенському лісі і таке інше. Не було офіційно проведено ні церемонії відкриття, ні параду закриття Ігор, а дати початку та закінчення Олімпіад є досить умовними, тому що в цей період до програми Виставки входили різноманітні змагання.

Уперше на Іграх взяли участь такі країни, як Бельгія, Богемія, Іспанія, Італія, Куба, Канада, Нідерланди, Норвегія, Гаїті та Індія, яка стала першою азійською державою на Олімпіадах. Найбільш чисельну команду, як і чотири роки тому, виставили господарі змагань – на цей раз команда Франції.

Програма Ігор також істотно збільшилася. Крім видів спорту, з яких проводили змагання в Афінах, за винятком боротьби та важкої атлетики, до програми Ігор додали академічну

греблю, водне поло, гольф, кінний та парусний спорт, регбі, футбол. У багатьох видах змагань були показані дуже високі, як для того часу, результати.

Так, наприклад у змаганнях із бігу на 100 метрів – 10,8 секунди, 400 метрів – 49,4 секунди, у стрибках у довжину – 7,18 метра.

Уперше в Олімпіаді брали участь жінки, які розіграли першість у змаганнях із гольфу й тенісу.

А першою олімпійською чемпіонкою сучасності стала англійська тенісистка **Шейла Купер**, яка, крім того, в парі зі своїм співвітчизником **Реджинальдом Дохетрі** стала першою й у змаганнях змішаного парного розряду.

Змагання легкоатлетів завершилися з великою перевагою спортсменів США. Так у змаганнях із бігу по дві золоті – 200 метрів та 400 метрів із бар'єрами, та дві срібні нагороди й одну бронзу виборов **Джон Тьюксбері**. Інший американець **Ірвін Бакстер** виграв дві золоті нагороди у стрибках із жердиною та у висоту, а також три срібні нагороди. Він увійшов в історію завдяки застосуванню нового способу подолання планки «ножицями».

Усі три рази, коли він був другим, переможцем ставав його співвітчизник **Рей Юрі**, котрий переміг у стрибках із місця у довжину та висоту, а також у потрійному стрибку.

А кращим спортсменом Олімпіади визнано ще одного представника Сполучених Штатів **Елвіна Крейнцлейна**, який став першим в історії, хто завоював чотири золоті нагороди на одній Олімпіаді з легкої атлетики, три – з бігу на 60 метрів та 110 і 200 метрів із бар'єрами, а також у стрибках у довжину, разом – 4 (4,0,0).

Несправедливо завершилися змагання з марафону. Справа в тому, що багатьом навіть не була відома траса змагань. Тому коли лідер забігу швед Ернст Фаст наблизився до поліцейського, що стежив за порядком на трасі, той через помилку вказав йому неправильний напрям руху. Так Фаст, добряче поблукавши вулицями Парижа, дістався до фінішу лише третім. А перемогу здобув француз **Мішель Теато**.

Триразовим чемпіоном Ігор став швейцарський стрілок із пістолета та гвинтівки **Конрад Штеелі**. У спортивній новинці цих Ігор – змаганнях із перетягування каната – перемогла збірна команда, до складу якої входили спортсмени Швеції та Данії.

Ще одним екзотичним видом на цих Олімпійських іграх стала стрільба по живих голубах. Так, переможець у цій вправі бельгієць **Леон де Лунден** лише у фіналі застрелив 21 голуба.

У футбольному турнірі збірні країн цього разу представляли клубні команди.

Спочатку французький «Клуб Франсе» переграв команду Брюсельського вільного франкомовного університету, а потім поступився англійському «Аптон Парку», який і став чемпіоном.

Попри справедливу критику, Олімпіада в Парижі відзначалася значно вищими технічними результатами, ніж попередня. Відчувалося, що в усіх країнах почали більш серйозно ставитися до підготовки атлетів, досконалішими стали спортивні знаряддя, майданчики, техніка виконання рухів.

У командному заліку першою фінішувала збірна Франції – 95 (26, 36, 33) нагород, другими були олімпійці США – 51 (20, 15, 16) нагорода, третіми – Великої Британії – 37 (17, 8, 12) нагород.

2.3. Ігри III Олімпіади (Сент-Луїс (США), 1904 р.) **(1 липня – 23 листопада)**

Виступали 651 спортсмен із 12 країн, розіграли 94 комплектів нагород у 18 видах спорту.

Це були, можна так сказати, американські Ігри. США отримали право на проведення Олімпіади, як нагороду за успішний виступ спортсменів цієї країни на двох попередніх Олімпіадах. Крім того, сам Кубертен вважав, що після Греції та Франції, найкраща кандидатура для популяризації Олімпійського руху саме Сполучені Штати.

Проте спочатку право проведення Олімпіади було доручено Чикаго. Та влада Сент-Луїсу перенесла Всесвітню виставку, яка повинна була пройти у 1903 році, на один рік, та заявила про намір провести свої спортивні змагання під егідою «Легкоатлетичного аматорського союзу», які могли затьмарити

Олімпійські ігри. Так, МОК був змушений перенести Ігри у Сент-Луїс, та знову приурочити їх до Всесвітньої виставки.

Через це організатори повторили всі помилки своїх попередників. Ігри були посунуті на другий план та розтягнулися на п'ять місяців. Через великі відстань та вартість проїзду на Олімпіаді були відсутні багато спортсменів з інших континентів, передусім з Європи. Лише 53 спортсмени представляли не американський континент. А відразу в десяти видах спорту змагалися лише представники США та Канади. Відсторонився від проведення Ігор і Кубертен.

Єдиною країною, що вперше прибула на Олімпіаду, стала ПАР.

На цих Іграх почали вперше нагороджувати трьох кращих спортсменів – золотою, срібною та бронзовою медаллю, а не двох, як на попередніх змаганнях.

До програми Ігор уперше додали змагання з боксу, лакросу, стрибків у воду. У легкоатлетів уперше були проведені змагання з десятиборства. Повернулися в олімпійську сім'ю такі змагання, як боротьба та важка атлетика, проте не відбулися змагання з баської пелоти, крокету, парусного спорту, стрільби, поло. Уперши були проведені показові змагання з баскетболу та водного поло. Жінки змагалися лише в стрільбі з лука.

На цих Іграх було показано низку видатних результатів у легкій атлетиці. Так, було встановлено шістнадцять олімпійських рекордів, два з яких перевершували світові. А рекорд американця **Арчі Хана** з бігу на 200 метрів – 21,6 секунди – протримався аж до 1932 року. Крім того, Хан переміг у Сент-Луїсі ще на дистанціях 60 та 100 метрів. Три дистанції виграв також інший американець – **Джеймс Лайтбоді**: 800 та 1 500 метрів, а також 2 500 метрів із перешкодами. Герой попередніх Ігор **Рей Юрі** – «людина-гума», як його нарекли журналісти, знову виборов три золоті нагороди в усіх видах стрибків із місця. Американець **Гаррі Хілман** виграв біг на 400 та 200 метрів і 400 метрів із бар'єрами. Уперше в історії спорту за команду США виступав негритянський атлет Джордж Пудж, який зайняв третє місце в змаганнях із бар'єрного бігу на 200 та 400 метрів. А в перших

змаганнях із десятиборства переміг ірландець **Том Келі**.

Чотири нагороди вищого гатунку здобув у велогонці американець **Маркус Харлі**, три – плавець **Чарльз Данієльс**. Другий раз поспіль у потрійному стрибку тріумфував американець **Майер Прінстейн**, який став також першим, після срібла 1900 року, й у стрибках у довжину. А першою жінкою, яка отримала три золоті медалі, стала американська лучниця **Матільда Хауєлл**.

Скандалом завершилися змагання з марафону. Чемпіоном став американець **Томас Хікс**, хоча він прийшов до фінішу лише другим після іншого американця **Фреда Лорца**. Та згодом Лорц був дискваліфікований, оскільки частину шляху він проїхав на автомобілі. Та і це ще було не все. Пізніше тренер Хікса Шарль Люк розповів, що його підопічний прийшов першим лише за допомоги допінгу. На останніх кілометрах два рази Хікс втрачав свідомість, і два рази лікар давав йому випити коньяк із додаванням кокаїну та стрихніну як стимулятор. Проте медаль Хіксу залишили.

Під час проведення Ігор 12 та 13 серпня відбулося сумне явище. Організатори виставки не знайшли нічого кращого, як відвести два дні, щоб провести так звані «антропологічні» дні – змагання для людей не білої раси: негрів, індіанців, філіппінців, ескімосів та інших. Переможцям замість медалей вручали американський прапор. Цим було завдано істотної шкоди самому принципу Олімпійського руху, та лягло чорною плямою на III Олімпіаду. Та проти такого свавілля різко виступила громадськість та особисто П'єр де Кубертен, які домоглися, щоб такого більше не відбувалося.

У футбольному турнірі, як і чотири роки тому, збірні команди представляли клуби.

А перемогу здобув канадський «Голт», який по черзі переграв дві американські команди: «Сент-Роуз Скул» та збірну коледжу християнських братів.

Згідно з офіційним протоколом у Сент-Луїсі розіграли 94 комплектів нагород, однак похвалитися званням олімпійського чемпіона змогли 390 чоловік. Справа в тому, що

дирекція виставки ще весною почала проводити змагання, які мали місцевий характер. Для того, щоб збільшити інтерес до Ігор, їх почали називати олімпійськими, а переможці в них навіть могли отримати золоті нагороди. Таким чином, спроба знову з'єднати Олімпійські ігри та Всесвітню виставку виявилася невдалою. У Європі ці Ігри пройшли майже непомітними.

У командному заліку першою фінішувала збірна США – 209 (70, 75, 64) нагород, другими були олімпійці Куби – 10 (5, 2, 3) нагород, третіми – Німеччини – 13 (4, 4, 5) нагород.

2.4. Ігри IV Олімпіади (Лондон (Велика Британія), 1908 р.)

(27 квітня – 31 жовтня)

Виступало 2 034 спортсмени з 22 країни, розіграли 110 комплектів нагород у 22 видах спорту.

Ці Ігри планувалося провести в Римі, котрий отримав на це право в 1904 році. Однак проти цього виступив прем'єр-міністр Італії Джованні Джолітті. Під тиском Мілану та Турину він оголосив про необхідність рішення багатьох інших державних проблем та відсутності коштів на підготовку до Ігор. Крім того, у 1906 році поблизу Неаполя сталося виверження вулкана Везувій, що визвало ще більші бюджетні витрати. Тому італійці були вимушені відмовитися від проведення Олімпіади.

Так, МОК став перед проблемою швидкої заміни міста проведення Ігор. Представники комітету зустрілися з **Уільямом Гренфеллом**, першим головою Британської олімпійської асоціації, та королем Едуардом VII під час проведення в Афінах проміжних Ігор, та отримали від них згоду, що столицею наступної Олімпіади стане Лондон.

Збільшилась і програма Ігор. До видів спорту, у яких проходили змагання на попередній Олімпіаді, додалися хокей на траві, кульова та стендова стрільба, жьо-де-пом та рекетс – різновиди тенісу в залах, водно-моторний спорт, водне поло. Повернулися до програми Ігор регбі, парусний спорт, кінне поло. Уперше був проведений офіційний футбольний турнір.

Порівняно з попередніми Іграми були відсутні змагання з важкої атлетики та гольфу.

Через те що дедалі більше спортсменів мали бажання взяти участь в Олімпійських іграх, вперше були проведені кваліфікаційні змагання.

Також уперше під час церемонії відкриття команди йшли під своїми прапорами та одягнені в різні костюми.

Першим чемпіоном став **Микола Панін-Коломенкін**, який переміг у змаганнях із фігурного катання у виконанні спеціальних фігур. У довільній програмі в чоловіків перемогу святкував швед **Ульріх Сальхов**. До речі, саме ці два спортсмена з року в рік виборювали між собою першість у цьому виді спорту.

На цих Олімпійських іграх було встановлено 13 олімпійських рекордів, із яких шість було в плаванні.

Видатних успіхів для тих років досягли американці **Френсіс Айронс** у стрибках у довжину – 7,48 метра, та **Ральф Роуз** у штовханні ядра – 14,21 метра, а також англієць **Тімоті Схерн** у потрійному стрибку – 14,92 метра.

Американський легкоатлет **Мелвін Шепард** завоював дві золоті нагороди на дистанціях 800 та 1 500 метрів, установивши на першій дистанції світовий, а на другій – олімпійський рекорди. Третю золоту нагороду він отримав у складі естафетної команди США.

Рей Юрі, неперевершений майстер стрибків із місця, який на двох попередніх Іграх виборів шість золотих нагород, додав на цих змаганнях ще дві, разом – 8 (8,0,0).

Дві золоті нагороди у метанні диска – класичним та грецьким стилем, також золото у 1904 році, з новими олімпійськими рекордами та одну бронзову в стрибках із місця завоював американець **Мартін Шерідан**.

Старт марафонського забігу давався у королівському замку Віндзорі, та через прохання королівської сім'ї був перенесений до його балкона, що збільшило дистанцію до 42 км 195 метрів. Ця дистанція з 1924 року стала класичною дистанцією марафону.

Самі змагання в цьому виді виявилися найдраматичніми на Іграх. Італієць **Доранто Пієтрі**, який довгий час лідирував, першим з'явився на олімпійському стадіоні, та не витримав

напруження і втратив свідомість за 20 метрів до кінця дистанції. І лише за сторонньої допомоги він зміг перетнути фінішну смугу.

Незважаючи на те, що Піетрі був дискваліфікований, а золото віддали американцеві **Джону Хейесу**, він був запрошений до королівської ложі, де отримав золотий кубок за волю до перемоги. З цього випадку єпископ Пенсільванський – Етельберт Талбот, 19 липня під час служби у соборі Святого Павла промовив: «Головне – не перемога, а участь».

Саме з цих Ігор футбольні змагання набули статусу офіційних. Було ухвалене рішення, що у змаганнях можуть брати участь лише національні збірні команди і лише по одній від країни (єдиним винятком стала участь двох збірних від Франції на Іграх 1908 року, як знак поваги до батьківщини П'єра де Кубертена).

Також як формат змагань була введена «Олімпійська система» з раундами один матч на вибування, принцип розсіювання під час жеребкування та рішення, а також, що брати участь у турнірі мають право лише гравці-аматори.

У фіналі першого такого офіційного турніру збірна Великої Британії з рахунком 2-0 переграла команду Данії.

У фіналі змагань із хокею на траві, який також уперше проводили на Олімпіадах, збірна Великої Британії, що складу якої входили англійці, перемогла іншу збірну Великої Британії, склад – ірландці.

Ще однією новинкою цих Ігор стало те, що вперше в пресі з'явилася таблиця підрахунку очок, що здобули спортсмени різних країн.

У командному заліку першою фінішувала збірна Великої Британії – 147 (57, 50, 40) нагород, другими були олімпійці США – 47 (23, 12, 12) нагород, третіми – Швеції – 25 (8, 6, 11) нагород.

2.5. Ігри V Олімпіади (Стокгольм (Швеція), 1912 р.) (5 травня – 27 липня)

Виступало 2 541 спортсмен із 28 країн, розіграли 103 комплекти нагород у 18 видах спорту.

Заявку на проведення Олімпійських ігор Швеція подавала

ще на першій сесії МОК. Проте її довго не задовольняли. І лише в 1904 році Стокгольм був обраний столицею Ігор 1912 року.

Уся Швеція готувалася до цієї події. Оргкомітет очолив майбутній президент МОКу **Зігфрід Едстрем**. Йому допомагали уряд та громадськість. Навіть король Швеції Густав V віддав під забудову олімпійськими об'єктами десять гектарів своїх володінь. Новозбудований стадіон мав сидячі місця для тридцяти тисяч глядачів. Проте під час його будівництва була змінена лінія віражів бігової доріжки, у результаті цього її довжина скоротилася до 380 метрів, замість потрібних 400.

Уперше на цій Олімпіаді були застосовані фотофініш та електронний годинник.

Проте під час проведення та після Ігор було багато критичних зауважень на адресу господарів через їх покровительство своїм спортсменам. Так, наприклад, у розпал змагання зі стрільби пішов сильний дощ, і атлети повинні були виступати під потоками води. Але для шведів швидко збудували спеціальний навіс, куди не пускали представників інших команд. У змаганнях борців організатори зводили в пари сильніших атлетів, і якщо вони не виявляли між собою переможця, обом зараховували поразку. А в пари до шведів призначали завідомо слабших суперників. Звісно, за такого порядку шведи мали більше шансів для завоювання медалей.

Уперше на Ігри прислали своїх представників такі країни, як Єгипет, Португалія, Люксембург, Сербія, Японія, Ісландія.

Проте виникла загроза в участі в Іграх представників Фінляндії та Чехії. Справа в тому, що ці країни не були незалежними, і уряди заперечували проти їх участі в Іграх самостійними командами.

Уперше в практику проведення змагань сучасних Олімпійських ігор за ініціативи Кубертена до програми були внесені змагання з конкурсу мистецтв – архітектури, живопису, скульптури, літератури та музики. Сам ініціатор брав участь у номінації «Література під псевдонімом». А його «Ода спорту» була відмічена золотою нагородою.

Лише під час Ігор у Стокгольмі були проведені змагання

зі штовхання ядра та метання диска правою та лівою руками, а зараховувалася сума цих результатів. Після Ігор у Парижі знову були проведенні змагання зі стрільби по голубах. Проводили показові виступи з ісландської боротьби гліма та матч із бейсболу між командами США та Швеції.

Саме у Стокгольмі вперше до програми Ігор включили змагання, які зараз вважаються одними з класичних – біг на 5 000 та 10 000 метрів, а також естафети 4×100 та 4×400 метрів.

Найбільш успішним на Олімпіаді став фінський бігун **Ханнес Колехмайнен**, який виборов три золоті нагороди в змаганнях із бігу на 5 000 та 10 000 метрів і кросі на 12 000 метрів. Цікаво, що починав Колехмайнен свою спортивну кар'єру з лиж. А змагатися на перших порах йому довелося зі трьома своїми старшими братами, які і заохотили його займатися легкою атлетикою. Програючи на перших порах братам у марафонському бігу, він вирішив перекваліфікуватися, та вже у двадцять років став переможцем у змаганнях у Петербурзі на дистанціях 1 500 та 5 000 метрів. З того часу він став одним із кращих стаєрів Європи. У секторі для штовхання ядра на своїх третіх Іграх переміг американець **Ральф Роуз**, який, крім того, цього разу ще й установив новий олімпійський рекорд.

Та головним героєм й одночасно невдахою Ігор було визнано американського спортсмена **Джима Торпа**, який походив із бідної індіанської родини. Він виборов золоті медалі, зі значною перевагою над суперниками, у найбільш важких видах програми – п'ятиборстві та десятиборстві. Вручаючи спортсменові лавровий вінок, король Швеції сказав, що вважає його найбільш великим атлетом усіх часів. А після приїзду додому з ним зустрівся президент США, який нагородив його державною відзнакою. На честь Торпа було назване його рідне місто.

Та не пройшло й року, як у пресі з'явилася інформація, що за два роки до Олімпіади Торп грав у бейсбол у складі якоїсь напівпрофесійної команди і отримував за це гроші – 60 доларів на місяць, що порушує статус аматора. Відразу три члени виконавчого бюро Аматорського атлетичного союзу США

(ААЮ) від імені Олімпійського комітету США звернулися з листом до Олімпійського комітету Швеції, де повідомлялося про дискваліфікації Торпа як професіонала, та прохали переглянути порядок зайнятих місць у змаганнях, де він брав участь. У своєму бажанні принизити індіанського спортсмена діячі НОКу США пішли навіть на те, щоб позбавити свою країну двох золотих нагород. На превеликий жаль із цим вердиктом погодився і МОК, який у травні 1913 року анулював результати виступу Торпа та відібрав у нього золоті медалі.

Щоправда потрібно віддати належне багатьом спортсменам, які протестували тоді проти такого рішення МОКу. А швед **Хуго Вісландер**, який виборов друге місце у десятиборстві, навідріз відмовився поміняти свою срібну нагороду на золоту. Та лише в 1973 році, через шістдесят років після тих подій, була встановлена справедливість. Торпа амністували, а медалі повернули. Щоправда лише його родичам, адже сам великий спортсмен уже давно помер.

У гімнастиці другий раз поспіль абсолютним чемпіоном Ігор став італієць **Альберто Бралья**, який, крім того, на цей раз виграв ще й командну першість. Триразовим чемпіоном Олімпіади у стрільбі з пістолета став американець **Альфред Лейн**. Після війни в 1920 році він майже повторив своє досягнення, вигравши два золота та бронзу у тих самих дисциплінах, разом – 6 (5, 0, 1). Ще одним героєм Ігор та найстаршим олімпійським чемпіоном сучасності став шведський стрілок **Оскар Сван**, вигравши змагання в складі команди у віці 64 роки та в 1920 році у віці 72 роки виграв срібло. Дві золоті нагороди на цих змаганнях виборов і його син **Альфред Сван**. Батько і син змагалися разом на трьох Олімпіадах – 1908, 1912 та 1920 років, здобувши по шість нагород. У 1924 році, де Оскар Сван не зміг взяти участі через хворобу, син виборов ще три медалі, срібло та дві бронзи. Це зробило Сванів із 15 нагородами найуспішнішою династією в історії Олімпіад. Оскар Сван запам'ятався не лише гарною стрільбою, а й своєю неадекватною поведінкою. Він завжди носив довге волосся, стріляв лише в чорному пальто та капелюсі, залишав собі лише золоті нагороди,

а інші викидав або дарував першому, кого зустрічав. Другий офіційний футбольний турнір знову виборола збірна Великої Британії, яка як і чотири роки тому у фіналі переграла команду Данії.

Це були останні Ігри, коли для нагородження використовували медалі з чистого золота.

У подальшому нагороди були зроблені з позолоченого срібла. А після церемонії закриття Ігор відбувся заключний прийом, на який були запрошені всі спортсмени, тренери та офіційні представники команд.

У командному заліку першою фінішувала збірна США – 63 (25, 19, 19) нагороди, другими були олімпійці Швеції – 65 (24, 24, 17) нагород, третіми – Великої Британії – 41 (10, 15, 16) нагороди.

Проведення наступних VI Олімпійських ігор у 1916 році було доручено Берліну. Але вони не відбулися. Новий стадіон у Грюнвальді марно чекав учасників змагань. Оскільки в серпні 1914 року почалася Перша світова війна, яка зробила неможливим проведення спортивних змагань.

Список літератури

1. Булатова М. М. Олімпійський рух: історія і сучасність : у 2 кн. / М. М. Булатова, С. Н. Бубка, В. М. Платонов. – Київ, 2021. – Кн. 1. – 640 с.
2. Булатова М. М. Олімпійський спорт у системі гуманітарної освіти : навчальне видання / М. М. Булатова, С. Н. Бубка, В. М. Платонов. – Київ : Перша друкарня, 2019. – 912 с.
3. Булатова М. М. Олімпійський рух: історія і сучасність : у 2 кн. / М. М. Булатова, С. Н. Бубка, В. М. Платонов. – Київ, 2021. – Кн. 2. – 672 с.
4. Інші.

Завдання для самостійної роботи

1. Де пройшли перші Ігри сучасності?
2. Які країни брали участь у перших Олімпійських іграх сучасності?
3. Коли вперше жінки взяли участь у сучасних Олімпіадах?
4. Хто був визнаний кращим спортсменом II Олімпійських ігор?
5. Через яку причину на третіх Іграх майже не були присутніми спортсмени з Європи?
6. Яким сумним явищем запам'яталася Олімпіада в США?
7. Перед початком якої Олімпіади вперше були проведені кваліфікаційні змагання?
8. Назвіть прізвище видатного чемпіона перших Олімпіад, американця Рея Юрі.
9. На якій Олімпіаді був уперше застосований фотофініш та електронний годинник?
10. Назвіть найстаршого за віком чемпіона та призера Олімпійських ігор.

Лекція 5

Другий період ігор Олімпіад

План

1. Загальна характеристика другого періоду ігор Олімпіад (1920–1948 рр.).
2. Хронологія ігор VII–XIV Олімпіад.

1. Загальна характеристика другого періоду ігор Олімпіад (1920–1948 рр.)

Другий етап – VII–XIV Олімпійські ігри – 1920–1948 роки. Цей період охоплює проміжок між світовими війнами та перші три післявоєнні роки.

Характеризується політичними, економічними та моральними потрясіннями, які прямо відобразилися і на Олімпійському спорті.

Так, через Першу світову війну не була проведена Олімпіада 1916 року. А на Ігри 1920 та 1924 років не були допущені Німеччина та її союзники. Ситуація змінилася лише зі вступом німців до Ліги Націй.

Особливо драматичні події склалися навколо Берлінської Олімпіади 1936 року. У зв'язку з приходом до влади нацистів та їхньої расової політики представники країн Західної Європи та США спробували провести альтернативні ігри, у каталонській Барселоні. У липні 1936 року до цього міста прибуло більше ніж двадцять команд із різних країн. Та заколот фашистів під орудою генерала Франциско Франко в Іспанії напередодні відкриття Народної олімпіади, 18 липня, завадив її проведенню.

Невдовзі через Другу світову війну, що розпочалася згодом, не були також проведені ігри XII та XIII Олімпіад, 1940 та 1944 років.

Проте, незважаючи на складну міжнародну ситуацію, в цей період, наприклад, фактичний бойкот олімпійських змагань, була упорядкована діяльність виконкому МОКУ, його рішення почали публікуватись у спеціальному бюлетені. Прийняті міри з координації діяльності МОКУ, НОКУ та міжнародних федерацій,

які багато в чому визначили вдосконалення програм Ігор. Була упорядкована програма виступів, система нагородження переможців.

На Олімпіаді 1920 року вперше пролунала олімпійська присяга.

Розроблена система підготовки наступних Ігор, почала втілюватися практика проведення тренувальних зборів та сумісне поселення спортсменів в олімпійському селищі.

До програми Ігор поступово було введено багато видів змагань для жінок.

Водночас виникли гострі проблеми у зв'язку з питанням аматорства. МОК так і не знайшов єдиного підходу до цієї проблеми, що не завадило йому виключити з програми змагань бейсболу, регбі, тенісу.

Виникали питання і відносно участі в Олімпійських іграх футболу. Незважаючи на всі проблеми в цей період розвитку олімпійського спорту, він продемонстрував зростаючий авторитет Олімпійського руху, зацікавленість у його розвитку та використання його результатів, особливо політичних, у різних країнах світу.

Другий період розвитку Олімпійського спорту за всіх його труднощів і суперечностей продемонстрував зростання авторитету міжнародного Олімпійського руху. Кількість країн зросла з 23 до 52.

Активно включились в Олімпійський рух країни Латинської Америки, країни Азії і Європи. Продовжувалося вдосконалення Міжнародної олімпійської системи. Була забезпечена реальна співпраця МОК, НОК, МСФ. Утворювалися нові міжнародні спортивні об'єднання.

У багатьох країнах з'явилися сучасні спортивні споруди (стадіони, тенісні корти, спеціалізовані спортивні зали, басейни).

Удосконалювалася система спортивної підготовки майбутніх учасників ОІ. Почався активний розвиток наукових досліджень в олімпійському спорті, у фізіології, анатомії, психології, педагогіці.

Розвивається загальна теорія підготовки спортсменів,

теорія і методика підготовки в окремих видах спорту.

2. Хронологія Ігор VII–XIV Олімпіад.

2.1. Ігри VII Олімпіади (Антверпен (Бельгія) 1920 р.)

(29 квітня – 12 вересня)

Виступало 2 607 спортсменів із 29 країн, розіграли 156 комплектів нагород у 22 видах спорту.

Уперше взяли участь в олімпійських змаганнях представники Аргентини, Бразилії, Чехословаччини, Югославії, Нової Зеландії та навіть Монако. Взагалі на цій Олімпіаді було багато такого, про що можна було сказати «вперше».

Наприклад, *уперше над стадіоном було піднято олімпійський прапор* із п'ятьма переплетеними кільцями. Уперше під час параду в небо злетіли тисячі голубів, які символізували мир між країнами.

Уперши учасники Ігор давали олімпійську присягу. Її слова написав особисто Кубертен ще в 1913 році та запропонував відродити традицію, яка існувала ще у Стародавній Греції. В Антверпені вперше клятву проголосив бельгійський фехтувальник **Віктор Буан**.

Також уперше на цих Іграх пролунав олімпійський девіз «Швидше, вище, сильніше», запропонований французьким священиком Анрі Дідоном.

Офіційне відкриття Ігор відбулося 14 серпня, а закриття – 29 серпня. Однак змагання з деяких видів спорту проводили як до відкриття Олімпіади, так і після її закриття.

Так, на цих Іграх на штучному льоду відбулися змагання із зимових видів спорту – фігурного катання, та вперше – хокею із шайбою, що проходили ще у квітні. Змагання стрільків та яхтсменів – у липні, футболістів – у серпні та вересні.

Гарно виступила в Антверпені легкоатлетична команда Фінляндії, яка після революції 1917 року в Росії вперше виступала справді самостійною збірною, та майже на рівних змагалася з американцями. Героєм Ігор став фінський спортсмен **Пааво Нурмі**, який завоював три золоті – 10 000 метрів та в кросі особисті та командні змагання, а також срібло на дистанції

5 000 метрів. В американців відзначився 20-річний **Чарльз Педдок**, перемігши в бігу на 100 метрів та естафеті 4×100 метрів. Також дві золоті нагороди, на дистанціях 800 та 1 500 метрів, виборов англієць **Альберт Хілл**.

У змаганнях плавчинь відзначилася американка **Етельда Бляйтри**, яка стала триразовою олімпійською чемпіонкою, з трьома світовими рекордами, на дистанціях 100 та 300 метрів вільним стилем та в естафеті. У чоловіків кращим став американець **Дюк Каханамоку**, який був за походженням гавайцем. Він другий раз поспіль завоював золото на дистанції 100 метрів вільним стилем, де через непорозуміння йому довелося двічі виграти фінальний заплив. А також він виборов ще одне золото в естафеті 4×200 метрів вільним стилем, де він став срібним призером у 1912 році. Виступив Каханамоку на стометрівці й у 1924 році, та на цей раз став володарем срібної нагороди, програвши лише одну секунду своєму співвітчизнику Джонні Вейсмуллеру, разом – 5 (3, 2, 0). Саме цього видатного плавця вважають «батьком» серфінгу, в якому він кілька разів ставав чемпіоном світу.

Видатного результату досяг італійський фехтувальник **Недо Наді**. Він єдиний, хто виборов п'ять золотих нагород в усіх видах змагань – в індивідуальних видах із рапіри та шаблі й у командних змаганнях із рапіри, шаблі та шпаги. З урахуванням Ігор 1912 року разом – 6 (6, 0, 0).

По три золоті нагороди в індивідуальних та командних видах на цих Іграх вибороли норвезькі стрілки **Отто Ольсен** та **Оле Лілло-Ольсен**, та вони не змогли змагатися з американською командою. Так, **Карл Осберн** став чотириразовим чемпіоном. Він ставав переможцем ще в 1912 році, а завершив змагання на Олімпіадах сріблом у 1924 році, разом – 11 (5, 4, 2). **Уїлліс Лі** виграв сім медалей, п'ять із яких золоті, разом – 7 (5, 1, 1). Три золоті здобув і **Моріс Фішер**, який через чотири роки додав до них ще дві перемоги, разом – 5 (5, 0, 0).

На своїй другій Олімпіаді виступив найбільш титулований стрілок із лука в історії Олімпійських ігор бельгієць **Губерт ван**

Інніс. На цих Іграх він став чемпіоном: чотири золота та два срібла у стрільбі «по птиці, що рухається»; через двадцять років після свого першого успіху – два золота та срібло в 1900 році, разом – 9 (6, 3, 0).

Гучний скандал стався під час вирішального матчу футбольного турніру між збірними Бельгії та Чехословаччини. За рахунку 2-0 на користь бельгійців слов'янська збірна залишила поле. Причиною такого рішення стало, на думку чехів, необ'єктивне суддівство головного арбітра матчу, котрий спочатку вилучив одного з гравців чехів, а потім і капітана команди, який вимагав призначити іншого суддю.

Оргкомітет Олімпіади дискваліфікував збірну Чехословаччини, та залишив її без срібних нагород за відмову переграти матч. Бельгія була проголошена чемпіоном, а за срібні та бронзові нагороди був проведений додатковий турнір. За його підсумками срібними стали іспанці, а бронзові нагороди виборола збірна Нідерландів.

У змаганнях із хокею на траві свою другу перемогу відсвяткувала збірна Великої Британії.

У командному заліку першою фінішувала збірна США – 95 (41, 27, 27) нагород, другими були олімпійці Швеції – 64 (19, 20, 25) нагороди, третіми – Великої Британії – 43 (15,15,13) нагороди.

2.2. Ігри VIII Олімпіади (Париж (Франція), 1924 р.) (4 травня – 27 липня)

Виступало 3 092 спортсмени з 44 країн, розіграли 126 комплектів нагород у 19 видах спорту.

У 1924 році виповнилося 30 років сучасному Олімпійському руху. Тому відмічаючи великі заслуги з цього питання Кубертена, було ухвалене рішення провести наступні Ігри на його батьківщині в Парижі.

На відміну від 1900 року, цього разу організація Ігор була відмінною. Уперше в Олімпіаді взяли участь представники Ірландії, Польщі, Румунії, Мексики, Уругваю, Філіппін, Еквадору.

Як і чотири роки тому не брали участі в змаганнях німці. Хоча цього разу оргкомітет і мав бажання їх запросити, та злякавшись публічної відмови, французи прийняли формулу, що не в можуть забезпечити безпеку для спортсменів Німеччини.

Програма Ігор була практично такою самою, як і в Антверпені, за винятком стрільби з лука, хокею на траві та зимових видів спорту. Останні через те, що на початку цього року в Шамоні були проведені змагання «міжнародного спортивного тижня» із зимових видів спорту, які потім переросли в зимові Олімпіади. Самі Ігри були відкриті 5 липня президентом Французької республіки **Гастоном Думергом**. На них було показано багато відмінних результатів, установлено вісім світових та чотирнадцять олімпійських рекордів.

Знову відзначилися фінські легкоатлети, які виступили ще краще, ніж на попередніх Іграх. Героєм, як чотири роки тому, став **Пааво Нурмі**. Цього разу він завоював п'ять золотих нагород. Особливо необхідно відзначити його виграш на дистанціях 5 000 та 1 500 метрів. Справа в тому, що ці дві дисципліни проходили в один день. Крім них, він виграв змагання з кросу в індивідуальному та командному видах, а також командний біг на 3 000 метрів.

В успішному виступі підтримав його співвітчизник **Вілле Рітола**, який виборов чотири золоті нагороди на дистанціях – 10 000 та 3 000 метрів із перешкодами, а також у командному бігу на 3 000 метрів та командному кросі. Крім того, він виграв дві срібні нагороди в змаганнях із бігу на 5 000 метрів та індивідуальному кросі.

Серед американців відзначились, виборовши по два золота, – **Кларенс Хаусер** у штовханні ядра та метанні диска, та **Харольд Осборн** у стрибках у висоту та десятиборстві.

Ще одним героєм цих Ігор став плавець **Джонні Вейсмюллер**. І якщо до успіхів Нурмі вже звикли, то поява талановитого американця призвела до фурору. На цих Іграх він здобув три золоті нагороди на найбільш престижних дистанціях 100 і 400 метрів та естафеті 4×200 метрів вільним стилем.

Дві бронзові нагороди у стрільбі виграв представник

відомої шведської династії **Альфред Сван**. Таким чином, вони з батьком стали володарями шести золотих, чотирьох срібних та п'яти бронзових нагород. Завершили виступи на цій Олімпіаді і два відомі норвезькі стрільки – одне золото виграв **Ейнар Ліберг**, який перемагав ще в 1908 році, разом – 7 (4, 2, 1), та дві перемоги здобув **Оле Лілло-Ольсен**, разом – 6 (5, 1, 0).

Відзначився також на Іграх і представник господарів, фехтувальник **Роже Дюкре**. Він виборов п'ять нагород, три з яких були золотими – індивідуальні змагання з рапіри та командні з рапіри і шпаги.

У змаганнях боксерів майже всі відмовляли битися з американцем **Джеком Філдсом**. Справа в тому, що за місяць до Олімпіади йому виповнилося лише шістнадцять років, і ніхто не бажав бити дитину. Та несподівано він виграв змагання, перемігши навіть призерів попередніх Ігор.

Саме на цій Олімпіаді відкрився новий етап у розвитку світового футболу. Адже саме в Парижі було покладено початок зустрічам команд Європи та Південної Америки – континентів, де футбол набув найбільшого поширення, розвитку та сили.

Першою командою, яка перетнула океан для участі в таких масштабних змаганнях, як олімпійський футбольний турнір, стала збірна Уругваю. Футболісти цієї невеликої країни зробили на Іграх справжній фурор, ставши Олімпійськими чемпіонами та перемігши майже всіх своїх суперників із великим рахунком.

Взагалі ці Ігри увійшли до історії як такі, що стабілізували систему та програму проведення змагань, вони стали відповідати загальним вимогам. Крім того, Паризька Олімпіада стала однією з найбільш відвідуваних. Загалом за перебігом подій спостерігало більше ніж 600 000 глядачів.

У командному заліку першою фінішувала збірна США – 99 (45, 27, 27) нагород, другими були олімпійці Фінляндії – 37 (14, 13, 10) нагород, третіми – Франції – 37 (13, 15, 11) нагород.

2.3. Ігри ІХ Олімпіади (Амстердам (Нідерланди), 1928 р.) (17 травня – 12 серпня)

Виступало 3 014 спортсменів із 46 країн, розіграли

109 комплектів нагород у 16 видах спорту.

Амстердам став єдиним містом, який висунув свою кандидатуру на проведення наступних Олімпійських ігор. Це були перші Ігри, у підготовці до яких не брав участі П'єр де Кубертен. А вже після Олімпіади в Парижі він подав у відставку з поста президента МОК.

Після шістнадцятилітньої перерви вийшла на олімпійський старт команда Німеччини.

Крім неї, вперше участь у змаганнях взяли такі країни, як Ямайка, Мальта, Панама, Латвія, Литва, Родезія (теперішні Замбія та Зімбабве).

На цих Олімпійських іграх була досить істотно розширена жіноча програма.

Вони вперше змагалися у таких видах легкої атлетики, як біг на 100 та 800 метрів, естафета 4×100 метрів, стрибки у висоту, метання диска. Також уперше пройшли змагання з жіночої гімнастики, де перемогу святкували представниці Нідерландів.

Загалом ця Олімпіада не виявила явного героя. Тріумфатор двох попередніх Ігор фін **Пааво Нурмі** став дворазовим срібним призером та переміг на дистанції 10 000 метрів, разом – 12 (9, 3, 0). Його суперник **Вілле Рітола** зумів обійти Нурмі та стати першим на дистанції 5 000 метрів, а також другим на дистанції 1 000 метрів, разом – 8 (5, 3, 0).

Несподівано завершилися змагання з марафону, на яких переміг представник Франції, маленький алжирець **Бугера Єль Уафі**.

Дві золоті нагороди в найбільш престижних видах легкої атлетики бігу на 100 та 200 метрів, здобув канадець **Персі Уїльямс**. У жінок перше золото в історії на 100 метрівці виборола американка **Бетті Робінсон**. Зі світовими рекордами виграли свої змагання в метанні диска полька **Халіна Конопацька**, та на дистанції 800 метрів – німкеня **Ліна Радке**.

У змаганнях із плавання суперечка велася між шведом **Арне Боргом**, який переміг на дистанції 1 500 метрів вільним стилем, та американцем **Джонні Вейсмюллером**, який цього разу виступав на двох дистанціях – 100 метрів вільним стилем та

естафеті 4×200 метрів, де двічі став олімпійським чемпіоном, разом – 6 (5, 0, 1). У 1932 році цей видатний спортсмен почав зніматися в кіно, граючи роль всесвітньо відомого Тарзана впродовж більше ніж десять років. Роль у цьому фільмі зробила його багатим та знаменитим.

По дві золоті нагороди на цих Іграх здобули в кінному спорі німецький барон **Карл фон Ланген**, у шосейних перегонах, індивідуальна та командна першість – данець **Хенрі Хансен**. Перше золото для країни, що сходить, приніс у потрійному стрибку **Мікіо Ода**.

У змаганнях із вітрильного спорту відзначилася коронована особа, норвезький кронпринц **Олаф**, який у складі команди виграв золоту нагороду. Через кілька років він став королем Норвегії.

Ці змагання стали першими в тріумфальному виступі індійських хокеїстів на траві.

Взявши вперше у своїй історії участь в Олімпійських іграх, збірна цієї країни впевнено перемогла всіх конкурентів.

Чемпіонами футбольного турніру, як і чотири роки тому, виграла збірна Уругваю, перемігши у фіналі з двох матчів, перший закінчився нічиєю, команду Аргентини. Уже через два роки ці самі збірні, причому з тим самим результатом, розіграли звання перших чемпіонів світу.

Серед підсумків Ігор необхідно відзначити скасування світових чемпіонатів із літніх видів спорту в рік проведення Олімпіад.

У командному заліку першою фінішувала збірна США – 56 (22, 18, 16) нагород, другим були олімпійці Німеччини – 31 (10, 7, 14) нагорода, третіми – Фінляндії – 25 (8, 8, 9) нагород.

2.4. Ігри X Олімпіади (Лос-Анджелес (США), 1932 р.) (30 липня – 14 серпня)

Виступало 1332 спортсмени з 37 країн, розіграли 117 комплектів нагород у 17 видах спорту.

На початку 1930 років з економічних причин у Європі спав інтерес до Олімпійських ігор. Тому Сполучені Штати Америки

виявилися єдиними, хто виявив бажання провести Олімпіаду 1932 року. Оскільки Ігри відбулися у розпал Великої депресії, багато країн та спортсменів не могли сплатити за поїздку до Лос-Анджелеса.

Необхідно зауважити, що організатори зробили усе можливе, щоб не повторилися ганебні випадки, які мали місце підстартів у Сент-Луїсі. Так, ця Олімпіада, на відміну від попередніх, уперше тривала лише чотирнадцять днів.

Та саме на цих Іграх під час нагородження спортсмени вперше встали на подіум.

Особливої турботи зазнали й учасники змагань.

Уперше учасників-спортсменів розселили в олімпійському селищі, яке розташували за двадцять кілометрів від центру міста. Там було все необхідне для тренувань і відпочинку. А щоб не дошкуляли вболівальники та кореспонденти, його огородили дротяною сіткою і виставили по периметру поліцейських.

Та оскільки у Лос-Анджелесі не було повноцінного стадіону, його роль зіграв швидко збудований «Меморіал Колізей», що містив більше ніж 100 000 глядачів. На ньому відбувалися змагання легкоатлетів.

У більшості видів на цій Олімпіаді були показані високі результати.

Було встановлено 90 олімпійських рекордів, 18 з яких перевершували світові.

У змаганнях легкоатлетів три золоті, на дистанціях – 100, 200 метрів та естафеті 4×100 метрів, нагороди виграв чорношкірий американець **Едді Тоулен**. На стометрівці показавши однаковий час, 10,3 секунди, він лише на мить випередив свого співвітчизника **Ральфа Меткелфа**.

Змагання на дистанції 10 000 метрів закінчилися перемогою поляка **Януша Кусочинського**, який почав займатися легкою атлетикою лише у вісімнадцять років. На жаль, через травму, отриману в цьому забігу, він не зміг взяти участі у змаганнях на дистанції 5 000 метрів. Через травму не зміг він взяти участі і в Олімпіаді 1936 року. А виступити на Іграх

1940 року йому завадила вже світова війна. Будучи капралом запасу, Кусочинський брав участь у бойових діях, та був поранений. І вже у 1940 році його заарештувало гестапо, та невдовзі він був розстріляний під Варшавою як борець за незалежність Польщі.

У змаганнях із бігу на 800 метрів, де переміг англієць **Том Хемпсон**, спортсмени розвинули таку швидкість, що всі три призери перевершили світовий рекорд. У ходьбі на 50 км переміг ще один англієць – 39-літній **Томас Грін**, який став найстаршим олімпійським чемпіоном в історії легкої атлетики. У метанні списа фін **Матті Ярвінен** успадкував славу свого батька, який тріумфував на проміжних Іграх 1906 року, метнувши снаряд майже на 73 метри. Згодом у фінській столиці на стадіоні було зведено вежу, яка дорівнювала цьому результату. А його рекорд не могли побити ще довгі двадцять років.

Ще однією з героїв Ігор стала польська спортсменка **Станіслава Валасевіч**, яка перемогла на стометрівці з новим світовим рекордом. Лише в 1980 році, коли вона загинула в автомобільній катастрофі, виявилось, що вона була чоловіком.

У змаганнях плавців виблискувала американка **Хелен Медісон**, яка виборола три золоті нагороди – 100, 400 метрів та естафету 4×100 метрів вільним стилем, скрізь зі світовими рекордами. У чоловіків сенсацією було визнано виступ японських плавців, які виграли п'ять із шести золотих нагород. Крім того, примітним був їхній вік. Так, переможцю на дистанції 100 метрів вільним стилем **Ясуйи Міязакі** було лише п'ятнадцять років, а переможцю на дистанції 1 500 метрів вільним стилем **Кусуо Китамура** – лише чотирнадцять.

Золоту нагороду в змаганнях із фехтування серед жінок виграла австралійка **Еллен Мюллер-Прайс**, якій належить один із рекордів спортивного довголіття. Це був її перший виступ, а останній раз вона брала участь в Олімпійських іграх 1956 року в Мельбурні, коли їй виповнилося 43 роки.

Удруге поспіль турнір із хокею на траві виграла збірна Індії. А футбольний турнір через непопулярність його в Америці та започаткування чемпіонатів світу цього разу не проводився.

Провівши Олімпіаду на досить непоганому рівні, американці проте не впоралися зі збереженням олімпійського духу, встановлення дружніх стосунків між представниками різних країн. Нерідкими були випадки виявлення презирства до прапорів деяких країн, а дехто зі спортсменів виявляв відкриту неповагу, не встаючи навіть під час виконання національних гімнів.

У командному заліку першою фінішувала збірна США – 103 (41, 32, 30) нагороди, другими були олімпійці Італії – 36 (12, 12, 12) нагород, третіми – Франції – 19 (10, 5, 4) нагород.

2.5. Ігри XI Олімпіади (Берлін (Німеччина), 1936 р.) (1 серпня – 16 серпня)

Виступало 4 066 спортсменів із 49 країн, розіграли 130 комплектів нагород у 19 видах спорту.

У конкурсі одинадцяти міст переміг Берлін. Це рішення було прийнято ще в 1932 році, за один рік до приходу до влади нацистів, які відразу вирішили доказати всьому світу правильність своєї расової теорії. Тому в усіх засобах інформації та підручниках історії ця Олімпіада подається як така, що пройшла під знаком фашистської свастики.

Відкриття Олімпіади, де особисто брав участь канцлер Німеччини Адольф Гітлер, вперше трансливалося по телебаченню в прямому ефірі.

На той час Німеччина одна з перших країн у Європі, яка мала вже власне телебачення. На олімпійському стадіоні працювали три камери поза студійної дії, а телевізійний сигнал приймали в спеціально обладнаних телевізійних залах та на великих екранах по всій території Німеччини. Трансляцію забезпечували 140 телевізійних та радіокоментаторів.

Це були перші Ігри, показані за допомогою телебачення.

Ще однією новинкою цих Ігор стала ***естафета олімпійського вогню***, який був доставлений з Олімпії бігунами, що передавали його як естафетну палку. Автором та засновником традиції естафети, а також ідеї запалення факела в Греції вважається Карл Діем, спортивний чиновник із Німеччини, та

генеральний секретар оргкомітету Ігор. Весь час над стадіоном кружляв аеростат «Гінденбург» із білим олімпійським прапором. На бортах повітряної кулі чітко було видно свастику.

Уперше на Ігри прибули спортсмени Афганістану, Перу, Болівії, Коста-Ріки, Ліхтенштейну, Бермудських островів.

Найбільш багаточисленну команду виставили представники господарів – 406 осіб. Вони брали участь в усіх видах програми та вирішили за будь-яку ціну зайняти перше місце в командному заліку.

Незважаючи на расову теорію, у команді США з легкої атлетики десять негрів зайняли шість перших, три других та два третіх місця. А кращим спортсменом Ігор визнано чорношкірого американського спринтера **Джессі Оуенса**, який переміг на дистанціях 100 та 200 метрів, в естафеті 4×100 метрів та в стрибках у довжину, де він переграв німецьку надію Луца Лонга, разом – 4 (4, 0, 0).

Феноменального на той час результату досяг у стрибках у висоту інший чорношкірий американець **Корнеліус Джонсон** – 2,03 метра. А рекорд японського марафонця **Кітен Сона** не могли подолати майже тридцять років.

У змаганнях борців на цій Олімпіаді трапився випадок, який дуже рідко трапляється. Естонський важковаговик **Кристьян Палаусалу** переміг у змаганнях із двох видів боротьби – вільної та класичної. Дворазовий чемпіон Лос-Анджелеса швед **Івар Юханссон**, який тоді також переміг у цих двох видах боротьби, лише в більш легких вагових категоріях виграв своє третє золото у Берліні в класичному стилі. Цікаво, що чотири роки тому для того, щоб вибороти друге золото, на цей раз у класичному стилі, він повинен був схуднути відразу на п'ять кілограмів, що швед успішно і зробив, просидівши декілька годин у бані.

Футбольний турнір, який повернувся на Олімпійські ігри, та став перевіркою найближчого резерву, під керівництвом дворазового чемпіона світу 1934 та 1938 років – **Віторіо Поццо**, виграла **збірна Італії**. Так, перемога збірної Італії й досі деякими фахівцями ставиться під сумніви. Адже, на їх думку, італійці під виглядом студентів випускали гравців провідних професійних

клубів.

Незважаючи на високі спортивні результати та широке представництво спортсменів, Олімпійські ігри проходили у гнітючій атмосфері мілітаризму. Цей факт визнав і МОК. Через три роки почалася Друга світова війна, яка винищила цвіт молоді різних країн.

У командному заліку першою фінішувала збірна Німеччини – 89 (33, 26, 30) нагород, другими були олімпійці США – 56 (24, 20, 12) нагород, третіми – Угорщини – 16 (10, 1, 5) нагород.

Ігри XII Олімпіади в Токіо (Японія), 1940 рік (не відбулися). Спочатку Ігри було доручено провести Токіо. Та після нападу в 1937 році Японії на Китай МОК переніс Олімпіаду в Гельсінкі. Проте і там Ігри не відбулися. Першого вересня 1939 року розпочалася Друга світова війна, яка винищила цвіт молоді різних країн. Тоді здавалося відродження Олімпійського руху майже неможливим.

2.6. Ігри XIV Олімпіади (Лондон (Велика Британія), 1948 р.) (29 липня – 14 серпня)

Виступало 4 099 спортсменів із 59 країн, розіграли 136 комплектів нагород у 17 видах спорту.

Дванадцять років не запалювався олімпійський вогонь. І лише коли була здобута перемога, Міжнародний олімпійський комітет ухвалив рішення провести чергову Олімпіаду. Вибір впав на столицю Великої Британії – Лондон, який із великих столиць найменше постраждав під час бойових дій, а також признаючи заслуги Великої Британії в перемозі у війні.

Після Другої світової війни та перерозподілу кордонів на карті з'явилося чимало нових незалежних держав. Так, незважаючи на післявоєнні труднощі, Ігри зібрали багато країн, які вперше взяли участь в Олімпіаді – Бірма, Венесуела, Гвіана, Іран, Ірак, Ліван, Пакистан, Пуерто-Ріко, Сінгапур, Сирія, Тринідад, Цейлон, Південна Корея, Ямайка. Проте Німеччина та Японія, які, на думку багатьох, розв'язали війну, не отримали запрошення для участі в змаганнях.

У більшості видів програми вони були приблизно на

довосньому рівні. Адже багато країн не змогли послати добре підготовлені команди, оскільки на війні загинуло багато молодих талановитих людей. А найсильнішими на цієї Олімпіаді були ті, хто найменше постраждав під час війни – американці та нейтральні шведи.

Найбільшу увагу, як завжди, привернули до себе змагання легкоатлетів. Одним із героїв Ігор став вісімнадцятилітній американець **Роберт Матіас**, який виграв змагання у десятиборстві та став наймолодшим чемпіоном Олімпіади в цій дисципліні.

Відзначився і талановитий чех **Еміль Затопек**, ставши першим на дистанції 10 000 метрів та другим – на 5 000 метрів.

Кращою спортсменкою Ігор була визнана представниця Нідерландів **Франсіна Бланкерс-Кун**, яка завоювала чотири золоті нагороди – 100 та 2 000 метрів, 80 метрів із бар'єрами та естафету 4×100 метрів, разом – 4 (4, 0, 0). Її досягнення справді унікальні, адже незадовго перед Олімпіадою вона народила другу дитину.

Та на цьому сенсації не закінчилися. Три медалі, дві з яких були золотими – у метанні диска та штовханні ядра, та бронзу у стрибках у висоту виграла французенка **Мішлін Остермайєр**, яка була справжньою піаністкою та лауреатом міжнародних конкурсів.

Непогано на цих Іграх виступили й угорські атлети. Особливо у їх складі необхідно відзначити боксера **Ласло Паппа**, який до цього лише три роки займався професійним боксом, а прийшов у секцію боксу для того, щоб зуміти захистити себе у постійних вуличних сутичках. Проте він на довгі роки став королем у середній ваговій категорії. У фіналі він по очках переграв англійського моряка Джорджа Райта, який був майже на голову вище від угорця.

Два золота у змаганнях із шаблі, в індивідуальному та командному видах, здобув ще один видатний угорець **Аладар Геревич**. На час лондонської Олімпіади йому було вже 38 років, а олімпійським чемпіоном він ставав ще у 1932 та 1936 роках. І нарешті відзначилася на Іграх й угорка **Ілона Елек**, яка була

першою ще на Олімпіаді в Берліні. У Лондоні вона підтвердила, що залишається кращою рапіристкою у світі, ставши єдиною жінкою, яка перемогла на Олімпійських іграх через дванадцять років.

Поклали початок своїй великій колекції олімпійських нагород на цих Олімпійських іграх шведський байдарочник **Герт Фредрікссон**, який переміг на байдарці-одиночці на дистанціях 1 000 та 10 000 метрів фінішним спуртом, та данський яхтсмен **Пауль Єлвстрьом**, який став переможцем у класі швертботів-одиночок.

У турнірі футболістів перемогу здобули представники збірної Швеції, яка, напевно, мала тоді кращу збірну у своїй історії. Баскетбольний турнір, не маючи гідних конкурентів, упевнено виграла команда США. Залишився старий чемпіон і в змаганнях із хокею на траві, де війна не завадила вкотре виграти збірній Індії.

У командному заліку першою фінішувала збірна США – 84 (38, 27, 19) нагороди, другими були олімпійці Швеції – 44 (16, 11, 17) нагороди, третіми – Франції – 29 (10, 6, 13) нагород.

Список літератури

1. Булатова М. М. Олімпійські ігри. Відродження / М. М. Булатова, В. М. Єрмолова. – Київ, 2019. – 46 с.
2. Бірюк С. В. Олімпійський спорт : навчальний посібник / С. В. Бірюк, В. В. Бірюк. – Миколаїв : Поліграфічне підприємство СПД Румянцева Г. В., 2017. – 104 с.
3. Булатова М. М. Олімпійський рух: історія і сучасність : у 2 кн. / М. М. Булатова, С. Н. Бубка, В. М. Платонов. – Київ, 2021. – Кн. 1. – 640 с.
4. Булатова М. М. Олімпійський рух: історія і сучасність : у 2 кн. / М. М. Булатова, С. Н. Бубка, В. М. Платонов. – Київ, 2021. – Кн. 2. – 672 с.
5. Інші.

Завдання для самостійної роботи

1. Дайте характеристику другого етапу сучасних Олімпійських ігор.
2. Охарактеризуйте ситуацію, що склалася напередодні, та під час проведення Ігор у Берліні 1936 року.
3. Через яку причину до перших післявоєнних Олімпіад не допускали німців та їхніх союзників?
4. Над яким олімпійським стадіоном уперше був піднятий олімпійський прапор та пролунав олімпійський девіз?
5. Якого видатного успіху досяг італійський фехтувальник Недо Наді?
6. За які заслуги столиця Франції Париж став першим містом, у якому двічі відбулися Олімпійські ігри?
7. Яка заокеанська збірна з футболу вперше виграла змагання футбольного турніру?
8. Чим запам'ятався переможець Олімпіади 1932 року з бігу на 10 000 метрів, поляк Яну Кусочинський?
9. Яка Олімпіада вперше була показана за допомогою телебачення?
10. Які країни і чому краще за інших виступили на першій післявоєнній Олімпіаді 1948 року?

Лекція 6

Третій період ігор Олімпіад

План

1. Загальна характеристика третього періоду ігор Олімпіад (1952–1988 рр.).
2. Хронологія Ігор XV–XXIV Олімпіад.

1. Загальна характеристика третього періоду ігор Олімпіад (1952–1988 рр.)

Третій етап – XV–XXIV Олімпійські ігри – 1952–1988 роки, охоплює майже сорокалітній період, для якого характерним є протистояння двох політичних систем.

Після виходу на олімпійську арену Радянського Союзу та інших соціалістичних країн гостро постало питання: чи зможе Олімпійський спорт бути ареною світової співпраці протилежних політичних систем та чи зможуть мирно між собою існувати представники соціалістичних та капіталістичних країн, а також країн, що розвиваються?

Наступною проблемою в цей період стала політика расової дискримінації – апартеїд, що став державною політикою у Південно-Африканській Республіці.

Через це МОК вимушений був прийняти у 1964 році рішення про дискваліфікації спортсменів ПАР від участі в Олімпійських іграх.

Не менш складною проблемою на цьому етапі стали бойкоти Олімпійських ігор та окремі спроби і дії використовувати Олімпіади для досягнення політичних цілей.

Так, як знак протесту проти введення військ в Угорщину в 1956 році відмовилися від участі в Олімпійських іграх низка країн Західної Європи – Нідерланди, Іспанія, Швеція. Ще більшого розмаху набули бойкоти Ігор 1980 року, через військові дії в Афганістані, США та їхніми союзниками, і відповідь інших соціалістичних країн бойкотом Ігор 1984 року в Лос-Анджелесі.

У цей самий період стався і найбільш трагічний випадок за всю сучасну історію проведення Олімпійських ігор. Під час

Олімпіади в Мюнхені в 1972 році, ісламські терористи з організації «Чорний вересень», захопили в заручники групу ізраїльських спортсменів. Під час невдалої спроби їх звільнення загинуло одинадцять чоловік.

До речі, МОК ні в одному з випадків бойкоту Олімпійських ігор не дозволив собі змінити своє рішення та добивався проведення змагань у тих містах, де вони були заплановані. А негативний вплив політичних конфліктів на світовий Олімпійський рух змусило МОК ухвалити рішення – «проти будь-якого втручання у спорт із політичних, расових та релігійних мотивів, проти втручання, що шкодить вільному обміну між спортсменами та офіційними представниками». Це рішення підтримали майже всі міжнародні федерації.

Важливою тенденцією розвитку Олімпійського руху в цей період стало поширення Олімпійського спорту в країнах Африки, Азії та Латинської Америки. Майже кожні Ігри були пов'язані зі збільшенням країн, що беруть участь в Олімпіадах із цих регіонів. Ріст популярності, залучення дедалі більшої кількості країн, безумовно, позитивно вплинуло на Олімпійський рух, як у політичному, так і в спортивному відношенні.

У третьому періоді розвитку ОС великі зміни відбулися в програмах олімпійських змагань, у системі підготовки спортсменів-олімпійців, у науково-методичному й медичному забезпеченні, у розвитку матеріальної бази, суддівстві та інше.

У 60–80-х роках у багатьох країнах будують і організовують спортивні центри олімпійської підготовки спортсменів, де створюють усі необхідні умови для здійснення повноцінного тренувального процесу, відновлення, здійснення наукових досліджень.

2. Хронологія Ігор XV–XXIV Олімпіад

2.1. Ігри XV Олімпіади (Гельсінкі (Фінляндія), 1952 р.)

(19 липня – 3 серпня)

Виступало 4 925 спортсменів із 69 країн, розіграли 149 комплектів нагород у 17 видах спорту.

Ігри стали першими і для цілої низки країн так званого

третього світу, які саме в цей період почали масово приїздити на різноманітні спортивні змагання – Гана, Гватемала, Багамські острови, Гонконг, Індонезія, Нігерія, Таїланд, В'єтнам.

Ця Олімпіада також стала першою для Ізраїлю, країни, яку створили лише в 1948, та ФРН, яка вперше виступила на Іграх окремою командою. Справа в тому, що МОК вимагав, щоб спортсмени двох німецьких країн виступали єдиною збірною. НДР відмовився, і від імені Німеччини виступала лише команда Заходу.

Героєм Ігор став чеський бігун **Еміль Затопек**, який здобув три золоті нагороди на дистанціях 5 000 і 10 000 метрів та марафоні, разом – 5 (4, 1, 0). А справді несподіваною стала його перемога в марафоні, дистанцію якого на цій Олімпіаді Затопек подолав вперше в житті. Стала чемпіонкою і його дружина **Дана Затопек**, яка виграла змагання в метанні спису. У десятиборстві повторив свій успіх лондонської Олімпіади американець **Роберт Матіас**. Здобув свою першу перемогу в потрійному стрибку, встановивши світовий рекорд, бразилець **Адемір Феррейра да Сільва**. Через чотири роки він знову був першим з олімпійським рекордом.

По дві золоті нагороди виграли: у стрибках у воду з трампліну та вишки американка **Патріція Мак Кормік**, у плаванні – американець **Форд Конно** на дистанції 1 500 метрів вільним стилем та естафеті 4×200 метрів, та у фехтуванні в індивідуальному та командному виді з шаблі угорець **Пал Ковач**.

У рапіристів в індивідуальній та командній першості тріумфував француз **Крістіан д'Оріоль**. У змаганнях боксерів другу свою золоту нагороду здобув угорець **Ласло Папп**. Запамя'ятався його фінальний двобій зі спортсменом із ПАР, під час якого він п'ять разів посилав свого суперника в нокдаун.

Чудово виступили гімнасти. Дві золоті, зокрема командну першість, та п'ять срібних медалей отримала абсолютна чемпіонка Ігор харків'янка **Марія Горохівська**, а ще одна українка **Надія Бочарова** завоювала два золота у складі команди та на колоді, а також два срібла. У чоловіків героєм олімпіади став львів'янин **Віктор Чукарін**, що виграв чотири золоті –

абсолютну першість, командні змагання, вправи на коні та опорний стрибок, та дві срібні нагороди. По два золота – у складі команди та на кільцях, і два срібла повіз додому і **Грант Шигинян**.

Вперше футбольний турнір виграла збірна Угорщини, яка через рік розгромила збірну Англії, а в 1954 році стала другою на чемпіонаті світу.

У баскетбольному турнірі, як і на попередніх змаганнях, перемогли американці. На цих Іграх уперше в історії зустрілися радянські та американські баскетболісти. І хоч перевага останніх ще була істотною, відчувалося що наших гравців вони скоро отримують як гідних суперників. Змагання з хокею на траві вкотре виграла збірна Індії.

Ігри в Гельсінкі увійшли в історію такими, що не були закритими. Справа в тому, що тодішній президент МОКу швед Зігфрід Едстрем на церемонії закриття після промови забув закінчити її словами, що записані у Хартії: «Оголошую Ігри XV Олімпіади закритими».

У командному заліку першою фінішувала збірна США – 76 (40, 19, 17) нагород, другим були олімпійці РС – 71 (22, 30, 19) нагорода, третіми – Угорщини – 42 (16, 10, 16) нагороди.

2.2. Ігри XVI Олімпіади (Мельбурн (Австралія), 1956 р.) (22 листопада – 8 грудня)

Виступало 3 184 спортсмени з 68 країн, розіграли 145 комплектів нагород у 17 видах спорту.

Істотне значення мали і політичні мотиви. Так, незадовго до відкриття Ігор, у жовтні 1956 року, спалахнуло повстання в угорській столиці, яке було подавлене радянськими танками.

А також події на Близькому Сході, військовій акції Великої Британії, Франції та Ізраїлю проти Єгипту. Через ці події низка країн – Нідерланди, Іспанія, Швейцарія, Ірак, вирішили за краще не присилати свої збірні для участі у змаганнях. Також через участь в Іграх самостійною командою спортсменів острова Тайвань, який китайці вважали своєю територією, останні теж

бойкотували Олімпіаду.

Крім того, були питання і так би мовити місцевого характеру. Через те, що в Австралії, щоб запобігти епідеміям, діяв закон, за яким у країну можна було ввозити коней лише після шестимісячного карантину, МОК ухвалив рішення перенести змагання з кінного спорту. Вони пройшли з 11 липня до 17 липня у Стокгольмі, задовго до офіційної церемонії відкриття. Це дозволило Іграм 1956 року стати єдиними, які пройшли у двох країнах.

Уперше на Іграх брали участь такі країни, як Кенія, Ліберія, Малайзія, Уганда, Фіджі, Ефіопія.

Уперше на Олімпіаді виступили об'єднаною збірною дві німецькі країни, які змагалися під олімпійським прапором.

Одним із героїв Ігор визнано українця **Володимира Куца**, який виграв дві золоті медалі на стаєрських дистанціях – 5 000 та 10 000 метрів, установивши на них олімпійські рекорди.

Та найбільшу кількість золотих нагород, одинадцять, у змаганнях легкоатлетів здобули американці. А їх лідер **Роберт Морроу** став володарем трьох медалей вищого гатунку на дистанціях – 100 і 200 метрів, а також в естафеті 4×100 метрів. Повторили своє досягнення чемпіони попередніх Ігор у штовханні ядра **Перрі О'Брайен**, та у стрибках із жердиною **Роберт Ричардс**, який знову покращив світовий рекорд – 4,56 метра.

Марафонський біг виграв француз алжирського походження **Ален Мімун**, який виступав на своїх уже третіх Іграх, а на двох попередніх він незмінно був другим, на 5 000 та двічі на 10 000 метрів.

Та справжньою героїнею для господарів стала **Бетті Катберт**, яка виграла три золоті нагороди на дистанціях 100 та 200 метрів і в естафеті 4×100 метрів. Підтримала подругу **Ширлі де ла Ханті**, яка, крім перемоги в естафеті, здобула золото, як і в 1952 році, на дистанції 80 метрів із бар'єрами.

У змаганнях із кінного спорту в себе на Батьківщині відзначився іменитий швед **Хенрі Сен Сір**, який як і чотири роки тому став дворазовим олімпійським чемпіоном, у командному та

індивідуальному виїзді. Для нього це була вже четверта, з 1936 року, Олімпіада. Брав участь швед і в Іграх 1960 року, разом – 4 (4, 0, 0). Також два золоті у конкурії в командних та індивідуальних змаганнях виборів і німець **Ханс-Гюнтер Вінклер**.

У змаганнях плавців не було рівних австралійці **Даун Фрезер**, два золоті – 100 метрів та естафета 4×100 метрів вільним стилем та срібло. Знову, як і в Гельсінкі, у стрибках із трампліну не було рівних американці **Патріції Мак Кормік**, що виборола дві золоті нагороди, разом – 4 (4, 0, 0). Ватерпольний турнір був затьмарений бійкою, що виникла під час матчу фінального турніру між командами СРСР та майбутніми чемпіонами – угорцями.

А відомий угорець **Ласло Папп** першим серед боксерів виграв третю Олімпіаду поспіль.

Удруге абсолютним чемпіоном Ігор, що є рекордом для чоловіків, став **Віктор Чукарін**, здобувши, крім того, ще й перемогу в командній першості та на брусах, а також по одній срібній і бронзовій нагороді, разом – 11 (7, 3, 1). Українець **Борис Шахлін** та **Альберт Азарян** вибороли по два золоті. Першим японським гімнастом, володарем золоті, став у вправах на перекладині **Такасі Оно**. Та справді неперевершено на Іграх виступила київська студентка **Лариса Латиніна**, яка стала абсолютною чемпіонкою Ігор, і виборола всього шість нагород, з яких чотири були вищого гатунку, крім абсолютної першості, золото у складі команди, а також за вільні вправи та опорний стрибок.

Гідну конкуренцію нашим склали угорки, а їх лідерка **Агнеш Келеті**, також виборола в окремих вправах шість нагород, чотири з яких були вищого гатунку – бруса, колода, вільні вправи, та вільні вправи у групі. Келеті виграла золото ще в 1952 році, а після цієї Олімпіади попросила політичного притулку в Австралії, пізніше емігрувавши до Ізраїлю, разом – 10 (5, 3, 2).

Успішний виступ наших спортсменів у день закриття Ігор закріпили футболісти, які в напруженому фінальному матчі виграли в команди Югославії, та вперше в історії завоювали

золоті нагороди. І хоч склад учасників був не досить представницьким, гравці отримали великі почесті.

Змагання баскетбольного турніру на цей раз із великою перевагою виграли американці. Шостий раз поспіль золото в змаганнях із хокею на траві виграла збірна Індії.

Гучним політичним резонансом стало те, що після завершення Ігор у зв'язку з введенням радянських військ у Будапешт 56 угорських спортсменів відмовилися повертатися на Батьківщину.

У командному заліку першою фінішувала збірна РС – 98 (37, 29, 32) нагород, другими були олімпійці США – 74 (32, 25, 17) нагороди, третіми – Австралії – 35 (13, 8, 14) нагород.

2.3. Ігри XVII Олімпіади (Рим (Італія), 1960 р.) (25 серпня – 11 вересня)

Виступало 5 348 спортсменів із 83 країн, розіграли 150 комплектів нагород у 17 видах спорту.

Ці Ігри увійшли в історію своєю прекрасною організацією, де було встановлено 74 олімпійські рекорди, 27 з яких перевершували світові. Італійська столиця за підтримки усєї країни добре підготувалася до зустрічі спортсменів. Були приведені до належного рівня спортивні споруди, траси, олімпійське селище.

Сенсаційно завершилися змагання з легкої атлетики у чоловіків. На суто американській дистанції 100 метрів перемогу з олімпійським рекордом святкував німець **Армін Харі**, який невдовзі став першою людиною на землі, яка пробігла сто метрів рівно за 10 секунд.

Перемогою об'єднаної команди Німеччини завершилася й естафета 4×100 метрів, а Харі став дворазовим олімпійським чемпіоном. Проте американці відігралися в жіночому спринті, де триразовою переможцем стала темношкіра **Вільма Рудольф** на дистанціях 100 та 200 метрів, а також в естафеті 4×100 метрів.

У змаганнях скороходів на 20 км переміг українець **Володимир Голубничий**. А в марафоні – спортсмен з Ефіопії

Абебе Бікіла, який, що цікаво – виступав босим та на Батьківщині був солдатом ефіопської гвардії, де охороняв імператора Хайле Сіласіе.

Абсолютним чемпіоном стає киянин **Борис Шахлін**. Крім того, він виграє ще три золоті – кінь, бруса та опорний стрибок, дві срібні й бронзову нагороду в окремих видах та у складі команди. Та, на жаль, командну першість виграли японці, лідер яких **Такасі Оно** здобуває також два золота – кінь та перекладина в окремих дисциплінах. Зате вдало виступають наші жінки, які віддали лише одне золото. Триумфувала тут, як і чотири роки тому, **Лариса Латиніна**, яка стала абсолютною чемпіонкою, та завоювала перше місце в складі команди й у вільних вправах.

Також на її рахунку ще дві срібні та бронзова нагорода. Підтримала її й інша представниця України **Поліна Астахова**, яка стала дворазовою чемпіонкою Ігор – команда та бруса.

Уперше отримав перемогу на великому турнірі майбутній чемпіон світу в найбільш важкій вазі серед професіоналів **Касіус Клей**, після вступу в 1964 році до секти чорних мусульман більш відомий як Мохаммед Алі.

Цікаво, що римську Олімпіаду він виграв у вазі до 81 кг. Особливо фахівці відмічали його блискавичну реакцію, яку він натренував ще в дитинстві, коли за його проханням менший брат із невеликої відстані жбурляв у нього каміння.

Будучи впродовж восьми років майже непереможним, він у 1968 році відмовився брати участь у військових діях, що вели Сполучені Штати у В'єтнамі, за що був позбавлений звання чемпіона світу та дискваліфікований. Та найбільш видатним у змаганнях веслярів став швед **Герт Фредрікссон**, який у змаганнях на байдарках і каное на четвертих своїх Іграх у 41 рік завоював шосте золото, разом – 8 (6, 1, 1). Фредрікссон був настільки популярним, що навіть папа римський Іоанн XXIII, який дивився з вікна своєї літньої резиденції за змаганнями гребців на озері Альбано, спеціально відмічав у програмі час його виступу.

У футбольному турнірі, після трьох поспіль поразок у фіналах, на решті здобула перемогу збірна Югославії.

У баскетбольному турнірі знову не було рівних американцям. А в змаганнях із хокею на траві цього разу першою стала збірна Пакистану, яка у фіналі переграла попередніх чемпіонів – команду Індії.

У яскраве спортивне свято вилилася церемонія закриття Олімпійських ігор на «Стадіо Олімпіко». Дев'яносто тисяч глядачів, які зібралися на стадіоні, бурними оплесками вітали прапороносців із державними прапорами країн, які брали участь в Олімпіаді.

У командному заліку першою фінішувала збірна РС – 103 (43, 29, 31) нагороди, другими були олімпійці США – 71 (34, 21, 16) нагорода, третіми – Італії – 36 (13, 10, 13) нагород.

2.4. Ігри XVIII Олімпіади (Токіо (Японія), 1964 р.) (10 жовтня – 24 жовтня)

Виступало 5 140 спортсменів із 93 країн, розіграли 163 комплекти нагород у 19 видах спорту.

Це були перші Ігри на Азійському континенті. Столиця Японії була обрана для проведення Олімпіади ще 1940 року. Та через входження японських військ у Китай Ігри спочатку були перенесені до Гельсінкі, а потім і взагалі скасовані. Тому Японія довго і ретельно готувалася до своєї першої Олімпіади. Було поставлено завдання зробити її найбільш доступною, привабливою, дешевою. У політичному аспекті ставилося завдання показати роль і значення японської нації у світі, піднести авторитет країни після програної Другої світової війни, привернути увагу до новітніх технологій, з якими саме на той час японці почали виходити у світ.

В олімпійське товариство влилася нова велика кількість країн – Алжир, Кот-Д'Івуар, Камерун, Конго, Малі, Нігер, Сенегал, Чад, Домініканська республіка, Монголія, Непал, Танзанія. За проведення расової дискримінації МОК відсторонив від участі в Іграх спортсменів Південно-Африканської Республіки. Була розширена й олімпійська програма. Уперше пройшли змагання з чоловічого та жіночого волейболу і дзюдо.

Загалом Олімпіада пройшла на високому рівні, було

встановлено 77 олімпійських рекордів, 35 із яких перевіряли світові.

Так, для зручності бігова доріжка стадіону була вкрита спеціальним розчином із домішкою керамічної крихти, через яку швидко в землю спливала вода, що було дуже важливо для дощового Токіо. Дві золоті нагороди, після перемоги у Римі на 800 метрівці, на дистанціях 800 та 1 500 метрів, здобув новозеландець **Пітер Снелл**. Цікаво розгорталася боротьба у марафонській дисципліні. Як і чотири роки тому переміг ефіоп **Абебе Бікіла**, що сталося вперше в історії. Мав намір Бікіла виступити і на наступних Іграх та втретє підкорити цю дистанцію. Однак невдовзі після Токіо він потрапив в автомобільну катастрофу та став інвалідом. Будучи прикутим до коляски Бікіла захоплюється стрільбою з лука та їде на міжнародні змагання інвалідів, де одержує велику популярність. Але хвороба долає його, і вже через два роки він помре. Та ще більш трагічно склалася доля бронзового призера марафону японця **Кокічи Цубурая**, який на самому фініші у присутності імператора поступився другим місцем англійцю. Через деякий час преса повідомила про його смерть. За чутками, він не витримав позору та зробив собі характері. Як і бразилець Феррейра вдруге поспіль на Олімпіаді в потрійному стрибку переміг поляк **Юзеф Шмідт**.

Ще одне золото для нашої команди виборола на байдарці-одиночці **Людмила Пінаєва**, яка потім ще на двох Олімпіадах здобуде дві перемоги. Необхідно відзначити й угорського ватерполіста **Дежо Гьярматі**, який виграв свої п'ять підряд олімпійських нагород: золото – у 1952, 1956 та 1964 роках, срібло – у 1948, та бронзу – у 1960 році. Цей результат є досі неперевершеним.

Та справжньою героїнею водних доріжок стала школярка із Севастополя **Галина Прозуменщикова**, яка на дистанції 200 метрів брасом виграла перше в історії золото в плаванні. Серед інших плавців потрібно відзначити американця **Дональда Шолландера**, який став чотириразовим чемпіоном Ігор – 100 та 400 метрів і естафети 4×100 та 4×200 метрів вільним стилем. А

також австралійку **Даун Фрезер**, яка перемогла на своїй третій Олімпіаді на дистанції 100 метрів вільним стилем і стала першою жінкою, яка здобула вісім олімпійських нагород – по чотири золотих та срібних. До речі, за рік до цих змагань вона потрапила в автомобільну катастрофу, в якій загину її мати, а сама вона отримала цілу низку травм.

Найбільша сенсація Олімпіади сталася на важкоатлетичному помості. Незаперечний фаворит змагань у найбільш важкій ваговій категорії, чемпіон попередніх Ігор та неодноразовий рекордсмен світу, **Юрій Власов** програв українському спортсмену **Леоніду Жаботинському**. Суперники досить довго йшли нога в ногу, і лише у вирішальній спробі українець, установивши світовий рекорд у поштовху – 217,5 кг, стає недосяжним для свого суперника.

Порушили наші спортсмени і гегемонію французьких та італійських шпажистів. Чемпіоном тут став українець **Григорій Крисс**, що стало першою перемогою шпажистів на Олімпіадах.

На жаль, не так вдало, як на попередніх Іграх, виступили гімнасти. Лише жінки змогли виграти командну першість. Перемогу в командній першості здобув японець **Такасі Оно**, разом – 13 (5, 4, 4). А кращим гімнастом Олімпіади став інший японець **Юкіо Ендо**, який виграв абсолютну та командну першість, і став чемпіоном у змаганнях на брусах та срібним – у вільних вправах.

Футбольний турнір удруге у своїй історії виграла збірна Угорщини. Вкотре не зустріла суперників на баскетбольному майданчику збірна Сполучених Штатів.

У дебютних волейбольних змаганнях тріумфували в жінок збірна господарів. У змаганнях із хокею на траві збірна Індії повернула собі звання олімпійських чемпіонів, перегравши цього разу у фіналі представників Пакистану.

У командному заліку першою фінішувала збірна США – 90 (36, 26, 28) нагород, другими були олімпійці РС – 96 (30, 31, 35) нагород, третіми – Японії – 29 (16, 5, 8) нагород.

2.5. Ігри XIX Олімпіади (Мехіко (Мексика), 1968 р.) (12 жовтня – 27 жовтня)

Виступало 5 530 спортсменів із 112 країн, розіграли 172 комплекти нагород у 20 видах спорту.

Ці Ігри стали першими, що відбулися в Латинській Америці. Олімпіада в Мехіко запам'яталася як арена для громадського протесту мексиканської молоді, так і міжнародних активістів боротьби за права людини, особливо за права небілих рас.

Ще однією проблемою стала проблема високогір'я. Адже висота Мехіко над рівнем моря – 2 240 метрів. Тому були побоювання, що зайве фізичне напруження може бути небезпечним для здоров'я спортсменів. Проте єдине, що було змінено, це план підготовки команд до Олімпійських ігор, які вибирали зони високогір'я, що знаходились у різних куточках світу – Памір, Кавказ, Гімалаї, Альпи та інші. А деякі збірні, для того щоб краще пройти акліматизацію, ще й приїхали до місця змагань якомога раніше.

Уперше на Олімпіаду прислали свої команди – Парагвай, Гондурас, Нікарагуа, Сальвадор, Барбадос, Кувейт, Центральноафриканська республіка. Уперше окремими командами виступали дві німецькі збірні – НДР та ФРН.

Дуже невдало на цих Іграх виступили наші легкоатлети, лише в деяких видах здобувши перемоги. Так, на своїй третій Олімпіаді у ходьбі на 20 км переміг українець **Володимир Голубничий**. Велику допомогу йому в цьому надав його друг і одвічний суперник **Микола Смага**, який коли Голубничий проскочив поворот та пройшов зайві двісті метрів, буквально на своєму горбу знову вивів його в лідери.

Також серед легкоатлетів необхідно відзначити **Віктора Санєсва**, який виграв перше своє золото в потрійному стрибку, встановивши світовий рекорд – 17,39 метра.

Та подією Олімпіади став стрибок у довжину американця **Боба Бімона**, який здійснив стрибок, як тоді говорили у ХХІ столітті – 8,90 метра. Достатньо сказати, що він перевершив світовий рекорд відразу на 55 сантиметрів, а другого призера Ігор

випередив на 71 сантиметр. Крім того, електронний устрій на самій Олімпіаді був розрахований лише на 8,60 метра. Тому його результат довелося вимірювати звичайною рулеткою. Цікаво, що сам Бімон не до того, ні після і близько не зміг підійти до свого ж таки рекорду.

Але не лише Бімон став знаменитим в американців після цієї Олімпіади. Так, змагання з бігу на 100 метрів виграв **Джим Хайнс**, який уперше в історії пробіг цю дистанцію швидше ніж за 10 секунд – 9,9 секунди. Став він першим і в естафеті.

На четвертих своїх Іграх, в античному виді спорту, здобув четверту золоту нагороду видатний металник диска **Альфред Ортер**, разом – 4 (4, 0, 0). Цікаво, що цей спортсмен зайнявся метанням лише за один рік до своєї першої олімпійської перемоги, а до цього з успіхом грав у бейсбол та американський футбол.

Відзначились американці й у скандальному сенсі. Під час церемонії нагородження з бігу на 200 метрів переможець змагань **Том Сміт** та бронзовий призер **Джон Карлос** на п'єдесталі пошани підняли вгору руки в чорних рукавичках, а на їх спортивних костюмах не було емблеми країни, честь якої вони захищали. Так, вони продемонстрували світові прагнення негрів до єдності в боротьбі проти расизму. У цей самий день рішенням керівництва американської делегації вони були вигнані з олімпійського селища.

Уперше в історії всі призові місця на дистанціях 5 000 та 10 000 метрів виграли представники Африки. А чемпіонами стали тунісець **Мохаммед Гаммуді** та кенієць **Нафталі Тему** відповідно. На своїх п'ятих Іграх нарешті здобула перемогу в метанні диска румунка **Лія Маноліу**.

У змаганнях із вітрильного спорту перше своє золото виграв киянин **Валентин Манкін**. Та найбільше відзначився тут сумчанин **Олександр Шапаренко**, який став другим у змаганнях байдарок-одиночок, та разом із **Володимиром Вороніним** чемпіоном у складі байдарок-двійок.

Друге поспіль золото з олімпійських змагань привіз штангіст із Запоріжжя **Леонід Жаботинський**. Таким самим

успіхом відзначився і боксер **Борис Лагутін**, який виступав на третій своїй Олімпіаді, незважаючи на те, що спочатку керівники не хотіли брати такого вікового спортсмена, 30 років, на Ігри. І якщо в Римі він став лише третім, то два інші олімпійські старты Лагутін упевнено виграв.

Почали потроху здавати свої позиції наші гімнасти. Так, у чоловіків героєм Ігор став японець **Савао Като**, який виграв три золоті, абсолютну та командну першість і змагання з вільних вправ, та дві бронзові нагороди. Утретє поспіль став чемпіоном у складі команди **Юкіо Ендо**, разом – 7 (5, 2, 0).

Футбольний турнір удруге поспіль та втретє в історії виграла збірна Угорщини.

У баскетбольному турнірі знову не було рівних американцям, а наша збірна посіла лише третє місце, пропустивши вперед ще й команду Югославії. Проте відігралися наші в змаганнях волейболістів, де в напружених змаганнях стали переможцями як чоловіча, так і жіноча збірні. А в змаганнях із хокею на траві звання чемпіонів повернула собі збірна Пакистану.

У командному заліку першою фінішувала збірна США – 107 (45, 28, 34) нагород, другими були олімпійці РС – 91 (29, 32, 30) нагорода, третіми – Японії – 25 (11, 7, 7) нагород.

2.6. Ігри XX Олімпіади (Мюнхен (Німеччина), 1972 р.) (26 серпня – 10 вересня)

Виступало 7 170 спортсменів із 121 країни, розіграли 195 комплектів нагород у 23 видах спорту.

Гордістю організаторів став збудований спеціально до Ігор новий олімпійський стадіон на 80 тисяч місць із незвичайним перекриттям, яке було подібне на павутиння. Цей стадіон через два роки приймав фінал чемпіонату світу з футболу, та на довгі роки став домівкою для відомого німецького клубу «Баварія».

Також необхідно відзначити й широке оснащення Олімпіади новітніми засобами електронно-обчислювальної техніки, та широке використання телебачення, завдяки якому Ігри побачило більше ніж один мільярд глядачів на всіх

континентах. Уперше на Ігри прибули атлети Албанії, КНДР, Габону, Лесото, Малаві, Саудівської Аравії, Того, Сомалі.

Та були й негативні події. П'ятого вересня відбулася найбільша трагедія в історії олімпійського спорту. Терористи палестинської організації «Чорний вересень» о 4:30 хвилин проникли в павільйон № 31 олімпійського селища, де як заручників захопили групу ізраїльських спортсменів. У відповідь на запізнілі та непродумані дії поліції терористи відкрили вогонь, унаслідок цього загинуло одинадцять спортсменів. Але, незважаючи на пролиту кров, було ухвалене рішення провести змагання до кінця.

У змаганнях легкоатлетів на спринтерських дистанціях 100 та 200 метрів несподівано першим, порушивши заокеанську гегемонію, став українець **Валерій Борзов**. І якщо 100-метровку він виграв за великої переваги, то в змаганнях на 200 метрів Борзов переміг лише завдяки своєму знаменитому фінішному спурту. Третю медаль, срібло, на цих Іграх Борзов виборов в естафеті 4×100 метрів. Можливо, став би й першим, та отримавши на останньому етапі паличку лише четвертим, не встиг обійти американців.

Не менш відчутного удару зазнали американці й у змаганнях із жіночого спринту, де змагання на дистанціях 100 та 200 метрів виграла **Рената Штехер** із НДР, додавши срібло в естафеті.

Дві золоті нагороди виборов наслідник слави великих фінських стаєрів, поліцейський **Лассе Віранен**, який переміг у змаганнях із бігу на тих самих дистанціях, що і його відомі попередники, 5 000 та 10 000 метрів.

У змаганнях гімнастів знову кращими були японські гімнасти. Герой попередніх Ігор **Савао Като** став триразовим олімпійським чемпіоном, вигравши абсолютну першість та командну першість, і став першим на брусах. Завершив свої виступи на третій Олімпіаді ще один японець **Акінорі Накаяма**, який у командних змаганнях та на окремих снарядах здобув десять нагород, разом – 10 (6, 2, 2).

Феноменального успіху в змаганнях плавців домігся

американець **Марк Спітц**. Ставши дворазовим чемпіоном попередніх Ігор в естафетах та вигравши по одній срібній та бронзовій нагороді, на цій Олімпіаді він виграв сім золотих нагород – 100 та 200 метрів вільним стилем, 100 та 200 метрів батерфляєм, та у трьох естафетах 4×100 та 4×200 метрів вільним стилем, і 4×100 метрів, разом – 11 (9, 1, 1).

Футбольний турнір виграла збірна Польщі, яка здолала головних своїх суперників, збірну РС у півфіналі, та команду Угорщини у фіналі.

Найбільша сенсація сталася під час баскетбольного турніру. Уперше в історії Олімпійських ігор золоті медалі завоювали гравці: Сергій Белов, Олександр Белов, Іван Едешко, Геннадій Вольнов, Михайло Коркія, Модест Паулаускас, Алжан Жармухамедов і два українці – **Сергій Коваленко та Анатолій Поливода**.

У фінальному матчі з американцями боротьба йшла очко в очко. І коли пролунала фінальна сирена, рахунок виявився 50-49 на користь американців. Та тренери змогли довести суддям, що гра ще повинна тривати три секунди, за які баскетболісти зуміли провести результативну атаку 51-50.

До речі, американці так і не визнали результат цього матчу, та відмовились отримувати срібні нагороди, які й до сьогодні знаходяться в сейфі МОКу в Лозанні.

У командному заліку першою фінішувала збірна РС – 99 (50, 27, 22) нагород, другими були олімпійці США – 94 (33, 31, 30) нагороди, третіми – НДР – 66 (20, 23, 23) нагород.

2.7. Ігри XXI Олімпіади (Монреаль (Канада), 1976 р.) (17 липня – 1 серпня)

Виступало 6 028 спортсменів із 92 країн, розіграли 198 комплектів нагород у 21 видах спорту.

Проте саме на цих Іграх була започаткована хибна традиція бойкотів Олімпіад, які припинилися лише в 1992 році, через політичні мотиви. Так, ще перед змаганнями Олімпійський комітет Нігерії неодноразово подавав протест проти участі в Олімпіаді спортсменів Нової Зеландії. Справа в тому, що

незважаючи на існуючий бойкот расистів, команда новозеландських регбістів – «усі чорне», поїхала в ПАР і провела низку зустрічей із білою командою цієї країни. Та Оргкомітет за підтримки МОКу не позбавив Нову Зеландію олімпійського мандата, аргументуючи це тим, що регбі не є олімпійським видом спорту. Тоді на підтримку протесту низка африканських та азійських збірних – Алжиру, Гани, Єгипту, Ірану, Марокко, Нігеру, Камеруну та інші, залишили олімпійське селище.

Та незважаючи на всі проблеми, точно в призначений час, королева Великої Британії **Єлизавета II**, яка формально є головою країни, оголосила про відкриття Ігор. Цікаво, що її донька, принцеса Ганна, брала участь у змаганнях із кінного спорту. Вперше під час передавання олімпійського вогню була застосована новинка. ***Він був доставлений із Греції за допомогою сунутника.***

Змагання боксерів завершилися перевагою кубинських майстрів шкіряної рукавички. А їх лідер **Теофіло Стівенсон** став удруге чемпіоном Ігор у найбільш важкій ваговій категорії.

У змаганнях легкоатлетів усі три ступені п'єдесталу пошани в метанні молота вибороли радянські атлети, а чемпіоном став киянин **Юрій Сєдих**. На третій Олімпіаді поспіль золото у потрійному стрибку здобув представник Тбілісі **Віктор Санєєв**, ставши таким чином єдиним спортсменом в історії Олімпіад, хто зміг виграти цю дисципліну тричі.

Справжнім тріумфом для франкомовної Канади завершилися змагання з бігу на 110 метрів із бар'єрами, де вперше в історії переміг француз **Гі Дрю**. На жаль, незважаючи на досить пристойну підготовку, не зовсім вдало виступив герой попередніх Ігор **Валерій Борзов**. Справа в тому, що до нього було вже надто багато прикуто уваги як із боку діаспори, так і з боку радянських спецслужб. Усе це виводило його з рівноваги, що дозволило йому вибороти лише дві бронзові нагороди в змаганнях із бігу на 100 метрів та в естафеті, разом – 5 (2, 1, 2).

Уперше в історії Олімпіад дві перемоги на дистанціях 800 та 1 500 метрів здобула **Тетяна Казанкіна**, яка свої перемоги виграла фірмовим фінішним спуртом. Два золота виборів і

кубинець **Альберто Хуанторен**, що тріумфував в змаганнях із бігу на 400 та 800 метрів. Відзначився й герой попередніх Ігор фін **Лассе Віранен**, який, як і у Мюнхені, переміг на дистанціях 5 000 та 10 000 метрів, причому й цього разу на другій дистанції сталася невелика пригода, коли після фінішу до нього прорвалися два співвітчизники і на руках пронесли його майже 300 метрів. Та це було не все, адже Віранен вирішив ще й виграти марафон. Але на цій дистанції він зайняв лише шосте місце, разом – 4 (4, 0, 0). На своїх п'ятих Іграх виступав відомий скороход **Володимир Голубничий**. На жаль, після чотирьох нагород, цього разу він посів лише сьоме місце, разом – 4 (2, 1, 1).

Героєм гімнастичного помосту стала п'ятнадцятирічна румунка **Надя Команечі**, яка першою в історії отримала за гімнастичну вправу на брусах найвищий бал – 10,0. Чемпіонкою в команді стала переможниця попередніх Ігор **Людмила Туришева**. Отримавши також два срібла в індивідуальних видах, та бронзу в абсолютній першості, вона завершила свої виступи на третій Олімпіаді, разом – 9 (4, 3, 2). А невдовзі після Олімпіади, у 1977 році, Туришева стала мешканкою Києва, куди вона переїхала, одружившись з іншим героєм попередніх Ігор Валерієм Борзовим, з яким вона познайомилася саме в Монреалі.

Двома золотими, одна з яких за перемогу в командній першості, а друга – за перемогу на брусах, а також сріблом в абсолютній першості завершив свої виступи видатний японець **Савао Като**, разом – 12 (8, 3, 1). Утретє чемпіоном у команді став ще один японець **Міцуо Цукахара**, разом – 9 (5, 1, 3).

Ця Олімпіада була однією з найдорожчих в історії. Вона коштувала організаторам п'ять мільярдів доларів (за теперішніми цінам – близько двадцяти мільярдів), і місто розраховувалося за неї аж до 2006 року. До речі, Канада на цих Іграх не виборола жодної золотої нагороди, що також є своєрідним рекордом. Не дуже великі доходи від Ігор та велика перевага спортсменів соціалістичних країн, друге місце атлетів НДР знову спровокували пресу підняти питання «аматорства», яке ще на початку століття Кубертен назвав «мумією, що постійно відроджується».

У командному заліку першою фінішувала збірна РС – 125 (49, 41, 35) нагород, другими були олімпійці НДР – 90 (40, 25, 25) нагород, третіми – США – 94 (34, 35, 25) нагороди.

2.8. Ігри XXII Олімпіади (Москва, 1980 р.) **(19 липня – 3 серпня)**

Виступало 5 503 спортсмени з 81 країни, розіграли 203 комплекти нагород із 21 виду спорту.

Ці олімпійські змагання стали єдиними літніми Іграми, що пройшли в соціалістичній країні. Після ухвалення рішення про проведення Олімпіади 1980 уряд зі всією відповідальністю поставився до її підготовки. За короткий термін були збудовані або реконструйовані всі необхідні спортивні споруди, які завдяки закордонним фірмам були оснащені найсучаснішими технічними засобами.

Подією Ігор став бойкот низкою країн Західного світу московської Олімпіади. Офіційною причиною стало введення у грудні 1979 року військ в Афганістан, хоча проекти бойкоту Ігор обговорювалися значно раніше і швидше за все потрібен був лише привід, і президент США Джимі Картер призвав перенести Олімпіаду в інше місто. А після відмови МОК закликав світове співтовариство бойкотувати Ігри. У результаті цього спортсмени таких країн, як США, Канада, Японія, ФРН, Італія та інших не змогли взяти участь у змаганнях.

Змагання з жіночого плавання завершилися переконливою перемогою східнонімецьких плавчих. Так, **Барбара Краузе** – 100 та 200 метрів й естафета 4×100 метрів вільним стилем, та **Ріка Райніш** – 100 та 200 метрів на спині й комбінована естафета 4×100 метрів, стали триразовими олімпійськими чемпіонками. Водночас Краузе першу дистанцію виграла зі світовим рекордом. П'ять нагород, із яких дві золоті – 400 метрів та естафета 4×100 метрів вільним стилем, два срібла та бронзу виграла **Інес Дірс**. А ще однією триразовою чемпіонкою, щоправда двічі в естафетах – 4×100 вільним стилем та комбінованій, а також 100 метрів батерфляєм і срібло виборола **Карен Метчук**.

Першою в кінному спорті стала австрійка **Елізабет Тойрер**, яка приїхала на Олімпіаду літаком разом зі своїм конем крадькома від австрійської національної федерації, яка підтримала бойкот Ігор. Цікаво, що пілотував літак її співвітчизник, триразовий чемпіон змагань Формули-1 Нікі Лауда. Під час групової шосейної гонки велосипедистів відзначився **Сергій Сухорученков**, який здійснив відрив від загальної групи майже із середини дистанції, так і фінішував на самоті, що дуже рідко трапляється в цьому виді спорту.

Найбільш рекордними виявилися змагання легкоатлетів, які будь-що бажали довести, що відсутність американців не позначилася на якості боротьби. Як і на попередній Олімпіаді не було рівних металнику молота **Юрію Сєдих**. На четвертих своїх Іграх у потрійному стрибку виступив **Віктор Санєєв**, який, на жаль, цього разу не зміг вибороти своє вже четверте золото, залишившись другим, разом – 4 (3, 1, 0). А чемпіоном став естонець **Як Уудумяє**. Після дубля в Монреалі та незважаючи на народження дитини на дистанції 1 500 метрів, знову перемогла **Тетяна Казанкіна**, а дистанцію 800 метрів виграла **Тетяна Олізаренко**. Перемогою німкені **Марити Кох** завершився біг на дистанцію 400 метрів. Її рекорд на цій дистанції, встановлений у 1985 році, не побитий до цього часу. У складі команди вона стала ще другою в естафеті. Дві перемоги на дистанціях 400 метрів та в естафеті 4×200 метрів отримав **Віктор Маркін**. Останню перемогу в змаганнях із жіночого п'ятиборства виграла **Надія Ткаченко**. У чоловіків завдяки **Анатолію Старостіну**, який тріумфував і в індивідуальних змаганнях, представники святкували перемогу й у командній першості. Два золота на стаєрських дистанціях 5 000 та 10 000 метрів здобув ефіоп **Мірус Іфтер**. Другим в історії олімпійського спорту, хто двічі поспіль виграв марафонську дистанцію, став німець із НДР **Вальдемар Церпінські**.

Лідером у гімнастиці серед чоловіків став **Олександр Дитятин**, який, крім особистої та командної першості, здобув ще золото в змаганнях на кільцях, чотири срібних та бронзову нагороди. За дві Олімпіади в нього разом 10 нагород (3, 6, 1).

Крім того, він здобув унікальне досягнення, вперше в історії вигравши медалі в усіх видах програми. Герой попередніх Ігор **Микола Андріанов** виборов на цих змаганнях два золота – команда та опорний стрибок, а також два срібла, одне з яких у багатоборстві, і бронзу, разом – 15 (7, 5, 3). У жінок командну й особисту першість виграла **Олена Давидова**. Два золота в команді та вільних вправах виборола **Ніллі Кім**, разом – 6 (5, 1, 0). Також два золота в окремих видах на колоді й вільних вправах та два срібла в абсолютній і командній першості виборола героїня попередніх Ігор румунка **Надя Команечі**, разом – 9 (5, 3, 1). Хоча й цього разу відома гімнастка до останнього претендувала на золото в абсолютній першості. І лише, на думку румунських тренерів, які навіть подавали протест на упереджене суддівство, не дозволило їй тріумфувати вдруге поспіль. Після цієї Олімпіади Команечі залишила спорт, та невдовзі виїхала з Румунії до США. А нещодавно за її ініціативи в Оклахомі відкрився зал гімнастичної слави.

Футбольний турнір уперше виграла збірна Чехословаччини.

Незважаючи на відсутність багатьох провідних атлетів, рівень спортивної боротьби на Іграх був досить високим.

Було встановлено 74 олімпійські рекорди, 36 із яких перевершували світові. Під час церемонії закриття відбулися всі процедури, крім підняття прапора та виконання гімну США – країни, що мала приймати наступні Олімпійські ігри.

У командному заліку першою фінішувала збірна РС – 195 (80, 69, 46) нагород, другими були олімпійці НДР – 126 (47, 37, 42) нагород, третіми – Болгарії – 41 (8, 16, 17) нагорода.

2.9. Ігри XXIII Олімпіади (Лос-Анджелес (США), 1984 р.) (28 липня – 12 серпня)

Виступало 6 829 спортсменів із 140 країн, розіграли 221 комплект нагород у 23 видах спорту.

Лос-Анджелес став третім містом, де літні Олімпійські ігри проводили вже другий раз. Проте, як і попереджав прем'єр-

міністр Франції Раймон Барр, бойкот московської Олімпіади Західними країнами, обернеться таким самим бойкотом Ігор у Лос-Анджелесі соціалістичним табором.

Під тиском низка країн – НДР, Польща, Чехословаччина, Болгарія, Угорщина, Куба та інші, також відмовляються брати участь у змаганнях. І хоч на Іграх у Лос-Анджелесі виступало значно більше атлетів та країн, ніж на попередній Олімпіаді, всі країни, що відмовилися від участі, були лідерами Олімпійського руху того часу, що значною мірою знизило спортивний рівень змагань. Про це свідчить і кількість світових рекордів – одинадцять, що значно менше, ніж чотири роки тому.

Уперше на Олімпійських іграх були присутні синхронне плавання та художня гімнастика. За відсутності на Іграх представників соціалістичних країн, законодавців мод у цьому виді спорту, перемогу здобула маловідома канадка **Лорі Фанг**.

Та справжнім героєм Ігор став американський легкоатлет **Карл Льюїс**, який повторив досягнення іншого чудового негритянського атлета Джессі Оуенса, ставши, як і кумир, чотириразовим чемпіоном змагань – 100 та 200 метрів, естафета 4×100 метрів та стрибки в довжину.

У змаганнях із бігу на 400 метрів із бар'єрами, як і у 1976 році, переміг його співвітчизник **Едвін Мозес**, який на цих Іграх проголошував олімпійську клятву. Відзначились і два британці, які стали вдруге поспіль олімпійськими чемпіонами. Змагання в десятиборстві з кращим результатом, ніж чотири роки тому, виграв **Дейлі Томсон**. А **Себастьян Коу** повністю повторив, золото на 1 500 метрів та срібло на 800 метрів, своє московське досягнення. У жінок відзначилися американки **Валері Бриско-Хукс**, що виграла три золоті нагороди – 200 та 400 метрів, та **Евелін Ешфорт**, яка виграла 100 метрівку, разом із подружками вони перемогли і в естафеті 4×100 метрів.

У змаганнях гімнастів необхідно відзначити румунку **Катерину Сабо**, яка завоювала чотири золоті нагороди – у командній першості, та три – в окремих видах – опорний стрибок, колода й вільні вправи, а також срібло в багатоборстві, разом – 5 (4, 1, 0). А абсолютною чемпіонкою, вперше в історії, стала

американка **Меррі Лу Реттон**, яка, крім золота, виборола два срібла та дві бронзові нагороди. У чоловіків відзначився японець **Кодзі Гусикен**, який став абсолютним чемпіоном та виграв ще по одному золоту на кільцях, сріблу і дві бронзові нагороди.

Справжню мужність у турнірі з класичної боротьби у найбільш важкій ваговій категорії проявив американець **Джефф Блатнік**. Він почав підготовку, вже будучи хворим на рак. Незважаючи на те, що навантаження можуть негативно відбитися на його здоров'ї та відчуваючи гостру біль, не залишив тренування. Так, незважаючи на всі випробування, Блатнік стає олімпійським чемпіоном. На церемонії закриття йому було доручено нести національний прапор США. Чемпіон Олімпіади, який бореться з хворобою, що загрожує його життю – живий символ мужності та сили волі. Перший серед професіоналів футбольний турнір виграла збірна Франції, яка за відсутності соціалістичних країн, що бойкотували ці Ігри, у фіналі переграла фаворитів – команду Бразилії.

Гостротою відзначалися змагання баскетболістів. Так, чемпіони попередніх Ігор – збірна Югославії – опинилася лише на третьому місці. У фіналі американці впевнено переграли команду Іспанії, яка вперше досягла подібного успіху. У складі переможців засвітився, мабуть, найбільш видатний баскетболіст ХХ століття **Майкл Джордан**. Такого самого успіху досягли й американські баскетболістки.

Зате команда Югославії відігралася в гандбольних змаганнях, добившись подвійного успіху, як у чоловіків, так і у жінок. Підтримали співвітчизників і майстри водного поло. І лише волейбольний турнір та турнір із хокею на траві виграли різні збірні. На волейбольних змаганнях у чоловіків тріумфувала збірна господарів, а в жінок – команда Китаю. А в хокейних – у чоловіків збірна Пакистану, а в жінок – збірна Нідерландів.

І все-таки необхідно зауважити, що бойкоти двох останніх Олімпіад не сприяли авторитету Олімпійського руху у світі, позначившись на подальшій долі багатьох спортсменів, які перебували по обидва боки ідеологічних барикад. Адже від барикад ніхто не виграв, а постраждали були, бо для багатьох

спортсменів це був єдиний шанс виступити на турнірі такого рівня.

У командному заліку першою фінішувала збірна США – 174 (83, 61, 30) нагороди, другими були олімпійці Румунії – 53 (20, 16, 17) нагороди, третіми – ФРН – 59 (17, 19, 23) нагород.

2.10. Ігри XXIV Олімпіади (Сеул (Південна Корея), 1988 р.) (17 вересня – 2 жовтня)

Виступало 8 465 спортсменів із 159 країн, розіграли 263 комплектів нагород у 27 видах спорту.

З нетерпінням очікувала спортивна громадськість усього світу ці Олімпійські ігри. Адже вперше через дванадцять років на старт повинні були вийти всі найсильніші спортсмени США, Німеччини, Японії, Китаю та інших держав. Та на превеликий жаль і цього разу не обійшлося без бойкоту, щоправда не такого масштабного. Дізнавшись про рішення МОКУ провести Олімпіаду в Сеулі, НОК іншої Кореї, Північної, запропонував змагання з деяких видів спорту провести в себе. А одержавши відмову, оголосив про бойкот, який підтримали деякі країни, де ще залишився сильний дух комунізму – Куба, Нікарагуа, Ефіопія. І хоч це і стало неприємністю, та цього разу бойкот не набув такого розмаху, як на деяких попередніх Іграх.

Вкотре була збільшена програма Ігор, до якої увійшли великий та настільний теніс. Так, великий теніс був представлений ще на перших Олімпіадах. Однак після 1924 року конфлікт, що виник між професійним та аматорським спортом, не дозволив кращим гравцям брати участь в Олімпіадах. Лише через 64 роки теніс повернувся в олімпійську сім'ю. А першими чемпіонами після великої перерви стали в жінок представниця ФРН – **Штеффі Граф**, та **Мірослав Мечіж** із Чехословаччини у чоловіків.

Вдало на цих Іграх виступили наші велосипедисти у змаганнях на треку. Так, перемогу у спринті здобула естонка **Еріка Салумяе**, а в гіті на один кілометр – українець **Олександр Кириченко**, який став першим, незважаючи на проколоте колесо.

У змаганнях плавців переконливо виступили

представники НДР. А героєм Ігор потрібно назвати **Крістін Отго**, яка повезла додому шість золотих нагород – 100 метрів вільним стилем, на спині та батерфляєм, 50 метрів вільним стилем та дві естафети 4×100 вільним стилем та комбіновану, що є своєрідним рекордом у плаванні серед жінок, разом – 6 (6, 0, 0).

Три золоті нагороди на дистанціях 400 та 800 метрів вільним стилем та 400 метрів комплексом, виграла американка **Жанетт Еванс**.

У чоловіків відзначився американець **Матті Бюнді**, що став п'ятиразовим чемпіоном – 50 та 100 метрів вільним стилем, та в трьох естафетах 4×100, 4×200 метрів вільним стилем та 4×100 метрів комбінованим, а також виборов по одній срібній і бронзовій нагороді.

Чудово виступили на цих Іграх стрибуні. Так, **Геннадій Авдєєнко** став першим у стрибках у висоту, а **Сергій Бубка** вперше переміг у стрибках із жердиною. Дві золоті нагороди у змаганнях із бігу на 400 метрів та в естафеті 4×400, де були переможені самі американки, виборола **Ольга Бризгіна**, а **Тетяна Самойленко** стала першою на дистанції 3 000 метрів і третьою на 1 500 метрів.

Та головними героїнями легкоатлетичних змагань стали американки. Триразовою чемпіонкою Ігор на дистанціях 100 та 200 метрів – зі світовим рекордом і естафеті 4×100 метрів стала **Флоренс Гріффіт-Джойнер**. Проте досягнення таких чудових результатів досі мало відомою спортсменкою викликало багато сумнівів щодо вживання нею допінгу. Це частково підтверджується і тим, що вже через один рік вона залишає великий спорт, а в 1998 році раптово помирає від серцевого нападу. Відзначилася і її родичка, сестра чоловіка **Джекі Джойнер-Керсі**, яка виборола дві золоті нагороди – у семиборстві, причому з новим світовим рекордом та стрибках у довжину.

Справжньою подією Олімпіади став фінальний забіг на 100 метрів. Увесь світ без перебільшення чекав на дуель американця Карла Льюїса та канадця Бена Джонсона. І справді, час останнього, який переміг із новим світовим рекордом –

9,79 секунди, вражав. Адже вперше в історії людства сто метрів пробігли швидше ніж за 9,8. Та все закінчилося грандіозним скандалом. На наступний день виявилось, що Джонсон вживав допінг.

Переможцем було оголошено, який ще й здобув перемогу в стрибках у довжину, **Карла Льюїса**, який прийшов другим. А Джонсона було позбавлено нагороди та дискваліфіковано. Цей випадок вважається найбільшим допінговим скандалом за всю історію Олімпіад.

Серед борців відзначилися **Сергій Белоглазов** у вільному стилі та **Михайло Маміашвілі**.

У фінальному бою американець **Рей Джонс**, який став у подальшому відомим професіоналом, мав істотну перевагу над господарем **Пак Сі Хуном**. Та судді вирішили інакше, присудивши перемогу корейцю. Щоб зменшити невдоволення американців, Джонсу навіть вручили приз Вела Баркера – найбільш технічного бійця, який отримують лише переможці. Та й це не дуже допомогло. Саме цей бій сприяв введенню нової системи підрахунку очок в аматорському боксі. Серед інших також потрібно відзначити майбутніх професійних чемпіонів світу – східного німця **Генрі Маске**, який у попередньому раунді переміг видатного в подальшому боксера Костянтина Цзю, а в 2010 році зіграв роль у кіно іншого видатного німецького боксера Макса Шмелінга, що був у 30-тих роках ХХ ст. чемпіоном світу серед важковаговиків. А також канадського важковаговика **Леннокса Льюїса**.

Футбольний турнір на цій Олімпіаді вважається найбільш цікавим та представницьким за всю історію Ігор. Один перелік учасників фінального турніру – Бразилія, Італія, Західна Німеччина, Аргентина, свідчить про те, що провідні футбольні країни світу цього разу з відповідальністю поставилися до Олімпійського турніру.

Перегравши у вирішальних матчах команди Італії та в додатковий час із рахунком 2-1 у фіналі Бразилію, збірна РС удруге в своїй історії стала олімпійським чемпіоном. Головними героями тієї команди були кияни: головний тренер – **Анатолій**

Бишовець, та кращий гравець турніру – **Олексій Михайличенко**.

І ще одну несподіванку приніс жіночий турнір гандболістів, де збірна господарів Південної Кореї, на жаль, здолала фаворита, команду РС, яка була майже повністю складена з українських гравців.

Навпаки сталося у змаганнях волейболістів. Ватерпольний турнір удруге поспіль виграла збірна Югославії. У змаганнях із хокею на траві перемогу в чоловіків здобула збірна Великої Британії, а в жінок – команда Австралії.

Значущість Сеульської Олімпіади не обмежується лише її спортивним змістом. Вона відіграла неабияку роль у підтримці високих гуманістичних та загальнолюдських цінностей. Ці Ігри перевершили найоптимістичніші прогнози, продемонструвавши світові зразки мирного співіснування і співпраці, та заклали міцний фундамент для успішного проведення всіх подальших Олімпіад.

У командному заліку першою фінішувала збірна РС – 132 (55, 31, 46) нагороди, другими були олімпійці НДР 102 (37, 35, 30) нагороди, третіми – США – 94 (36, 31, 27) нагороди.

Список літератури

1. Бірюк С. В. Олімпійський спорт : навчальний посібник / С. В. Бірюк, В. В. Бірюк. – Миколаїв : Поліграфічне підприємство СПД Румянцева Г. В., 2017. – 104 с.
2. Булатова М. М. Олімпійський рух: історія і сучасність : у 2 кн. / М. М. Булатова, С. Н. Бубка, В. М. Платонов. – Київ, 2021. – Кн. 1. – 640 с.
3. Булатова М. М. Олімпійський рух: історія і сучасність : у 2 кн. / М. М. Булатова, С. Н. Бубка, В. М. Платонов. – Київ, 2021. – Кн. 2. – 672 с.
4. Олімпійський рух в Україні: історія і сучасність / С. Н. Бубка, М. М. Булатова, В. М. Єрмолова та ін. ; за заг. ред. С. Н. Бубки, М. М. Булатової. – Київ, 2021. – 304 с.
5. Олексієнко Я. І. Олімпійські ігри. Участь українських спортсменів в Олімпійських іграх: перемоги та поразки : навч.-

метод. посіб. / Я. І. Олексієнко, А. Д. Ведмедюк, О. Е. Меньших. – Черкаси : Чаркаський національний університет імені Богдана Хмельницького. – 2016. – 80 с.

6. Інші.

Завдання для самостійної роботи

1. Дайте характеристику третього етапу сучасних Олімпійських ігор.
2. Охарактеризуйте причини бойкоту Олімпійських ігор цього періоду.
3. Опишіть, чим закінчилося в цей період протиборство різних систем.
4. Хто став героєм Ігор у Гельсінкі 1952 р.?
5. Збірна команда якої країни стала олімпійським чемпіоном із футболу?
6. У якому році вперше Олімпійські ігри були проведені на азійському континенті?
7. На яких іграх збірна команда США стала переможцем у командній першості?
8. Через яку причину МОК позбавив у 1964 році спортсменів ПАР права брати участь в Олімпійських іграх?
9. Через які кліматичні умови спортсменам було складно виступати на Іграх Олімпіад у 1968 році?
10. Хто стали головними героїнями легкоатлетичних змагань у Сеулі-88?

Лекція 7

Четвертий період ігор Олімпіад

План

1. Загальна характеристика четвертого періоду ігор Олімпіад сучасності (1992–2020 рр).
2. Хронологія ігор XXV–XXXII Олімпіад.

1. Загальна характеристика четвертого періоду ігор Олімпіад сучасності

Четвертий етап – XXV–XXXII Олімпійські ігри – 1992–2020 роки, у 1991 році закінчилась ера холодної війни, рухнула Берлінська стіна, змінилися політичні режими в Східній Європі, об'єдналася Німеччина. Саме з Ігор 1992 року в Барселоні завершився період майже сорокалітнього протистояння соціалістичних та капіталістичних систем.

Олімпіади стали більш масовими та спокійними в політичному сенсі. Осудила світова спортивна громадськість також і бойкоти Ігор.

На мапі світу з розпадом Югославії, Чехословаччини з'явилася велика кількість нових країн, завдяки цьому різко зросла кількість команд, що ведуть боротьбу за олімпійські нагороди. Та політичне протистояння і напруження повністю не зникли. Країни, що розвиваються, висувають із своїх лав нових лідерів.

Останнім часом провідну роль на олімпійській арені відіграє Китай, який претендує на роль нового світового спортивного лідера.

У ці роки Олімпійський спорт усе далі віддаляється від ідеалів класичного олімпізму. Різко виросла, насамперед за рахунок телебачення та реклами, комерціалізація спорту, що сприяло росту доходів від Ігор, як організаторів, так і спортсменів.

Це зі свого боку підвищило інтерес до Олімпіад видатних спортсменів-професіоналів, яких із легкої руки президента МОКУ **Хуана Антоніо Самаранча** дедалі частіше почали залучати до

змагань на Олімпійських іграх.

Особливо потрібно відзначити появу на олімпійських майданчиках баскетболістів НБА, хокеїстів НХЛ, фігуристів, тенісистів, велогонщиків та інших, які зі свого боку зробили ці види спорту набагато більш привабливими, як для глядачів, так і для тих, які розповсюджують рекламу.

Проте далеко не всі Олімпіади, насамперед через велику дороговизну спортивних та інших об'єктів не те, щоб приносили прибуток, а хоча б самоокупалися. Так, на думку багатьох експертів, не в останню чергу саме через великий обсяг витрат під час Ігор 2004 року Грецію спіткала економічна криза.

Незважаючи на те, що в цей період наче б то була вирішена проблема апартеїду, а спортсмени ПАР через тридцять років були повернуті в олімпійську сім'ю, *гостро постало інше велике питання – приймання допінгу*. Ціла низка визначних спортсменів були спіймані на його вживанні.

Та за всіх труднощів і суперечностей сучасного етапу розвитку олімпійського спорту, є багато підстав стверджувати, що міжнародний Олімпійський рух знайшов своє місце в системі світових цінностей, і це дозволяє з оптимізмом дивитися у майбутнє.

Непередбаченою залишається спортивна сторона справи. Уже сьогодні простежується можливість гострої конкуренції між чотирма країнами – США, Німеччина, Росія та Китай.

Найближчими роками, безумовно, збільшиться кількість країн, що включаються в боротьбу за олімпійські нагороди.

Мало надії на те, що отримають повну підтримку і будуть реалізовані вимоги прибічників класичних ідеалів олімпізму ізолювати Олімпійський спорт від політики, комерціалізації, взаємодії з професійним спортом.

Сьогодні перед МОКом стоїть основне завдання – укріплення ідеалів олімпізму в умовах сучасного життя, боротьба проти застосування допінгу в спорті.

2. Хронологія Ігор XXV–XXX Олімпіад

2.1. Ігри XXV Олімпіади (Барселона (Іспанія), 1992 р.) (25 липня – 9 серпня)

Виступало 9 356 спортсменів із 169 країн, розіграли 257 комплектів нагород у 32 видах спорту.

Барселона, рідне місто тодішнього президента МОКу Хуана Антоніо Самаранча, чотири рази (1924, 1936, 1940, 1972) безуспішно претендувала на проведення Олімпійських ігор.

Після успішного проведення Ігор у Сеулі різко зріс у світі авторитет міжнародного Олімпійського руху, що дозволило вийти із затяжної кризи, яка почалася ще з бойкоту африканськими країнами Олімпіади 1976 року.

Саме після Сеулу спроби використати спорт як засіб політичного шантажу стали настільки непопулярні, що вже не могли бути використаними без втрати авторитету для його ініціаторів.

Так, ця Олімпіада стала не першою в історії, де не було ніяких бойкотів, а на самих Іграх взяли участь усі члени МОКу, за винятком хіба що Афганістану.

Повернулися в олімпійську сім'ю, після дванадцятирічної перерви, спортсмени Куби. Після ліквідації апартеїду дозволили брати участь у змаганнях, уперше з 1964 року, і атлетам ПАР. Об'єднання Німеччини, дозволило цій країні вперше з 1960 року виступити єдиною командою.

Розпад РС, навпаки, дав незалежність багатьом новим країнам. Проте в Барселоні, оскільки не були пройдені всі формальності, пов'язані зі створенням НОКу та поданням заявок для участі в Іграх, усі вони за спеціальним рішенням МОКу виступали об'єднаною командою – СНД.

І лише прибалтійські країни – Литва, Латвія та Естонія, відновили своє членство в МОКу, яке вони мали ще до Другої світової війни, та виступили самостійними командами. Окремими збірними виступали і деякі країни колишньої Югославії – Хорватія, Словенія, Боснія.

Першим українським спортсменом, на честь якого на

Олімпійських іграх підняли національний прапор та виконали національний гімн, став борець легкої вагової категорії класичного стилю **Олег Кучеренко**, що впевнено перегравав усіх своїх суперників.

Змагання боксерів пройшли за великої переваги кубинських атлетів, які виграли сім із дванадцяти золотих нагород. У складі цієї команди свою першу перемогу здобув **Фелікс Савон**, а приз найбільш технічного боксера турніру здобув важковаговик **Роберто Баладо**. На жаль, цей талановитий боксер через два роки загинув в автокатастрофі в Гавані.

У змаганнях жінок по два золота вибороли українки **Тетяна Гуцу** – абсолютну першість та командну, і **Тетяна Лисенко** – крім команди, ще й змагання на колоді. Конкуренцію їм намагалася скласти лише румунка **Лавінія Мілошовіч**, яка виграла також два золота в окремих вправах – вільні вправи та опорний стрибок. Підтвердила силу художньої гімнастики українка **Олександра Тимошенко**, яка після бронзи Сеула здобула золото.

Сенсаційно завершилися в легкій атлетиці змагання зі стрибків із жердиною. Неодноразовий рекордсмен світу українець **Сергій Бубка** через травму не зміг подолати навіть початкову висоту.

Змагання зі стрибків у висоту виграв рекордсмен світу кубинець **Хав'єр Сотомайор**, який пропускав попередні Ігри через безглуздий бойкот своєї країни. У змаганнях на королівській дистанції 100 метрів усі очікували легкої перемоги американців. Проте перемогу святкував володар срібної нагороди Сеула англієць **Лінфорд Крісті**. Тріумфатор тих змагань був **Карл Льюїс**, утретє був першим у стрибках у довжину, та виграв золото в командній естафеті 4×100 метрів. Необхідно відзначити і ще одного американця – **Кевіна Янга**, який виграв змагання на 400 метрів із бар'єрами з новим світовим рекордом, ставши першим, хто пробіг цю дистанцію швидше ніж за 47 секунд.

Після срібла 1988 року своє перше золото в метанні списа виграв славнозвісний чех **Ян Железний**. У жінок у стрибках у довжину відзначилася німкеня **Хайхе Дрехслер**, якій лише два

сантиметри програла українка **Інесса Кравець**. Четверте своє золото, з яких три здобуто в естафеті 4×100 метрів, і лише в 1984 році перемога була ще й на дистанції 100 метрів, здобула американка **Евелін Ешфорд**, разом – 5 (4, 1, 0).

Трохи гірше, ніж на попередніх Іграх, виступила українка **Ольга Бризгіна**, яка на дистанції 400 метрів на цей раз стала другою, поступившись на самому фініші французенці **Марі-Жоже Перек**. Зате в естафеті 4×400 метрів, завдяки своєму досвіду, вона допомогла команді знову стати олімпійським чемпіоном, разом – 4 (3, 1, 0).

У жінок у плаванні відзначилася угорка **Крістіна Егерсегі**, яка завоювала три золоті нагороди на дистанціях 100 та 200 метрів на спині та 400 метрів комплексним плаванням. Золото 800 метрів вільним стилем та срібло на вдвічі більш короткій дистанції здобула героїня попередніх Ігор американка **Жанетт Еванс**, разом – 5 (4, 1, 0).

У веслуванні на байдарках черговим золотом із 1980 року відзначилася німкеня **Біргіт Фішер**. Болгарин **Микола Бухалов** виграв два золоті на каное-одиначці на дистанціях 500 та 1 000 метрів. Чергові свої золоті нагороди в академічному веслуванні отримали румунка **Елізабет Ліпе** та англієць **Стівен Редгрейв**.

Чемпіонами футбольного турніру, що став фактично першим молодіжним чемпіонатом світу, як прийнято називати турніри, де грають гравці віком до **23 років**, виграла команда господарів – **збірна Іспанії**, яка у фіналі переграла поляків.

Та справжньою подією Ігор стає приїзд на змагання збірної Сполучених Штатів Америки, майже цілком зібраної з видатних майстрів кращої ліги світу – НБА. Одержавши назву від журналістів – «Дрім тім», або команда мрії, ця збірна переконливо виграла чемпіонське звання, перегравши всіх своїх суперників.

Зате збірна об'єднаної команди взяла реванш в американців у змаганнях із жіночого баскетболу, здобувши перше місце. У гандболі відстояли свої чемпіонські звання сеульської Олімпіади збірна **Південної Кореї** в жінок та збірна

СНД у чоловіків.

Зате повністю змінилися триумфатори волейбольного та ватерпольного турніру. У волейболі кращими стали збірна **Бразилії** в чоловіків та збірна **Куби** в жінок, які у фінальному матчі здолали переможців попередніх Ігор – команду СНД. А в змаганнях із водного поло досить несподівано триумфували італійці. Змагання з хокею на траві виграла збірна Німеччини у чоловіків та збірна Іспанії у жінок.

У командному заліку першою фінішувала збірна СНД – 112 (45, 38, 29) нагород, другими були олімпійці США – 108 (37, 34, 37) нагод, третіми – Німеччини – 82 (33,21,28) нагороди.

2.2. Ігри XXVI Олімпіади (Атланта (США), 1996 р.) (19 липня – 4 серпня)

Виступало 10 320 спортсменів із 197 країн, розіграли 271 комплектів нагород у 26 видах спорту.

Загалом Ігри пройшли на високому рівні. Якщо в Барселоні говорили, що вона не гумова і вводили квоти на учасників та види змагань, то про Атланту говорили, що вона здатна прийняти й не таку кількість людей одночасно.

Гігантоманія цих Ігор стала її характерною ознакою. Вражали розміри житлового, промислового та спортивного будівництва регіону, суми вкладених коштів. Хоча було і немало нарікань.

Особливою критикою були відмічені проблеми з організацією руху на дорогах та некомпетентність волонтерів.

Та найбільш істотним став випадок 27 липня, коли хвора людина, протестуючи проти абортів, заклала бомбу в нічному клубі. У результаті вибуху одна людина загинула, ще одна померла від серцевого нападу, а більше ніж сто осіб отримали незначні ушкодження.

Проте саме ця Олімпіада стала першою, на якій збірна команда України вперше виступила на літніх Іграх повністю самостійною командою. На сесії МОКУ було ухвалене рішення про визнання НОКУ одинадцяти колишніх республік, серед яких звісно була і наша збірна.

Яскраво пройшла і церемонія відкриття, де головними темами були історія Атланти, американського Півдня, а також століття Олімпійського руху. Право запалювання олімпійського вогню надали найбільш визначному боксеру ХХ століття Мохамеду Алі. Щиро вітали і 97-літнього **Леона Штукера**, чемпіона ще Олімпіади 1924 року. Цікаво, що на цих Іграх талісманом уперше було обрано не якусь живу істоту, а вигадану ляльку Іззі, яка, на жаль, не стала дуже популярною в любителів сувенірів. Уперше були проведені змагання із софтболу (різновидність бейсболу), пляжного волейболу та жіночого футболу.

Перше золото для незалежної України на літніх Олімпіадах виборов борець класичного стилю **В'ячеслав Олійник**.

Такого самого успіху досяг у важкій атлетиці турок **Наїм Сулейманов**, який став єдиним важкоатлетом – триразовим олімпійським чемпіоном.

Непогано виступили на цих Іграх і боксери. Так, чемпіоном у найбільш важкій вазі став українець **Володимир Кличко**, який був заявлений для участі у змаганнях в останній момент, замінивши свого брата Віталія. Необхідно відзначити і кубинця **Фелікса Савона**, який став чемпіоном Ігор вдруге поспіль.

А в жінок абсолютною чемпіонкою змагань стала українка **Лілія Подкопаєва**, яка, крім тої перемоги, відзначилася ще й золотою за вільні вправи та срібною нагородами в індивідуальній програмі.

У змаганнях із художньої гімнастики вкотре підтвердила славу вітчизняної школи українка **Катерина Серебрянська**, яка виграла індивідуальну першість.

Феноменального успіху в змаганнях легкоатлетів досяг американець **Майкл Джонсон**, який вперше в історії виграв дві дистанції: 200 та 400 метрів. Причому першу він закінчив зі світовим рекордом, а другу – з олімпійським.

Такого самого успіху в жінок досягла й представниця Франції **Марі-Жозе Перек**. Перемігши на дистанції 400 метрів і

в Барселоні, французка стала першою, хто виграв цю дистанцію двічі поспіль.

Удруге поспіль стометрівку в жінок виграла американка **Гейл Діверс**, яка, крім того, стала ще й першою в естафеті 4×100 метрів.

Єдине золото для України на цих Іграх у потрібному стрибку виборола **Інеса Кравець**. Відзначилася на Іграх і представниця Швеції, для цієї країни золото на дистанції 100 метрів із бар'єрами виборола **Людмила Нарожилєнко-Енквіст**.

Спринтер із Канади **Донован Бейлі** частково реабілітував свою країну після скандалу 1988 року з Беном Джонсоном. Він не лише переміг на дистанції 100 метрів із новим світовим рекордом – 9,84 секунди, а й допоміг команді виграти естафету 4×100 метрів, випередивши американців.

Завершив на цих Іграх свої виступи легендарний американець **Карл Льюїс**, який у 35 років знову був першим у змаганнях зі стрибків у довжину. Він став першим в історії, хто виграв цю дисципліну чотири рази поспіль, разом – 10 (9, 1, 0).

Перші свої золоті нагороди на Олімпіадах здобули у ходьбі на 50 км поляк **Роберт Корженєвський** та з бігу на 10 000 метрів Ефіоп **Хайле Гебреселассі**. Чех **Ян Железний** у метанні списа відзначився на других Іграх поспіль.

Також два золота на дистанціях 200 та 400 метрів вільним стилем виграв представник Нової Зеландії **Денъон Лоадер**.

На цю Олімпіаду вперше були допущені професійні велосипедисти. Завдяки цьому індивідуальну гонку виграв один із найбільш видатних представників цього виду спорту, п'ятиразовий чемпіон найбільш престижної гонки світу «Тур де Франс» – іспанець **Мігель Індурайн**.

Інший відомий професіонал американець **Андре Агассі** став переможцем тенісного турніру. Необхідно відзначити і китаянку **Ден Япін**, яка в змаганнях із настільного тенісу вдруге поспіль зробила дубль в індивідуальних та парних змаганнях, разом – 4 (4, 0, 0).

Визначне досягнення здобув американський волейболіст

Карч Кірай, який після перемог у складі волейбольної команди на Іграх 1984 та 1988 років, став і чемпіоном Олімпіади з пляжного волейболу, що є своєрідним рекордом.

Цікавим виявився футбольний турнір, на якому вперше в історії цього виду спорту перемогла африканська збірна – **Нігерії**, яка у вирішальних матчах здолала дві найбільш титуловані команди з Південної Америки – спочатку Бразилію, а потім у фіналі – Аргентину.

У жіночих змаганнях перемогу святкувала збірна господарів – **США**.

Тріумфували американці, як у чоловіків, де була створена «команда мрії-2», так і в жінок, у баскетбольному турнірі.

Визначив цей турнір нових чемпіонів і в змаганнях гандболістів – **Хорватія** в чоловіків, та Данія – в жінок, а також у водному поло, де тріумфували іспанці.

Чоловіча збірна **Нідерландів** стала першою і в змаганнях з хокею на траві, а в жінок першою стали представниці **Австралії**.

У командному заліку першою фінішувала збірна США – 101 (44, 32, 25) нагорода, другими були олімпійці Росії – 63 (26, 21, 16) нагороди, третіми – Німеччини – 65 (20, 18, 27) нагород.

Збірна України посіла дев'яте місце – 23 (9, 2, 12).

2.3. Ігри XXVII Олімпіади (Сідней (Австралія), 2000 р.) (15 вересня – 1 жовтня)

Виступало 10 651 спортсмен із 199 країн, розіграли 300 комплектів нагород у 28 видах спорту.

За всю історію Олімпійські ігри вдруге проводили у Південній півкулі, на зеленому континенті. Цього разу остання Олімпіада тисячоліття пройшла в найбільш старому та найбільш великому місті цієї країни.

Традиційний парад відбувся з 198 делегацій при 199 країнах учасників Олімпіади. Справа в тому, що вперше Північна та Південна Кореї пройшли на параді єдиною делегацією під прапором із зображенням контурів Корейського півострову.

А єдиним членом МОК, який відмовився від участі в Іграх,

став Афганістан. Спортсменам цієї країни заборонив брати участь у змаганнях правлячий рух Талібан.

Укотре розширилася програма Олімпійських ігор, де вперше були проведені змагання з триатлону, тхеквондо, жіночих важкої атлетики та водного поло, а також стрибків на батуті та стрибків із жердиною, де першою олімпійською чемпіонкою стала американка **Стейсі Драгіла**.

Цікаво, що олімпійський вогонь запалювала австралійська легкоатлетка **Кеті Фрімен**, яка невдовзі виграла забіг на 400 метрів і стала першим спортсменом в історії, який виграв змагання на тій самій Олімпіаді, на якій він запалював вогонь.

Справжньою героїнею Ігор стала американка **Меріон Джонс**, яка завоювала три золоті нагороди з бігу на 100 та 200 метрів і в естафеті 4×400 метрів, а також дві бронзи у стрибках у довжину та естафеті 4×100 метрів.

Це стало вперше в історії, коли на одній Олімпіаді жінка-легкоатлетка виборола п'ять нагород. Проте вже у 2007 році виник пов'язаний із нею допінговий скандал. Після того, як було доведено, що Джонс свідомо вживала заборонені препарати, її позбавили всіх олімпійських нагород, а сама вона через брехливі свідчення з цього приводу, деякий час навіть провела у в'язниці. Цікаво, що друга призерка цих Ігор на стометровій дистанції гречанка **Катерина Тану**, яка теж у 2004 році була звинувачена у прийнятті допінгу та дискваліфікована, пізніше відмовилась обміняти своє срібло 2000 року на золото. Удруге після 1992 року виграла забіг на 10 000 метрів **Дерарту Тулу** з Ефіопії. Також після Ігор у Барселоні відзначилася й ушавлена німкеня **Хайке Дрекслер**, яка стала єдиною спортсменкою, кому вдалося виграти два олімпійських золота у стрибках у довжину, до яких до того ж ще й додалося срібло Сеульської олімпіади.

Так, поляк **Роберт Корженевський** до золота Атланти додав два золота Сіднею у ходьбі на 20 та 50 кілометрів. Його подвійний успіх став справжньою сенсацією, адже скороходи рідко коли спеціалізуються відразу на двох цих виснажливих дистанціях. І ще нікому в історії не вдавалося їх виграти на одній Олімпіаді. За ці перемоги поляк отримав прізвисько «Роберт

Витривалий».

Не меншого успіху досяг і чех **Ян Железний**, який на третіх Іграх поспіль став чемпіоном у метанні списа. Вигравши ще й срібло у 1988 році він і досі вважається кращим у метанні списа в історії легкої атлетики. Друге золото поспіль на дистанції 10 000 метрів здобув **Хайме Гебреселассі** з Ефіопії. Цікаво проходили змагання у стрибках у висоту, де лише три сантиметри переваги дозволили **Сергію Ключіну** обійти кубинського рекордсмена світу **Хав'єра Сотомайора**.

Необхідно виділити й рекордсмена світу в потрійному стрибку британця **Джонатана Едвардса**, який зміг після срібла 1996 року цього разу стати чемпіоном Ігор. Цей легкоатлет своїм перемогам зобов'язаний не видатним фізичним даним, а чудовій техніці виконання стрибків.

У змаганнях із плавання цього разу відзначилися представники «країни тюльпанів». Так, голландка **Інге де Брюїн** виборола три золоті – 50 та 100 метрів вільним стилем і 100 метрів батерфляєм, та срібну нагороду в естафеті. Майже не відстала від неї й українка **Яна Клочкова**, яка стала дворазовою олімпійською чемпіонкою – 200 та 400 метрів комплексним плавання і срібною призеркою на 800 метрів вільним стилем.

Укотре відзначилась, цього разу трьома золотими нагородами, у змаганнях в естафеті американка **Дженіфер Томпсон**. Унікальним є досягнення цієї видатної плавчині, яка з 1992 року виборола всі свої золоті нагороди виключно в естафетному плаванні. Виступала вона ще й у 2004 році, де здобула два срібла, разом – 12 (8, 3, 1).

У чоловіків одним із героїв став голландець **Пітер ван Хугенбанд**, який виборов дві золоті – 100 та 200 метрів вільним стилем, й дві бронзові нагороди. Проте хоч він і випередив у спринтерських запливах улюбленця місцевої публіки австралійця **Іана Торпа**, той перевершив його показник, ставши триразовим чемпіоном Ігор – 400 метрів та дві естафети 4×100 та 4×200 метрів вільним стилем, та вигравши ще два срібла – 200 метрів, 4×100 метрів комплексом.

Три золота здобув і американець **Ленні Крайзельбург** на

дистанціях 100 та 200 метрів на спині й у комплексній естафеті 4×100 метрів. Переміг він в естафеті і 2004 року, разом – 4 (4, 0, 0). Італієць **Доменіко Фіораванті** став першим на 100 та 200 метрів брасом.

Відзначимо й **Еріка Мусамбані** з Екваторіальної Гвінеї, який проплив 100 метрів вільним стилем із найбільш довгим часом, проте виграв свій заплив, оскільки всі останні учасники були дискваліфіковані за фальстарт.

Героєм на гімнастичному помості необхідно визнати росіянина **Олексія Немова**, який, крім перемоги в абсолютній першості, виграв ще одне золото, на перекладині, срібло та три бронзові нагороди.

Переможницю в абсолютній першості румунку **Андреа Радукан** на наступний день було дискваліфіковано через вживання допінгу, а її медаль отримала інша румунка **Сімона Амонар**, яка стала дворазовою чемпіонкою Ігор – абсолютна та командна першість. Виграла вона і в Атланті, разом – 7 (3, 1, 3).

У велосипедному спорті відзначилася голландка **Леонтіні ван Морсел**, яка виграла три золоті нагороди, причому дві з них у шосейній гонці, роздільно та груповій, а одну на треку – гонка переслідування. На треку вона здобула ще й срібло.

Вічний рекорд установив у стрільбі на круглому стенді українець **Микола Мільчев**, вибивши 150 очок із 150 можливих.

Футбольний турнір вдруге поспіль виграла африканська збірна, цього разу **Камерун**, яка у фіналі по пенальті здолав команду Іспанії.

У жінок свою першу перемогу вибороли представниці **Норвегії**, які переграли в додатковий час попередніх чемпіонів, команду **США**.

Знову не було рівних американцям у баскетбольному турнірі. І хоч цього разу їх збірна не була такою потужною, як вісім та чотири роки тому, це не дуже допомогло їхнім суперникам. Підтримали своїх чоловіків і американські жінки.

У гандбольних змаганнях другу перемогу поспіль здобула жіноча збірна **Данії**, а в чоловіків повернулася до переможних традицій команда РФ, у якої особливо відмітити її воротаря та

капітана Андрія Лаврова.

У волейбольних змаганнях жінки, на цей раз збірна **Куби**, зберегли свої чемпіонські повноваження. У фіналі чоловічого турніру збірна **Югославії** переграла команду Росії. Зберегли свої чемпіонські звання в хокеї на траві збірна **Нідерландів** у чоловіків, та збірна **Австралії** – в жінок. І нарешті в змаганнях із водного поло тріумфували збірна **Угорщини** в чоловіків та збірна Австралії – у жінок.

У командному заліку першою фінішувала збірна США – 92 (36, 24, 32) нагороди, другим були олімпійці РФ – 89 (32, 28, 29) нагород, третіми – Китаю – 58 (28, 16, 14) нагород. Збірна України посіла двадцять перше місце – 23 (3, 10, 10) нагороди.

2.4. Ігри XXVIII Олімпіади (Афіни (Греція), 2004 р.) (13 серпня – 29 серпня)

Виступало 10 625 спортсменів із 201 країни, розіграли 301 комплект нагород у 28 видах спорту.

Греки мали надію на те, що їхня країна отримає право на проведення Олімпіади ще в 1996 році. Саме тоді відзначалося сторіччя олімпійських Ігор сучасності. Проте Міжнародний олімпійський комітет, стурбований пошуком коштів, віддав пальму першості американській «Атланті», яка забезпечила потрібну суму коштів. Та згодом під тиском громадськості думка МОКу змінилася, і перші Ігри нового тисячоліття було вирішено провести саме в столиці Еллади.

Незважаючи на те, що Грецію з цього приводу охопила невимовна радість, керівництво країни розуміло, що Афіни не готові до прийняття такої кількості гостей. Проте завдяки енергійному оргкомітету та уряду Греції за шість років столиця майбутніх Ігор істотно змінилася. Були збудовані нові сучасні спортивні споруди, басейни, майданчики, готелі. Був заново реконструйований олімпійський стадіон, збудований у 1982 році спеціально для чемпіонату світу з легкої атлетики, та був названий на честь героя першої Олімпіади сучасності – марафонця **Спірідона Луїса**. Особлива увага була приділена безпеці Ігор. Побоюючись терактів вулиці столиці додатково

патрулювали тисячі поліцейських.

Відміtilись Ігри і черговими допінговими скандалами. Ще до офіційної церемонії відкриття її першими жертвами стали два елітних грецьких спортсмени – **Константінос Кентеріс**, чемпіон попередніх Ігор із бігу на 200 метрів, а також чемпіон світу і Європи на цій дистанції та **Катерина Тану**, срібна призерка Олімпіади 2000 року та чемпіонату світу на дистанції 100 метрів.

Героєм Ігор став молодий американський плавець **Майкл Фелпс**, який виступав на своїй другій Олімпіаді та виборов шість золотих – 100 та 200 метрів батерфляєм, 200 та 400 метрів комплексним плаванням та дві естафети 4×200 комплексним і 4×100 вільним стилем, а також дві бронзові нагороди.

Кращий плавець попередніх Ігор австралієць **Іан Торп** до своїх трьох золотих нагород додав ще дві на дистанціях 200 та 400 метрів вільним стилем, а також срібло і бронзу, разом – 8 (5, 2, 1).

У змаганнях жінок майже повторила своє досягнення попередніх Ігор українка **Яна Клочкова**, яка вдруге поспіль перемогла на дистанціях 200 та 400 метрів комплексним плаванням і стала найуспішнішою україркою на Олімпіаді за часів незалежності, разом – 5 (4, 1, 0).

Завершили змагання на цих Іграх видатні гребці. Так, своє п'яте золото в академічному веслуванні виборола румунка **Елісабета Ліп'є**. Це вже була її шоста Олімпіада, і на всіх вона виграла медалі, причому лише в 1988 році Ліп'є не спромоглася стати чемпіонкою, разом – 8 (5, 2, 1).

Ще більш титулованою виявилася в греблі на байдарках німкеня **Біргіт Фішер**. Вигравши перше своє золото, ще в 1980 році в Москві, вона потім на своїй коронній дистанції 500 метрів ставала першою, у змаганнях одиночок, двійок або четвірок, ще на п'яти Олімпіадах, у яких брала участь, виняток становили лише Ігри 1984 року, де збірна команда НДР через бойкот не брала участі, разом – 12 (8, 4, 0).

У чоловіків у спринті на 100 метрів відразу четверо спортсменів вибігли з 9,9 секунди, а переміг американець

Джастін Гетлін лише на одну соту випередивши другого призера.

Необхідно відзначити ще одного американця **Джеремі Уорінера**, який, що цікаво, на відміну від багатьох своїх співвітчизників у цьому виді спорту був білої раси. Та це не завадило йому стати дворазовим чемпіоном із бігу на 400 метрів та в естафеті 4×400 метрів. Дистанцію 110 метрів із бар'єрами виграв **Лю Сянь**, який став першим китайцем, який переміг у змаганнях легкоатлетів на Олімпійських іграх.

Відзначилися й африканські спортсмени. Так, вигравши змагання на дистанціях 1 500 та 5 000 метрів марокканець **Хішам Ель-Герруж** повторив досягнення 1924 року самого Пааво Нурмі. А ефіоп **Кененіса Бекеле** виграв своє перше золото на 10 000 метрів. На своїх третіх Іграх у ходьбі на 50 кілометрів виграв своє четверте золото видатний поляк **Роберт Корженевський**, якого з перемогою вітав сам президент Польщі Олександр Квасневський. За ці здобутки Корженевського було визнано кращим скороходом за всю історію легкої атлетики, разом – 4 (4, 0, 0). Останнє золото Олімпіади дісталось італійському марафонцю **Стефано Бальдіні**, хоч він упродовж майже всієї дистанції програвав бразильцю Вандерлею да Ліме.

У змаганнях із вільної боротьби золотом відзначилися українці **Ірина Мерлені** та **Ельбрус Тедесв**.

Абсолютним чемпіоном із гімнастики в чоловіків став американець **Полл Хемм**.

У змаганнях на брусах золотом відзначився українець **Валерій Гончаров**.

Після великої перерви, більше ніж сімдесят років, перемогу у футбольному турнірі святкували представники Південної Америки – **збірна Аргентини**, яка переграла у вирішальних матчах команди Італії та Парагваю. Збірна цієї країни не просто вперше стала олімпійським чемпіоном, а й стала єдиним чемпіоном, що виграв усі матчі турніру, не пропустивши у свої ворота жодного м'яча. У жінок після 1996 року повернула собі першість команда США.

Та ще більшого успіху представники «срібної країни»

досягли в змаганнях із чоловічого баскетболу, де вони в півфіналі сенсаційно перемогли фаворита, команду США та у фіналі невимушено розібралися з італійцями. Лідером тої збірної був одна із зірок НБА – Мануель Жинобілі. Честь американського баскетболу підтримали жінки, які теж у півфіналі здолали свого головного конкурента, команду РФ, яка не спромоглася стати першою й у волейболі, де жіноча збірна прогала у фіналі китайкам, а чоловіча зайняла третє місце. Тріумфували представники **Бразилії**.

У змаганнях гандболістів удруге після Ігор в Атланті перемогу здобула збірна **Хорватії**, а в жінок втретє поспіль чемпіонами стала команда **Данії**. На жаль, саме їй у півфіналі поступилася збірна **України**, яка спромоглася зайняти третє місце. Цей успіх і досі є єдиною нагородою незалежної країни в ігрових видах спорту. У змаганнях із водного поло вкотре у своїй історії тріумфувала чоловіча збірна **Угорщини**. А в жінок кращими були італійки. І нарешті в змаганнях із хокею на траві першими стали чоловіча збірна **Австралії** та жіноча – **Німеччини**.

У командному заліку першою фінішувала збірна США – 102 (36, 39, 27) нагороди, другими були олімпійці Китаю – 63 (32, 17, 14) нагороди, третіми – РФ – 92 (27, 27, 38) нагороди.

Збірна України посіла дванадцяте місце – 23 (9, 5, 9) нагороди.

2.5. Ігри ХХІХ Олімпіади (Пекін (Китай), 2008 р.) (8 серпня – 24 серпня)

Виступало 11 099 спортсменів із 204 країн, розіграли 302 комплекти нагород у 28 видах спорту.

Перемога Пекіна дозволила провести треті Ігри в історії Олімпіад на азійському континенті, що за словами китайських керівників свідчило про визнання міжнародним співтовариством громадської стабільності, соціального прогресу та економічного процвітання Китаю.

І китайці гідно підготувалися до змагань. Спеціально до Олімпіади у Пекіні було зведено 37 спортивних об'єктів, шість із

яких знаходилися за межами столиці. Усі ці споруди були готові прийняти учасників змагань уже 28 червня 2008 року, коли в Пекіні відбулося святкування з нагоди завершення будівництва національного стадіону «Пташине гніздо», яке стало головною спортивною ареною Ігор. Істотно були покращені й транспортні мережі – розширена система метрополітену, збудований новий термінал в аеропорті, що дозволило йому стати одним із найбільших у світі, збільшена кількість громадського транспорту, реконструйований залізничний вокзал.

Гості Олімпіади, спортсмени та журналісти пересувалися по Пекіну на 5 000 автомобілях, від концерну «Фольксваген», із низьким рівнем споживання палива та викидом в атмосферу. Більше того, з 20 липня до 20 вересня в Пекіні були введені обмеження на використання особистого транспорту: по парних днях був дозволений виїзд лише машин, номер яких закінчувався на парну цифру, а по непарних – навпаки. Це дозволило приблизно наполовину скоротити кількість автомобілів на вулиці.

Та все це, а також війна, яка в день відкриття несподівано розпочалася між Росією та Грузією, не завадило провести Ігри на високому рівні.

Церемонія відкриття пройшла 8 числа 8 місяця 2008 року о 8 годині вечора за місцевим часом. Справа в тому, що цифра вісім вважається в Китаї такою, що приносить щастя.

Незвичним був і талісман Ігор, котрим стали «Діти вдачі», які згідно з китайською філософією відповідно зображають рибу, велику панду, олімпійський вогонь, тибетську антилопу та ластівку. І якщо по порядку промовити перші склади кожного з них, то вийде фраза, яка в перекладі з китайської означає «Пекін вітає вас».

Також ці Ігри стали першими, транслявання яких проводили у форматі телебачення високої точності, і зібрали більше ніж чотири мільярди глядачів.

Відзначилась Олімпіада й найдорожчою золотою медаллю, вартість якої за цінами того року була 216 доларів США.

На самій Олімпіаді вперше були проведенні показові змагання з ушу, на яких отримали право виступити окремою командою спортсмени Макао, які в основній програмі брали участь у складі збірної Китаю.

Ну, а найцікавіше, це те, як організатори потурбувалися про гостей Ігор. На час проведення Олімпіади всі ресторани міста виключили зі свого меню традиційні блюда із собак.

Героєм номер один цих Ігор став американський плавець **Майкл Фелпс**, який досяг феноменального успіху, виступивши на тих самих дистанціях, що і чотири роки тому, та вигравши вісім золотих нагород в усіх змаганнях, на яких стартував – 200 метрів вільним стилем, батерфляєм та комплексним плаванням, 100 метрів батерфляєм, 400 метрів комплексом, а також три естафети 4×100 метрів вільним стилем і комплексним та 4×200 вільним стилем, установивши сім світових та один олімпійський рекорди.

У змаганнях з академічного веслування на другій своїй Олімпіаді золотом відзначився в одиночному класі норвежець **Олаф Туфте**. Але найбільш титулованим став не він, а румунка **Джорджета Дамьян**, яка виступала вже на третіх своїх Іграх. На двох попередніх олімпіадах вона стала чотириразовою олімпійською чемпіонкою в змаганнях двійок та вісімок, а на Іграх у Пекіні виборола з цих дисциплін ще одне золото та бронзу, разом – 6 (5, 0, 1).

У гребному слаломі на каное-двійках втретє поспіль золотом на Олімпіадах відзначилися брати-близнюки зі Словаччини **Павол** та **Петер Гохшорнери**. З особливою радістю вітали китайці переможців у стрибках у воду, адже більшість нагород у цьому виді спорту одержали саме представники цієї країни. А особливо необхідно відзначити їх лідера **Го Цзінзін**, яка після двох срібних нагород 2000 року та двох золотих 2004 року знову стала дворазовою чемпіонкою у стрибках із триметрового трампліну в одиночному та парному виді, разом – 6 (4, 2, 0).

Цікаво розгорталися події в змаганнях тенісистів, де на перемогу претендували одні з найбільш титулованих спортсменів у цьому виді спорту: швейцарець **Роджер Федерер** та іспанець

Рафаель Надаль. Доля посміхнулася останньому, який став чемпіоном в одиночному розряді. Проте і швейцарець переміг у парному розряді.

У жінок удруге після Сіднею виграли змагання в парі американські сестри **Серена** та **Венус Уільямс**. Остання тоді перемогла і в одиночному розряді, тому й носить титул триразової олімпійської чемпіонки. Змагання з настільного тенісу завершилися впевненою перемогою китайських майстрів малої ракетки.

По два золота в одиночному та командному виді вибороли **Ма Лінь** у чоловіків та на других Іграх поспіль **Чжан Інін** у жінок, разом – 4 (4, 0, 0).

У змаганнях із класичної боротьби в найбільш важкій ваговій категорії не зміг повторити свій успіх на попередніх Іграх росіянин **Хасан Баросв**, програвши у фіналі кубинцю **Міхайну Лопесу**.

Не змогли росіяни святкувати перемогу в найбільш важкій вазі й у боротьбі вільного стилю, де після срібла 2000 року першим другим раз поспіль став узбек **Артур Таймазов**.

А приз найбільш технічного боксера турніру отримав українець **Василь Ломаченко**, який переміг у категорії до 57 кілограмів.

Головним героєм легкоатлетичних змагань став спортсмен із Ямайки **Усейн Болт**. Спочатку він виграв забіг на 100 метрів, установивши новий світовий рекорд – 9,69 секунди, причому фахівці підрахували, що цей час міг бути ще меншим, приблизно 9,50. Адже на останніх метрах дистанції, побачивши, що нема нікого поруч, він істотно знизив швидкість. Через декілька днів Болт виграв дистанцію 200 метрів із результатом 19,30 секунди, покращивши здавалося б вічний рекорд Джонсона на 0,02, що тримався дванадцять років. І нарешті він став чемпіоном у складі команди в естафеті 4×100 метрів, і цього разу покращивши світовий рекорд.

Незважаючи на те, що американці дещо здали свої позиції, проте і в складі їх команди були атлети, які відмітилися на цих змаганнях. Так, чемпіонами у складі естафетної команди на

дистанції 4×400 метрів стали **Лашон Меррітт** та **Анжело Тейлор**, які, крім того, вибороли ще по одній золотій нагороді з бігу на 400 метрів та 400 метрів із бар'єрами відповідно.

Ще одним учасником цієї естафетної команди був **Джеремі Уорінер**, який до двох золотих нагород попередніх Ігор додав золото естафети та срібло на 400 метрів.

Золотом відзначився, після срібла Афін, і американський десятиборець **Брайян Клей**. А також покращив своє досягнення й ефіоп **Кененіса Бекеле**. Після золота та срібла 2004 року він здобув дві перемоги на дистанціях 5 000 та 10 000 метрів. Такого самого успіху на цих Іграх у жінок досягла його співвітчизниця **Тірунеш Дібаба**.

Чудово, як здавалося, у семиборстві виступили українські спортсменки, де **Наталка Добринська** зайняла перше місце, а **Людмила Блонська** – друге. Та невдовзі прийшло повідомлення, що Блонська не пройшла допінг-тест, та була дискваліфікована.

Футбольний турнір удруге поспіль виграла чоловіча **збірна Аргентини**. І хоч цього разу її перемога не була такою вражаючою, як чотири роки тому, вони зуміли у фіналі, вигравши з рахунком 1-0, взяти реванш за 1996 рік у команди Нігерії. А їхній лідер **Ліонель Мессі** на цьому турнірі вперше показав, що є не лише кращим гравцем сучасного футболу, а й претендує на те, щоб вважатися одним із кращих гравців за всю історію цього виду спорту. У жінок удруге поспіль, та третій раз взагалі, перемогу святкувала **збірна США**.

Тріумфували американці, як жінки, так і чоловіки, і в змаганнях баскетбольного турніру.

У змаганнях із волейболу чоловіча **збірна США** зуміла переграти у фіналі чемпіонів попередніх Ігор, **команду Бразилії**. Зате з точністю до навпаки завершився фінал жіночого турніру, де вже збірна Бразилії переграла команду США.

У змаганнях із жіночого гандболу переможниць трьох останніх Олімпіад збірну Данії змінили на троні інші представники Скандинавії – **команда Норвегії**. А в чоловіків уперше такого успіху в своїй історії досягла **збірна Франції**.

Чоловіча збірна **Угорщини** дев'ятий раз за свою історію

та третій раз поспіль стала чемпіоном Ігор із водного поло. А треті за ліком змагання жінок у цьому виді спорту знову принесли нового чемпіона, яким стала команда Нідерландів. Цікаво, що як жінки, так і чоловіки у фіналі перегравали збірну Сполучених Штатів Америки. У турнірі з хокею на траві перемогу святкувала збірна Німеччини в чоловіків та збірна Нідерландів – у жінок.

Ця Олімпіада запам'ятається насамперед тим, що вперше в історії Ігор командну першість виграла азійська збірна – **збірна Китаю**, яка за останні три Олімпіади поступово піднімалася вгору, третя, друга, і нарешті перемога, що зробила цю країну одним із лідерів світового Олімпійського руху.

У командному заліку першою фінішувала збірна Китаю – 100 (51, 21, 28) нагород, другими були олімпійці США – 110 (36, 38, 36) нагород, третіми – РФ – 73 (23, 21, 29) нагороди.

Збірна України посіла одинадцяте місце – 27 (7, 5, 15) нагород.

2.6. Ігри XXX Олімпіади (Лондон (Велика Британія), 2012 р.) (27 липня – 12 серпня)

Виступало 10 957 спортсменів із 204 країн, розіграли 302 комплекти нагород у 26 видах спорту.

Ювілейні, тридцяті Олімпійські ігри пройшли в столиці Великої Британії – Лондоні, який лише в четвертому раунді зміг переграти свого головного конкурента – Париж. Таким чином, саме місто на Темзі, а не французька столиця, стало першим, у якому Олімпійські ігри відбулися втретє. Великою мірою цьому посприяв тодішній прем'єр-міністр Тоні Блер, який був єдиним головою уряду, хто представляв заявку своєї країни на сесії МОКу в Сінгапурі.

Втім, уже на наступний день після оголошення переможця – 7 липня 2005 року, у британській столиці відбулося декілька терористичних актів. У результаті чотирьох вибухів у Лондонському метрополітені загинуло 52 людини та близько 700 отримали поранення. Особливого резонансу справі надало те, що ісламськими терористами-смертниками виявилися громадяни Об'єднаного Королівства. Більш того, троє з чотирьох

народилися та вирости у Великій Британії, навчалися у британських школах.

За свідченнями оглядачів, на такий вчинок їх спонукала дія уряду на Близькому Сході та участь британської армії в іракській кампанії. Цей терористичний акт, який приніс найбільшу кількість жертв у Лондоні з часів Другої світової війни, майже на одну добу паралізував систему громадянського транспорту та унеможливив роботу мобільного зв'язку. Через два тижні, 21 липня, відбулася нова спроба терактів. На щастя цього разу бомби не вибухнули.

Звісно такі події спонукали британський уряд на безпрецедентні міри безпеки. Для цього було задіяно близько 40 тисяч осіб, включаючи 14 тисяч поліцейських та 17 тисяч військовослужбовців. Крім того, з метою безпеки була використана військова техніка, включаючи сучасний зенітно-ракетний комплекс «Рапіра», а взагалі бюджет безпеки цих Ігор становив близько 585 мільйонів фунтів стерлінгів.

Але, незважаючи на проблеми із загрозою тероризму, Олімпіада 2012 року пройшла на дуже високому рівні. Так, для змагань на Іграх використовували як спеціально збудовані, так і вже існуючі споруди, а також тимчасові об'єкти, деякі з яких були розміщені в таких відомих місцях, як Гайд-парк та Площа параду кінної гвардії. Втім, головні спортивні споруди розміщувалися в межах Великого Лондона та були поділені на три зони: олімпійська (олімпійський стадіон, водний центр, велотрек, баскетбольна арена, олімпійське селище та інші); річної зони, на сході міста уздовж річки Темзи (бокс, фехтування, настільний теніс, важка атлетика, боротьба, гімнастика, кінний спорт, стрільба та інші); та центральна зона, у центрі та на заході міста (футбол, теніс, велошосе, волейбол та інші).

Та найбільше враження справив спеціально збудований для Ігор новий сучасний багатофункціональний олімпійський стадіон у Стретфордї, на сході Лондона. Проєкт розрахований на 80 000 місць, що відразу зробило його третім за розмірами в країні. Але відразу після завершення змагань на ньому пройшли церемонії відкриття, закриття та змагання з легкої атлетики, його

планують зменшити до 25 000 місць та зробити домом для атлетів, що повинно поєднувати комунікативну та освітню функцію.

До речі, не лише олімпійський стадіон після Ігор повинен зменшити кількість глядачів, що можуть стежити за змаганнями. З метою економії така сама доля спіткає майже всі спортивні об'єкти.

Цікавими виявилися і талісмани Ігор. Ними стали дві краплі сталі з Болтона на ім'я **Венлок і Мандевіль**. Ці назви вони отримали на честь міста Мач-Венлок, де пройшли перші у Британії змагання, подібні до Олімпійських, та Сток-Мандевіль, де зародилися Параолімпійські ігри. В обох талісманів по одному оку, на якому намальовані логотипи Ігор, на Венлоці – Олімпіади, на Мандевіль – Параолімпіади.

Ще однією особливістю цих змагань стали олімпійські нагороди, які виявилися найбільш великими в історії Ігор. Змінилася і програма змагань. Через два дні після обрання Лондона місцем проведення наступної Олімпіади МОК прийняв рішення виключити з програми бейсбол та софтбол.

Замість них пропонувалося додати гольф, карате, регбі-7, роликовий спорт та сквош. Однак ні один із цих видів спорту не отримав необхідної кількості голосів. Втім, деякі зміни все-таки відбулися. На цій Олімпіаді вперше пройшли змагання з жіночого боксу, які виявляли сильнішого в трьох вагових категоріях (до 51, 60 та 75 кг).

Були скандали й іншого характеру. Так, грецьку легкоатлетку **Параскеві Папахристу** не допустили до змагань через її расистські висловлення. Її жарт про те, що в Греції так багато мігрантів з Африки, що комахи із Західного Нілу можуть їсти домашню страву, коштував спортсменці олімпійської путівки.

На самій Олімпіаді в легкоатлетичній програмі знову, як і чотири роки тому, зіркою номер один став спринтер із Ямайки **Усейн Болт**. Він переміг на дистанції 100 та 200 метрів, а також у складі команди в естафеті 4×100 метрів, та став шестиразовим олімпійським чемпіоном, разом – 6 (6, 0, 0). Після останньої своєї

перемоги Болт в ультимативній формі почав вимагати від представників ЗМІ називати його «живою легендою», інакше він не буде давати інтерв'ю. А також у прямому ефірі був показаний спір Болта з одним із суддів, який відібрав у нього естафетну паличку та бажав залишити в себе як сувенір. Проте пізніше Болт все-таки отримав її в подарунок.

Взагалі перевага спортсменів Ямайки у спринтерському бігу на цій Олімпіаді була майже незаперечною. Так, інший спринтер із цієї країни **Йохан Блейк** обидва рази на 100 та 200 метрів вигравав срібну нагороду, та став чемпіоном в естафеті, а **Уоррен Уейр** був третім на двохсотметровці.

Був привід для гордості і в господарів змагань. Так, британець сомалійського походження **Мухамед Фарах** тріумфував на дистанціях 5 000 та 10 000 метрів. На другій Олімпіаді поспіль у штовханні ядра переміг поляк **Томаш Маєвський**.

У жінок, навпаки, у спринтерських видах бігу відчутною була перевага спортсменок із США. Так, героїнею Ігор стала **Елісон Фелікс**, яка перемогла на дистанції 200 метрів та естафетах 4×100 і 4×400 метрів. Відзначалася вона і на Олімпіадах 2004 та 2008 років, разом – 6 (4, 2, 0). Її співвітчизниця **Саня-Річард Росс** здобула дві золоті нагороди – 400 метрів та естафета 4×400 метрів. Це також була її третя Олімпіада, і на двох попередніх вона також тріумфувала у цій естафеті, разом – 5 (4, 0, 1). І лише у спринті на 100 метрів, удруге поспіль, перемогу святкувала представниця Ямайки **Шеллі-Ен Фрейзер-Прайс**, яка стала також другою в бігу на 200 метрів та естафеті 4×100 метрів. Як і спортсменка з Ямайки на других Олімпійських іграх поспіль вибороли золото новозеландка **Валері Адамс** у штовханні ядра та чешка **Барбора Шпотакова** – в метанні списа. А найбільш титулованою, з тих, які виступали в Лондоні, стала ефіопка **Тірунеш Дібаба**, яка після бронзи Афін на дистанції 5 000 метрів та двох золотих Пекіна – 5 000 та 10 000 метрів, виборола в Лондоні золото на 10 000 метрів та бронзу на 5 000 метрів. На жаль, після двох золотих нагород на попередніх Олімпіадах росіянка Олена Ісимбаєва цього разу

задовольнялася лише бронзовою медаллю.

Як і чотири роки тому, суперником Болта та кращим спортсменом Олімпіади став американець **Майкл Фелпс**, який цього разу виборов чотири золоті – 100 метрів батерфляєм, 200 метрів комплексним плаванням та дві естафети 4×200 вільним стилем і 4×100 у комплексі. Крім того, він здобув і два срібла, одне з яких в естафеті 4×100 вільним стилем. А інше – в плаванні на 200 метрів батерфляєм.

Такі успіхи дозволили йому не лише збільшити свою перевагу за всю історію Ігор за кількістю завойованих золотих нагород, а й стати рекордсменом за кількістю виграних медалей взагалі, разом – 22 (18, 2, 2).

У жінок зіркою номер один стала американська школярка **Міссі Франклін**, яка виборола чотири золоті нагороди – 100 та 200 метрів на спині, а також дві естафети 4×200 метрів вільним стилем і комбінованим, та одне срібло, разом – 5 (4,1,0). До трьох золотих Афін та Пекіна, додала золото в естафеті австралійка **Лізбет Трікетт**, разом – 7 (4, 1, 2). Необхідно також відзначити голландку **Раномі Кромовідьйо**, яка тріумфувала на спринтерських дистанціях 50 та 100 метрів вільним стилем, китаянку **Е. Шивєнь**, яка виграла дві дистанції комплексним плаванням на 200 та 400 метрів, та американку **Ребеку Соні**, яка, крім перемоги в комбінованій естафеті, виборола золото на дистанції 200 метрів брасом.

Чемпіоном на гімнастичному помості в чоловіків в абсолютній першості став японець **Кохей Утсмура**, а в командній, третій раз за останні чотири Олімпіади, стали представники Китаю. Їх лідер **Цзоу Кай**, крім командної першості, виграв також вільні змагання та одну бронзову нагороду, разом – 6 (5, 0, 1). Скандалом завершилося визначення срібного призера. Збірна Японії, яка займала це місце перед останнім видом, виступила дуже погано, і пропустила вперед команди Великої Британії та України. Та подавши протест, японці в прямому сенсі, відсудили собі друге місце. Через що збірна України залишилася лише на четвертій сходинці.

У жінок командну першість здобули американки, а їх

лідери – **Олександра Райсман**, перемогла ще у вільних вправах, та **Габріель Дуглас** – стали дворазовими олімпійськими чемпіонками. Остання, крім командної першості, виборола й абсолютну, та стала першою чорношкірою спортсменкою, яка досягла такого успіху.

Чудово виступили на домашній Олімпіаді британські представники велоспорту. У дисциплінах цього виду вони вибороли 13 нагород, із яких 8 стали вищого гатунку. Особливо необхідно відмітити **Кріса Хоя**, який на четвертій своїй Олімпіаді виборов два золоті, у командному спринті та кедрині, разом – 7 (6, 1, 0), та **Бредлі Уїггінс**, який після трекових перемог Афіні та Пекіна в Лондоні виграв індивідуальну шосейну гонку з роздільним стартом, разом – 7 (4, 1, 2).

Додала медалей до своєї колекції олімпійських нагород і чудова італійська фехтувальниця **Валентина Веццалі**, яка у змаганнях на рапірах виграла командне золото та стала володаркою бронзової нагороди в індивідуальній першості, разом – 9 (6, 1, 2).

Необхідно відзначити й українку **Яну Шемякіну**, яка у змаганнях шпажистів у фіналі в додатковий час здолала свого суперника з Німеччини.

У змаганнях із класичної боротьби відзначився кубинець **Міхайн Лопес**, який теж у найбільш важкій ваговій категорії переміг вдруге після Пекіна. У змаганнях боксерів найбільше запам'яталися вболівальникам українці **Василь Ломаченко**, який у чудовому стилі переміг на других Іграх поспіль, та **Олександр Усик**, який після перемоги станцював гопака. Втім, для господарів був і ще один герой.

У найбільш важкій ваговій категорії британець **Єнтоні Джошуа** переміг чемпіона попередніх Ігор італійця Роберто Каммарелле. Хоча його перемога і не є досить справедливою. Адже у фіналі обидва суперники набрали однакову кількість очок, і перемогу британцеві присудили лише за додатковим рішенням суддів.

І ще одного українця необхідно відмітити в змаганнях із важкої атлетики, де вперше за багато років наш представник,

Олексій Горохтій, здобув золото.

Знову, як і на двох останніх Олімпіадах, чемпіонами футбольного турніру стала збірна з **Латинської Америки**. Однак збірна **Аргентини** – триумфатор двох останніх турнірів – на цей раз взагалі не потрапила до фінального турніру. А золото, на відомому стадіоні «Вемблі», розіграли команди Бразилії та Мексики. Останні й стали триумфаторами, незважаючи на те, що бразильці вважалися незаперечними фаворитами.

Вкотре підтвердили свою славу баскетбольної нації спортсмени **Сполучених Штатів Америки**. Чоловіча збірна, лідерами якої були Кобі Брайянт та Леброн Джеймс, знову, як і чотири роки тому, у фіналі не залишила шансів команді Іспанії. А жіноча збірна у фіналі переграла команду Франції. Цікаво, що вперше з 1988 року до трійки призерів у чоловічому турнірі потрапила збірна Росії, яка зайняла третє місце.

Проте знову триумфувала жіноча волейбольна збірна **Бразилії**, причому знову у фіналі були обіграні американки. Не змінилися чемпіони і в змаганнях із гандболу та хокею на траві. Як і чотири роки тому, у гандбольному турнірі перемогу здобули чоловіча збірна **Франції** та жіноча збірна **Норвегії**. А в хокеї на траві знову триумфували чоловіча збірна **Німеччини** та жіноча – **Нідерландів**. Зате у змаганнях з водного поло все відбулося навпаки – чемпіонами стали інші збірні. У чоловіків перемогу святкувала команда **Хорватії**, а в жінок, фіналісти попередніх Ігор – збірна **США**.

У командному заліку, повернувши собі звання переможців, першою фінішувала збірна США – 104 (46, 29, 29) нагороди, другими були олімпійці Китаю – 88 (38, 27, 23) нагород, третіми – Великої Британії – 65 (29, 17, 19) нагород.

Команда України посіла чотирнадцяте місце – 20 (6, 5, 9) нагород.

2.7. Ігри XXXI Олімпіади (Ріо-де-Жанейро (Бразилія), 2016 р.) (5 серпня – 21 серпня)

Виступало 12 500 спортсменів із 207 країн, розіграли 306 комплектів нагород у 42 видах спорту.

Місто-господар Олімпійських ігор-2016 визначили на сесії МОКу в Копенгагені 2 жовтня 2009 року. Крім Ріо-де-Жанейро, у фіналі за проведення Олімпіади змагалися Мадрид, Токіо та Чикаго. Заявки також подали, але до остаточного переліку претендентів не були внесені Баку, Доха, Прага.

Основою логотипу були стилізовані елементи природи Ріо-де-Жанейро – гори, сонце, море, представлені у формі людських силуетів, які танцюють, взявшись за руки.

Офіційним талісманом Літніх олімпійських ігор в Ріо-де-Жанейро став Вінісіус, що являє собою уособлення бразильської фауни, й на вигляд подібний на жовтого kota.

Більшість спортивних об'єктів розміщені в межах чотирьох зон Ріо-де-Жанейро – Маракана, Копакабана, Барра та Деодору. Ранні стадії футбольного турніру пройдуть в інших п'ятьох містах Бразилії – Белу-Оризонті, Бразилія, Сальвадорі, Манаусі та Сан-Паулу.

Програма змагань залишилася майже така сама, що й на попередніх Іграх. Дев'ятого жовтня 2009 року на тій самій сесії МОК, де було обрано місто, пройшло голосування, на якому було прийнято рішення про внесення регбі-7 та гольфу до списку олімпійських видів спорту.

Загалом 186 Національних олімпійських комітетів були представлені принаймні одним атлетом. Також взяла участь команда незалежних атлетів.

Як країна-господарка Бразилія здобула автоматичні квоти в деяких видах спорту. Першими трьома країнами, спортсмени яких кваліфікувалися на Ігри, стали Німеччина, Велика Британія і Нідерланди, команди яких здобули путівки на змагання з виїзду, вигравши медалі на Всесвітніх кінних іграх 2014.

Південний Судан і Косово дебютували на Олімпійських іграх.

У жовтні 2015 року збірну Кувейту відсторонили від участі вдруге за п'ять років через втручання уряду в справі НОК.

У листопаді 2015 року IAAF відсторонила збірну Росії з легкої атлетики від всіх міжнародних змагань, включаючи Олімпійські ігри 2016 після звіту Всесвітнього антидопінгового агентства.

Через європейську міграційну кризу та інші причини МОК дозволив атлетам сформувати незалежну команду під Олімпійським прапором. На попередніх Олімпійських іграх біженці не мали змоги взяти участь через неспроможність представляти свої рідні НОК. Другого березня 2016 року МОК оголосив про план сформувати збірну біженців, яка буде складатися з 10 спортсменів.

Ця Олімпіада була унікальною тим, що вперше в історії її приймала Південна Америка. Порівняно з Іграми 2012 року в Лондоні до програми Ріо були включені два нові види спорту – гольф і регбі-7. Запам'ятався Ріо-де-Жанейро і першим в історії допуском до змагань боксерів-професіоналів. Там вони одразу ж довели разючу відмінність цього виду спорту. Жодному титулованому професіоналу не вдалося пройти навіть до чвертьфіналу.

На змаганнях у рамках Олімпійських ігор встановлено 60 олімпійських та 21 світових рекордів.

У Ріо-де-Жанейро ми стали свідками рекордів, які навряд чи комусь колись вдасться повторити.

Американець **Майкл Фелпс** на Олімпійських іграх у Ріо завоював п'ять золотих медалей та одну срібну. Разом із ще 18 перемогами на попередніх Олімпіадах Фелпс завершив найуспішнішу олімпійську кар'єру всіх часів – він має 23 золотих, три срібні і дві бронзові медалі. Здобувши 13-ту золоту олімпійську медаль в індивідуальних запливах – батерфляєм на 200 метрів, він побив рекорд усіх часів за кількістю золотих медалей. Він перевершив навіть античного **Леонідаса Родоського**. Рекорд Леонідаса тримався майже понад 21 століття, а здобувався він у змаганнях із бігу. Тепер цей рекорд належить Майку Фелпсу.

Другою легендою став **Усейн Болт**, який, вигравши у Ріо «золото» на 100-, 200-метровці та естафеті 4×100 м у складі збірної Ямайки, навечно вписав своє ім'я в історію, ставши дев'ятиразовим олімпійським чемпіоном. Раніше ямайський бігун заявив, що Олімпіада в Ріо стане останньою в його кар'єрі.

Виступи українських олімпійців

Від золота в індивідуальному багатоборстві гімнаста **Олега Верняєва** відділило лише 0,1 бала. Проте в окремих вправах на брусах Олегові не було рівних. У результаті українець посів першу сходинку.

Олімпійський чемпіон Лондона **Юрій Чебан** через суддівську помилку спочатку просто не потрапив до фіналу змагань греблі на каное. Проте він особисто пішов вимагати перегляду результатів. Зрештою його пустили до фіналу, а там Юрій зробив усе можливе, щоб його патріотичний човен першим перетнув фінішну лінію.

Сергій Куліш став першим українцем, який завоював медаль на Олімпіаді 2016. Спортсмен став срібним призером у стрільбі з пневматичної гвинтівки на 10 метрів.

Павло Тимощенко завоював срібну нагороду в сучасному п'ятиборстві, до якого входять змагання з плавання, фехтування, кінного спорту, стрільби та бігу.

Срібну медаль отримав борець **Жан Беленюк**.

Одразу дві медалі в Ріо на рахунку у фехтувальниці **Ольги Харлан**. Спочатку українка виборола бронзу в індивідуальних змаганнях, а потім разом із колегами – срібло в командному заліку.

Бронзову олімпійську медаль отримав також стрибун у висоту **Богдан Бондаренко**. Незважаючи на хворобу, спортсмен взяв бронзову висоту – 2 м 33 см.

У передостанній день Олімпіади бронзову нагороду здобула художня гімнастка **Анна Ризатдінова**.

Зважаючи на суху статистику, результати наших спортсменів на Олімпійських іграх у Ріо-де-Жанейро за часів Незалежності стали найгіршими. Саме Ріо став найбільш невдалим для нашої олімпійської команди. Причин цього багато,

але саме ця Олімпіада, на відміну від попередніх, показала глобальні проблеми в українському спорті вищих досягнень.

Це колись повинно було статися, адже завойовані медалі на попередніх Іграх не відображали реального стану справ в українському спорті, а завойовані медалі в Афінах-2004, Пекіні-2008, Лондоні-2012 виборювалися швидше всупереч, а не завдяки.

Застаріла матеріально-технічна база, відтік кваліфікованих тренерських кадрів та провідних спортсменів за кордон, конфлікти у федераціях, у Міністерстві молоді та спорту, недофінансування галузі, проблеми в розвитку масового спорту, анексія Криму, війна на Донбасі – усі ці та багато інших факторів істотно вплинули на загальний стан справ в українському спорті загалом та спорті вищих досягнень зокрема. Не випадково на Іграх у Ріо-де-Жанейро наших спортсменів було найменше за всю історію виступів на головних літніх змаганнях чотириріччя.

На Олімпійські ігри в 1996 році Україна делегувала 231 спортсмена. На наступній Олімпіаді наших атлетів було майже стільки ж (на одного менше). У 2004 р. наших на Іграх було вже 239.

Олімпіада в Пекіні за кількістю українських спортсменів стала рекордною – 254 учасники. На минулій Олімпіаді в Лондоні планка була трохи опущена: 245 спортсменів представляли Україну.

На Олімпіаді в Бразилії не було жодного українського колективу з командних видів спорту: ні жіночого, ні чоловічого.

Солідні призові, які пообіцяла держава українським призерам олімпійських ігор, були серйозним мотиватором – \$125 тис. за золото, \$80 тис. за срібло та \$55 тис. за бронзу.

За них члени олімпійської збірної України боролися відчайдушно, як і за честь країни. Заробити ж загалом усім нашим 11 медалістам вдалося дещо більше ніж 22 мільйони гривень.

Найбільша кількість медалей Україна здобула на Олімпіаді в Пекіні – 27 комплектів. Після 2008 намітився явний спад у нашому Олімпійському русі, що триває донині.

Чи можна звинувачувати українських спортсменів, які в

Ріо-де-Жанейро виступали за інші країни? За 25 років незалежності України українське громадянство змінили 135 спортсменів.

Після Літньої олімпіади в Лондоні 2012 року з української збірної пішли п'ятеро потенційних претендентів на нагороди Ігор-2016. На те в кожного були свої причини, можна лише констатувати факт – п'ятеро українців виграли медалі Ріо для інших країн.

Такими медалістами стали: Валентин Дем'яненко – «срібло» для Азербайджану у веслуванні в каное-одиначці (200 м); Марія Стадник – «срібло» для Азербайджану у вільній боротьбі до 48 кг; Микола Куксенков – «срібло» для Росії у спортивній гімнастиці в командному багатоборстві; Інна Осипенко-Радомська – «бронза» для Азербайджану у веслуванні в байдарці-одиначці (200 м); Наталія Синишин – «бронза» для Азербайджану у вільній боротьбі до 53 кг.

Шостим у цьому списку міг бути каноїст Сергій Тарновський, який виграв для Молдови «бронзу», але потім медаль у нього забрали через виявлену позитивну допінг-пробу.

У командному заліку першою фінішувала збірна США – 121 (46, 37, 38) нагорода, другими були олімпійці Великої Британії – 67 (27, 23, 17) нагород, третіми – Китаю – 70 (26, 18, 26) нагород.

Україна посіла 31-ше місце з 11 медалями – 2 золотих, 5 срібних і 4 бронзових.

2.8. Ігри XXXII Олімпіади (Токіо (Японія), 2020 р.) (23 липня – 8 серпня 2021 р.)

Виступало 11 000 спортсменів із 206 країн, розіграли 339 комплектів нагород у 46 спортивних дисциплінах.

Місце проведення було вибране 7 вересня 2013 року на 125-й сесії МОКУ таємним голосуванням членів організації. У першому турі Токіо посіло перше місце, а Стамбул і Мадрид отримали однакову кількість голосів, у зв'язку з цим було проведене переголосування, після якого до другого туру разом із Токіо вийшов Стамбул. У другому турі Токіо здобуло більше

голосів, ніж Стамбул, і отримало право проведення Літніх олімпійських ігор 2020.

У лютому 2020 р., під час спалаху *коронавірусу*, ВООЗ заявляла, що немає причин для перенесення термінів Олімпіади-2020. У березні оргкомітет розглядав проведення Олімпіади без глядачів, залишивши лише телевізійну трансляцію.

Двадцять четвертого березня 2020 року Міжнародний олімпійський комітет (МОК) після наради прем'єра Японії **Сіндзо Абе** та голови МОКу Томаса Баха ухвалив рішення про перенесення Олімпійських ігор із 2020 на 2021 рік через пандемію коронавірусу. Незважаючи на зміну дати проведення, XXXII Олімпійським іграм залишили назву «Токіо-2020». Через пандемію COVID-19 в Токіо було запроваджено посилені заходи безпеки: спортсменам рекомендують не ходити до ресторанів та не вживати алкоголю. За 10 днів до початку Ігор в Японії було запроваджено режим надзвичайної ситуації, що тривав до кінця серпня 2021.

Станом на 22 липня 2021 серед спортсменів було зафіксовано 12 випадків захворювання. Загалом у 87 осіб, які брали участь в організації або проведенні Олімпіади, було виявлено коронавірус.

Третього серпня 2016 року в ході 129-ї сесії МОКу було проведено голосування, на якому було прийняте одностайне рішення про внесення *карате, серфінгу, бейсболу, скелелазіння і скейтбордингу* до програми Олімпійських ігор 2020 року. Нові види доповнять олімпійську програму, а не замінять інші. Водночас «новий пакет» змагань буде діяти виключно для Олімпіади в Токіо, оргкомітети наступних Літніх олімпійських ігор будуть формувати програму змагання, зважаючи на її колишній формат.

Дев'ятого червня 2017 року МОК додав до програми Літніх олімпійських ігор 2020 року 15 нових дисциплін. До програми Ігор увійшли: *змішана естафета в легкій атлетиці 4×400 м, змішані командні змагання з дзюдо та стрільби з лука, змагання з баскетболу серед команд 3×3, змішані змагання з настільного тенісу, командні змагання з*

фехтування серед чоловіків і жінок, змішана естафета з тріатлону, комбінована естафета з плавання 4×100 м, змагання з плавання на дистанції 800 м у чоловіків і 1 500 м у жінок, а також змагання з фристайлу BMX у чоловіків і жінок, а також чоловічий і жіночий медісон у велотреку.

Що стосується найуспішніших атлетів, то найбільше нагород у Токіо завоювали плавці – американець **Кайлеб Дрессел** (5 золотих) і австралійка **Емма Маккеон** (4 золота й 3 бронзи).

Ігри в Японії – перші, в яких взяв участь трансгендер – штангістка Лорел Хаббард із Нової Зеландії.

Найгучніший скандал нинішніх Ігор пов'язаний із бігункою на 100 і 200 метрів **Христиною Тимановською**, яка не повернулася на батьківщину. Тренери, з вини яких білоруські учасниці естафети 4×400 метрів не пройшли необхідної кількості допінг-тестів і через це не були допущені до забігів, вирішили заявити в цій дисципліні Тимановську, водночас із самою спортсменкою вони не порадилися.

Українські олімпійці на токійській Олімпіаді перевершили результат Олімпіади 2016 року в Ріо-де-Жанейро, коли вони здобули 11 олімпійських медалей (2 золотих, 4 срібних та 5 бронзових).

У Токіо українські спортсмени завоювали загалом 19 медалей: одну золоту, 6 срібних і 12 бронзових. Таким чином, цього разу збірна України посіла в загальному медальному заліку 44-ту позицію.

Єдину золоту медаль на Олімпійських іграх завоював борець **Жан Беленюк**.

Шість срібних медалей здобули: плавець Михайло Романчук на дистанції 1 500 метрів вільним стилем, борець Парвіз Насібов, каратистка Анжеліка Терлюга, каноїстки Людмила Лузан та Анастасія Четверикова, боксер Олександр Хижняк, велогонщиця Олена Старікова.

Дванадцять бронзових медалей на Олімпійських іграх завоювали: дзюдоїстка Дар'я Білодід, фехтувальник Ігор Рейзлін, стрільці Олена Костевич та Олег Омельчук у змішаному командному змаганні, плавець Михайло Романчук на дистанції

800 метрів вільним стилем, тенісистка Еліна Світоліна, борчиня Алла Черкасова, українські синхроністки Анастасія Савчук та Марта Федіна в артистичному плаванні, борчиня Ірина Коляденко, каноїстка Людмила Лузан, каратист Станіслав Горуна, жіноча команда з артистичного плавання (Владислава Алексієва, Марина Алексієва, Катерина Резнік, Анастасія Савчук, Ксенія Сидоренко, Марта Федіна, Аліна Шинкаренко, Єлизавета Яхно), легкоатлетка Ярослава Магучих за стрибки у висоту.

Олімпіада, проведена без глядачів, не стала тріумфом і стимулом для економіки, на який Японія розраховувала спочатку. Замість цього країна отримала рахунок на 15 млрд доларів (вдвічі більше, ніж очікували) і не отримала припливу туристів, щоб його окупити. Водночас організаторам, схоже, вдалося запобігти перетворенню Ігор на джерело поширення ковіду в країні – неабияке досягнення з урахуванням того, що в країну в розпал пандемії приїхали близько 50 тисяч людей.

У командному заліку першою фінішувала збірна США – 113 (39, 41, 33) нагород, другими були олімпійці Китаю – 88 (38, 32, 18) нагород, третіми – Японії – 58 (27,14,17) нагород.

Україна посіла 44-те місце з 19 медалями – 1 золота, 6 срібних і 12 бронзових.

Список літератури

1. Легенди українського спорту : навч. посібник / укл.: С. А. Карасевич, М. П. Карасевич. – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2017. – Кн. 1. – 449 с.

2. Олімпійський рух в Україні: історія і сучасність / С. Н. Бубка, М. М. Булатова, В. М. Єрмолова та ін. ; за заг. ред. С. Н. Бубки, М. М. Булатової. – Київ, 2021. – 304 с.

3. Ігри XXIX Олімпіади у Пекіні 2008 / М. Булатова, В. Єрмолова, В. Томашевський, Л. Радченко, Я. Щербашин. – Київ : Олімпійська література, 2008. – 48 с.

4. Ігри XXX Олімпіади / М. Булатова, В. Єрмолова, Л. Радченко, Д. Белокуров. – Київ : Олімпійська література, 2011. – 68 с.

5. Інші.

Завдання для самостійної роботи

1. Дайте характеристику четвертого етапу сучасних Олімпійських ігор.
2. Де і коли відбувалися Ігри п'ятого етапу сучасних Олімпійських ігор?
3. Охарактеризуйте виступи збірної України на Олімпійських іграх самостійною командою.
4. Якого феноменального успіху в Атланті досягли легкоатлети Майкл Джонсон та Марі-Жозе Перек?
5. Чим відзначилися на Олімпіадах поляк Роберт Корженевський та чех Ян Железний?
6. Як відзначилася на Іграх у Сіднеї Яна Клочкова?
7. Хто з уродженців Сумської області став першим олімпійським чемпіоном за часів Незалежності?
8. Через яку причину до золотої нагороди в семиборстві Наталки Добринської не змогла додати срібло Людмила Блонська?
9. Через яку причину українські гімнасти не змогли отримати на Олімпіаді в Лондоні бронзові нагороди?
10. Хто під час Ігор у Лондоні став зіркою номер один легкоатлетичних змагань.
11. До якої позначки підняв рекорд завойованих на олімпіадах медалей Майкл Фелпс?
12. Яка збірна у 2016 році стала переможцем олімпійського футбольного турніру?

Лекція 8

Зимові олімпійські ігри

План

1. Історія виникнення Зимових олімпійських ігор.
2. Етапи проведення Зимових олімпійських ігор.
3. Хронологія Зимових олімпійських ігор (1924–2022 рр.).

1. Історія виникнення Зимових олімпійських ігор

Зимові олімпійські ігри не мають такої багатой історії, як ігри Олімпіад, але на сьогодні вони також користуються величезною популярністю.

Ідея проведення Зимових олімпійських ігор неодноразово обговорювалась у МОК ще на початку ХХ століття. Однак втіленню цієї ідеї в життя протидіяли представники Скандинавських країн, які вважали достатнім для популяризації зимових видів спорту проведення Північних ігор, що регулярно відбувалися з 1901 року.

Ігнорувати думку скандинавів було неможливо, оскільки на початку ХХ століття спортсмени цих країн були найсильнішими у світі практично з усіх зимових видів спорту.

Ще одним аргументом було те, що Зимові олімпійські ігри не мали давніх традицій, і до них неможливо було застосовувати термін «олімпійські». Серед причин, що гальмували період початку Зимових олімпійських ігор, була й слабка матеріальна база багатьох країн.

Уперше змагання з фігурного катання на ковзанах були внесені до програми Олімпіади в 1908 році в Лондоні, де спортсмени змагалися в чотирьох видах програми.

Проте суперництво було слабке, тому що в кожному виді було від 3 до 9 учасників. Другий раз у програмі Олімпіад зимові види спорту з'явилися у 1920 році під час ігор в Антверпені, коли разом зі змаганнями фігуристів, три види та до шістнадцяти учасників у кожному, був проведений досить представницький турнір із хокею з шайбою. Перемогу в змаганні, де було представлено сім збірних, святкували канадці.

Зрештою був знайдений варіант сумісництва Північних ігор з іграми Олімпіад. На сесії МОК у 1922 році було прийнято рішення про проведення «міжнародного спортивного тижня з приводу 8-ї Олімпіади».

Змагання відбулися з 25 січня до 4 лютого 1924 року у французькому Шамоні.

За кількістю учасників та популярністю вони перевершили всі зимові змагання, проведені у світі раніше.

Це дало можливість МОКу в 1925 році ухвалити рішення про регулярне проведення Зимових олімпійських ігор, а змагання 1924 року були класифіковані як перші Зимові олімпійські ігри.

Для Зимових олімпійських ігор характерні такі самі досягнення та проблеми, що й для ігор Олімпіад, хоча в значно скромніших масштабах, що зумовлено меншою кількістю учасників, відсутністю помітного інтересу до зимових Ігор із боку країн Африки, Азії та Латинської Америки. Усе це знімає багато труднощів та проблем, які постійно супроводжують літні Олімпійські ігри.

У 1991 році на сесії МОКу було ухвалено рішення про розведення за термінами Зимових та Літніх олімпійських ігор.

Починаючи з 1994 року, їх поперемінно проводять почергово кожні 2 роки.

2. Етапи проведення Зимових олімпійських ігор

У проведенні Зимових олімпійських ігор можна виділити декілька етапів.

1-й – 1924–1936 рр. – програма Ігор відзначається стабільністю, ураховуючи змагання з бобслею, лижного спорту (гонки, стрибки з трампліну та двоборство), швидкісний біг на ковзанах, фігурне катання, хокей із шайбою. Та вже у 1936 році виникла перша суперечність між Північними країнами з одного боку та Німеччиною, Австрією, Швейцарією та Францією – з іншого, з питання про внесення до Зимових олімпіад гірськолижних дисциплін.

Справа в тому, що Північні країни забезпечували собі перевагу в командній першості за рахунок лижних дисциплін, і

були проти внесенню нових гірськолижних програм, у яких якраз були сильні представники альпійських країн. Зрештою МОК ухвалив компромісне рішення, до програми Ігор 1936 року були внесені як гірськолижне двоборство, так і лижна естафета.

2-й – 1948–1956 рр. – з 1948 року програма Ігор уже істотно збільшується. Відразу з'являються п'ять нових дисциплін, чотири з яких – гірськолижні. У цей період значно розширилася в Іграх і участь жінок, які змагалися вже у шести дисциплінах.

3-й – 1960–1988 рр. – програма Ігор збільшується ще більш істотно. На Зимових олімпіадах з'являється біатлон, а також чотири жіночих дисципліни в ковзанярському спорті, де до цього змагалися лише чоловіки. У 1964 році на Іграх уперше були проведені змагання із санного спорту.

4-й – 1992–2022 рр. – інтенсивна комерціалізація, та насамперед зв'язок із телебаченням, сприяло появі не лише збільшенню кількості видів, наприклад змагання з жіночого хокею, а й появі нових видів спорту, серед яких особливо необхідно виділити – керлінг, фрістайл, шорт-трек.

Якщо говорити про спортивний бік питання, то необхідно виділити *два великих етапи*.

1-й етап – 1924–1952 рр. – якщо в Зимових олімпійських іграх перемагали переважно представники Північної Європи – Норвегія, Швеція, Фінляндія, конкуренцію яким складала країни Північної Америки – США, Канади, а також в окремих видах змагань, представники центральної Європи – Німеччина, Австрія, Швейцарія, Франція, Італія.

2-й етап – 1956–2022 рр. – з появою соціалістичних країн, насамперед атлетів, представники саме цих держав задавали тон на Зимових олімпіадах. У подальшому, на початку 90-х років ХХ ст., боротьба серед збірних значно загострюється.

Однією з тенденцій розвитку Зимових олімпійських ігор у цей період є різке збільшення кількості країн-учасниць, насамперед за рахунок Південних країн – Гватемали, Болівії, Чилі, Лівану, Марокко та інших.

Однак збільшення кількості країн на Зимових олімпіадах

значно випереджає кількість країн, що реально включаються в боротьбу за нагороди.

Принциповою відмінністю для розвитку окремих видів спорту є: природні умови країн, народні та спортивні традиції, наявність матеріально-технічної бази. Дійсно, за всю історію Зимових в окремих видах спорту тон задавали:

Норвегія, Швеція, Фінляндія – у лижних перегонах;

Німеччина (НДР), Австрія – у біатлоні;

Австрія, Швейцарія, Франція, США, Італія – у гірськолижних дисциплінах;

Нідерланди, США, Норвегія – у ковзанярському спорту;

Німеччина (НДР), Австрія, Швейцарія, США – у санному спорті та бобслеї;

США, Канада, Велика Британія – у фігурному катанні;

Канада, Чехословаччина (Чехія) – у хокею із шайбою.

І хоч останнім часом через різноманітні причини, цілеспрямована підготовка талановитих спортсменів та розвиток штучної матеріальної бази, монополія окремих країн у досягненнях у тих чи інших видах спорту, порушується все частіше, загальна тенденція зберігається.

Проте про популярність Зимових олімпійських ігор свідчить істотна зміна їх програми, порівняно з 1924 роком.

За цей час кількість країн, що беруть участь в іграх зростає з 16 до 82, кількість видів спорту із 7 до 15, кількість розіграних нагород із 14 до 86, а кількість спортсменів, які брали участь у Зимових олімпіадах із 293 до 2574.

3.1. I Зимові олімпійські ігри (Шамоні (Франція), 1924 р.) (25 січня – 4 лютого)

Виступало 293 спортсмени із 16 країн, розіграли 14 комплектів нагород у 9 видах спорту.

Вибір Шамоні для проведення «міжнародного спортивного тижня» був зумовлений насамперед тим, що він вважався історичною столицею гірськолижного спорту. І побувати тут мали бажання не лише із-за Монблана – найбільшої вершини Західної Європи (4 807 метрів), а й через унікальну

можливість, що дає ця долина.

Перша золота нагорода в історії Зимових олімпіад дісталася американцю **Чарльзу Джутроу**, який переміг на дистанції 500 метрів у швидкісному бігу на ковзанах. Усі інші нагороди в цьому виді спорту отримали представники Фінляндії та Норвегії.

Героєм змагань став фінський ковзаняр **Клас Тунберг**, який здобув золоті нагороди на дистанціях 1 500, 5 000 метрів та в багатоборстві, яке складалося із суми всіх дисциплін та проводилося на цих Іграх уперше та востаннє. Це золото він здобув завдяки не лише перемогам на двох дистанціях, а також виборовши срібло та бронзу на двох інших. Особливістю цього спортсмена було те, що він мабуть першим із представників зимових видів спорту почав підтримувати форму і влітку, замінивши льодяну доріжку біговою.

У лижному спорті тріумфували представники Норвегії, а кращий із них – **Турлейф Хауге**, здобув три золоті – 18, 50 кілометрів та двоборство.

Змагання у фігурному катанні вирізнялися гострою суперечкою, де найбільш вдалим виявився спортсмен з Австрії, які перемогли у двох видах. А **Херма Планк-Сабо** виграла змагання у жінок.

Канадці отримали впевнену перемогу в хокейному турнірі.

У командному заліку першою фінішувала збірна Норвегії – 18 (4, 7, 7) нагород, другими були олімпійці Фінляндії – 9 (4, 3, 2) нагород, третіми – Австрії – 3 (2, 1, 0) нагороди.

3.2. II Зимові олімпійські ігри (Санкт-Моріц (Швейцарія), 1928 р.)

(11 лютого – 19 лютого)

Виступало 491 спортсмен із 25 країн, розіграли 13 комплектів нагород у 8 видах спорту.

Другі зимові олімпійські ігри відбули у швейцарському курортному містечку. На відміну від попередніх Ігор, цього разу вибір проводили на конкурсній основі. Спочатку на проведення Олімпіади також претендували і голландці, та згодом вони

відмовилися, бо були не впевнені у відповідних кліматичних умовах.

У змаганнях лижників сильнішою, як і чотири роки тому, була збірна Норвегії, котра перемогла у трьох із чотирьох золотих нагород. А їх лідер **Юхан Греттумсбротен** виборов дві золоті медалі в гонці на 18 кілометрів на лижному двоборстві. На думку спеціалістів, лише значна відлига допомогла лижникам зі Швеції перемогти у гонці на 50 кілометрів.

Клас Тунберг із Фінляндії знову був кращим у ковзанярському бігу на дистанціях 500 та 1 500 метрів. Міг він взяти участь і в Олімпіаді 1932 року, та через незгоду з організаторами, які вирішили замінити традиційний старт, загальним стартом, Тунберг, як і багато інших спортсменів, відмовилися від участі в Іграх, разом – 7 (5, 1, 1).

Змагання бобслеїстів достойні особливої уваги, адже у складі чоловіків-переможців опинилася жінка. Студентка **Ніон Токкер** відправлялася у Швейцарію вчитися, а зовсім не брати участь в Олімпіаді. Та після кількох тренувань вирішила займатися цим видом спорту, і, як результат, стала Олімпійською чемпіонкою.

Змагання фігуристів-чоловіків завершилися перемогою шведа **Гілліса Графстрьома**. Цей видатний спортсмен втретє поспіль, після 1920 та 1924 років, став олімпійським чемпіоном, причому кожного разу керівники шведського спорту в останню мить вмовляли його взяти участь у змаганнях. Адже Графстрьом був художником від фігурного катання, і виходив на лід переважно заради естетичного задоволення. А примушувати себе до виснажливої боротьби, навіть заради медалей вищого гатунку, було не в його стилі. Крім того, більшу частину свого життя він проводив поза межами Швеції, адже йому подобалося жити в інших країнах. Міг швед і вчетверте стати олімпійським чемпіоном, приїхавши у ранзі фаворита і на Олімпіаду 1932 року. Та зіштовхнувшись під час тренувань з американським фоторепортером, який дуже хотів зняти його зблизька, він пошкодив коліно, та у підсумку зайняв лише друге місце, разом – 4 (3, 1, 0).

У жінок своє перше золото виборола норвежка **Соня Хені**, яка за один рік до цього стала чемпіонкою світу, а перший раз вона з'явилася на Іграх та зайняла останнє місце ще у 1924 році, коли її виповнилося лише дванадцять.

Хокейний турнір, не пропустивши жодної шайби, виграла команда Канади.

У командному заліку перемогу святкувала збірна Норвегії – 15 (5, 5, 5), другими стали американці – 6 (2, 2, 2) нагород, третіми – Швеція – 5 (2, 2, 1) нагород.

3.3. III Зимові олімпійські ігри (Лейк-Плесід (США), 1932 р.) (4 лютого – 15 лютого)

Виступало 307 спортсменів із 17 країн, розіграли 14 комплектів нагород у 7 видах спорту.

Уперше Зимові олімпійські ігри перетнули океан, і були проведені за межами Європи. У подальшому, аналізуючи ці Ігри, історики дійшли висновку, що їх організація трохи не вбила саму ідею проведення Білих олімпіад. Адже довіряти проведенню Ігор Америці, коли сама країна ще не відійшла після великої депресії, було дуже авантюрною ідеєю.

Так, кількість учасників ледве перевершила кількість спортсменів на перших Іграх, що зі свого боку не могло не відобразитися як на кількості змагань, де з програми Ігор був виключений скелетон, так і на кількісному складі суперників у кожному з турнірів. Так, наприклад у хокейному турнірі виступало лише чотири збірні.

Майже половина – 150, всіх учасників Олімпіади представляло США та Канаду. Проте з країн, де зимові види спорту популярні на Ігри через кризу та велику відстань, приїхали малочисельні делегації.

У бобслеї, перемогли представники США: **Біллі Фіске** – відстояв своє чемпіонське звання 1928 року, а **Едді Іган** став єдиним за всю історію Олімпіад, який перемагав як на зимових, так і на літніх іграх – чемпіонське звання 1920 року в змаганнях боксерів.

Через нові правила проведення ковзанярських змагань за

американськими правилами зі спільного старту, всі золоті нагороди в цих змаганнях отримали представники США.

У лижних перегонах, незважаючи на теплу погоду, не було рівним представникам скандинавських країн. Норвегія та Швеція вибороли по два золоті, Фінляндія – три. Третю золоту нагороду, після 1928 року, у лижному двоборстві здобув норвежець **Юхан Греттумсбротен**.

У фігурному катанні на своїх других Іграх перемогла норвежка **Соня Хені**. Змагання хокеїстів укотре виграла збірна Канади.

У командному заліку перемогла збірна США – 12 (6, 4, 2) нагород, другими стали спортсмени Норвегії – 10 (3, 4, 3) нагород, третіми – Швеції – 3 (1,2,0) нагороди.

3.4. IV Зимові олімпійські ігри (Гарміш-Партенкірхен (Німеччина), 1936 р.) (6 лютого – 16 лютого)

Виступало 756 спортсменів із 28 країн, розіграли 17 комплектів нагород у 8 видах спорту.

Ця Зимова олімпіада виявилася однією з найскандальніших за всю історію. Ігри проходили в країні в атмосфері фашизму, що стало свідченням деякої капітуляції МОК. Адже в Німеччині згідно з прийнятим «Нюрнберзьким законом» євреї оголошувались людьми більш низької раси.

Необхідно зауважити, що в цей рік у Німеччині проходили і Літні олімпійські ігри. Відбулося це тому, що Франція відмовилася приймати в себе Білі ігри. Перебуваючи у складному становищі, МОК погодився на пропозицію Гітлера і довірив його країні провести другу Олімпіаду за один рік.

Проте ці Ігри відіграли помітну роль у розвитку зимових видів спорту. Уперше з'явилися в програмі Ігор змагання з гірськолижних дисциплін. Завдяки цьому також істотно розширилася присутність у змаганнях і жінок.

Другі золоті нагороди на цих Іграх здобули у стрибках із трампліну норвежець **Біргер Рууд**.

У фігурному катанні друге золото поспіль виграв австрієць

Карл Шефер. А норвезька фігуристка **Соня Хені** стала чемпіонкою втретє поспіль, разом – 3 (3, 0, 0). Ця спортсменка і досі володіє рекордом у жіночому фігурному катанні, адже вона єдина, хто виступаючи на чотирьох Олімпіадах є триразовою олімпійською чемпіонкою.

Ще одним героєм Ігор став норвезький ковзаняр **Івар Баллангуд**, який зумів перемогти на трьох дистанціях – 500, 5 000 і 10 000 метрів, та стати другим на 1 500 метрів. Здобувши ще золото в 1928 році та срібло в 1932 році, він став на той час одним із найбільш титулованих спортсменів, які виступали на Зимових олімпійських іграх, разом – 6 (4, 2, 0).

У гірськолижному двоборстві перемогли представники Німеччини, а в лижних перегонах золоті нагороди поділили спортсмени Швеції та Фінляндії.

Найбільшою несподіванкою на цих іграх стала перемога **хокеїстів Великої Британії**, які щоправда були здебільшого в минулому канадцями, у фінальному матчі над засновниками цього виду спорту.

Командну першість виграла збірна Норвегії – 15 (7, 5, 3) нагород, друге місце – за спортсменами Німеччини – 6 (3, 3, 0) нагород, третє – Швеції – 7 (2, 2, 3) нагород.

3.5. V Зимові олімпійські ігри (Санкт-Моріц (Швейцарія), 1948 р.) (30 січня – 8 лютого)

Виступало 713 спортсменів із 28 країн, розіграли 22 комплекти нагород у 9 видах спорту.

Спочатку її було запропоновано провести Великій Британії, у якій того самого року відбувалися Літні ігри та не відбувалися сухопутні бойові дії. Проте вони відмовилися. А з двох інших кандидатів перемога була віддана Санкт-Моріцу, у якого на відміну від шведського Фалуна, була в наявності гірськолижна траса. Уперше на цих Іграх були встановлений точний швейцарський годинник та хронометри, що дозволило з точністю фіксувати результати переможців та призерів.

У лижних перегонах перемогу здобули спортсмени

Швеції, серед яких відзначився **Мартін Лундстрьом**, що виборов два золоті в естафеті та в гонці на 18 кілометрів.

У змаганнях зі стрибків із трампліна та в ковзанярському спорті не було рівних норвезьким атлетам. А чемпіон ігор 1932 та 1936 років у стрибках із трампліна норвежець **Біргер Рууд** завоював срібло.

Героєм ігор став французький гірськолижник **Анрі Орейє**, який отримав два золоті у швидкісному спуску та двоборстві, а також бронзу в слаломі.

У змаганнях фігуристів відзначився американець **Річард Баттон**, який уперше в історії виконав стрибок у три оберти.

Трохи не відбулася сенсація в змаганнях хокеїстів. Лише за рахунок кращої різниці шайб фінал закінчився з рахунком 0-0, **канадці** випередили збірну Чехословаччини.

Командну першість виграла збірні Швеції – 10 (4, 3, 3) нагород, та Норвегії – 10 (4, 3, 3) нагород, третіми стали олімпійці Швейцарії – 9 (3, 4, 2) нагород.

3.6. VI Зимові олімпійські ігри (Осло (Норвегія), 1952 р.) (14 лютого – 25 лютого)

Виступало 732 спортсмени з 30 країн, розіграли 22 комплекти нагород у 8 видах спорту.

Уперше Зимові олімпійські ігри відбувалися не в курортному містечку, а в столиці європейської країни. Більше того, цією країною була Норвегія – держава, де більшість зимових видів спорту є практично національними, що приваблювало велику кількість глядачів.

У лижних перегонах велику перевагу мали представники Норвегії та Фінляндії, що вибороли по три золоті нагороди. Фін **Вейко Хакулінен** переміг у двох видах – 50 км та естафеті 4×10 км.

Італієць **Дзено Коло** був першим у швидкісному спуску, а норвежець **Стейн Єріксен** – у гігантському слаломі. У жінок дві золоті нагороди, у слаломі та гігантському слаломі зуміла перемогти гірськолижниця із США **Андреа Мід-Лоренс**, яка

виграла дисципліну, незважаючи на падіння.

Героєм Ігор став норвезький ковзаняр **Ялмар Андерсен**, який здобув три золоті нагороди – 5 000, 10 000 та 1 500 метрів. Сенсаційно обидва золота в бобслеїстів, в обох змаганнях брав участь **Андреас Естлер**, завоювали спортсмени **ФРН**, які вперше брали участь у Зимових олімпіадах самостійною командою.

Чергову перемогу здобули хокеїсти Канади. У фігурному катанні виступив наймолодший учасник в історії Зимових олімпіад француз **Ален Жилетті**, котрому на той час було 12 років та 5 місяців. А переможцем, як і чотири роки тому, став американець **Річард Баттон**.

На цих Іграх як показові виступи вперше і поки востаннє був розіграний турнір із хокею з м'ячем – бенді. У змаганнях брали участь команди Норвегії, Фінляндії та Швеції, а перемогу святкували останні.

У командному заліку перемогла збірна Норвегії – 16 (7, 3, 6) нагород, другими стали спортсмени США – 11 (4, 6, 1) нагород, третіми – Фінляндії – 9 (3, 4, 2) нагород.

3.7. VII Зимові олімпійські ігри (Кортіна-д'Ампеццо (Італія), 1956 р.) (26 січня – 5 лютого)

Виступало 924 спортсменів із 33 країн, розіграли 24 комплекти нагород у 8 видах спорту.

Кортіна-д'Ампеццо вже у 1920–1930 роках був відомим центром зимового спорту. У цей час тут проводили чемпіонати світу з лижного та гірськолижного спорту.

Проте до початку Олімпійських ігор був збудований сучасний стадіон із чотирьохярусними трибунами, новий 80-метровий трамплін, один із кращих у світі, підготовлена високо гірська швидкісна доріжка, яка дозволяла ковзаняркам розвивати недоступну раніше швидкість.

Була змінена і програма Ігор. Замість гонки на 18 км провели змагання на 15 та 30 км, а також жіночу естафету 3×5 км.

Італійська лижниця **Джуліана Мануццо** стала першою, яка склала присягу під час відкриття зимових Ігор. У складі

об'єднаної німецької команди на Іграх дебютували представники НДР.

Уперше на Зимові ігри прибули спортсмени РС, що відразу змінило відношення сил у загальнокомандній боротьбі.

Перше золото принесла у лижних перегонах на 10 км **Любов Козирева**. У чоловіків, як і у 1952 році, перемогли норвежець **Хальгер Брендан** – на 15 км друге золото, та фін **Вейко Хакулінен** – на 30 км третє золото.

Та найбільшу колекцію нагород зібрав швед **Сікстен Ернберг**, який, крім перемоги на дистанції 50 км, здобув два срібла – 15 та 30 км, а також бронзу в естафеті.

У гірськолижному спорті не було рівних австрійцю **Антоні Зайлеру**, який переміг в усіх трьох дисциплінах – швидкісному спуску, слаломі та слаломі-гіганті. У бобслеї, двійці, перемогли італійці. А один із них – **Джакомо Понті** – у 47 років став найстаршим чемпіоном Зимових ігор.

Сенсацією в змаганнях ковзанярів став виступ **Євгена Грішина**, який виборов дві золоті нагороди, причому обидві вперше в історії зі світовими рекордами, на дистанціях 500 та 1 500 метрів.

У стрибках із трампліна, використавши новий спосіб стрибка, переміг фін **Анті Хювярінен**. А в змаганнях фігуристів відзначилася американка **Тенлі Олбрайт**, яка перемогла з травмою коліна. Більше того, в дитинстві вона перенесла важку хворобу – поліомієліт, яка трохи не зробила її інвалідом.

У командній першості відразу перемогла збірна РС – 16 (7, 3, 6) нагород, другими стали олімпійці Австрії – 11 (4, 3, 4) нагород, третіми – Фінляндії – 7 (3, 3, 1) нагород.

3.8. VIII Зимові олімпійські ігри (Скво-Веллі (США), 1960 р.) (18 лютого – 28 лютого)

Виступало 665 спортсменів із 31 країни, розіграли 29 комплектів нагород у 8 видах спорту.

Уперше в історії Ігри були проведені на високогір'ї – 1 889 метрів над рівнем моря, а спортсменів розмістили в олімпійському селищі. Церемонію відкриття готував сам Уолт

Дісней.

Незважаючи на те, що загалом організатори непогано підготувалися до Олімпіади, не обійшлося без накладок. Так, не були проведені змагання з бобслею, тому що на будову траси не вистачило грошей.

Уперше на цих Іграх були поведені змагання з жіночого ковзанярського спорту та біатлону, у якому першим чемпіоном став швед **Клас Лестандер**.

Цікаво пройшла лижна естафета в чоловіків. Фін Вейко Хакулінен стартував пізніше від норвежця на 20 секунд, але зумів обійти його та випередити, менше ніж на одну секунду. Результат був неявним, тому організатори попрохали телевізійників показати запис заїзду. Так виникла ідея відеоповторів, без яких у подальшому не обходилися ні одні змагання. А чудовий фінський гонщик **Вейко Хакулінен** поповнив на цих іграх свою колекцію усіма видами нагород, разом – 6 (4, 1, 1).

Знову дві золоті нагороди на тих самих дистанціях здобув **Євген Грішин** – 500 та 1 500 метрів, і знову другу медаль йому довелося ділити, на цей раз із норвежцем **Раулом Осом**.

Ну а після закриття Олімпіади були проведені змагання скороходів світу на побиття рекордів. І Євген Грішин пробіг дистанцію 500 метрів із новим світовим рекордом – 39,6 секунди, разом – 5 (4, 1, 0).

Дві перемоги здобула і **Лідія Скоблікова** – 1 500 та 3 000 метрів. У фігурному катанні переміг американець **Девід Дженкінс**, який підтримав свого брата **Алана Дженкінса**, який завоював золото у 1956 році.

Хокейний турнір, залишив позаду збірну Канади, несподівано виграли **американці**.

У командному заліку перемогу отримала збірна РС – 21 (7, 5, 9) нагорода, другою була об'єднана команда Німеччини – 8 (4, 3, 1) нагород, третю – США – 10 (3, 4, 3) нагород.

3.9. ІХ Зимові олімпійські ігри (Інсбрук (Австрія), 1964 р.) (29 січня – 9 лютого)

Виступало 1111 спортсменів із 37 країн, розіграли 34 комплекти нагород у 10 видах спорту.

Олімпійські ігри, що відбувалися в провінції Тіроль, набули величезного розмаху. Уперше на Зимові ігри приїхало більше ніж тисяча атлетів та більше ніж мільйон глядачів. А завдяки телебаченню за ходом змагань спостерігало близько одного мільярда вболівальників. На високому рівні був і технічний бік питання. Не пощастило лише з погодою. Уперше за 60 років в Австрії була найтепліша зима. Тому спеціальним службам та солдатам австрійської армії довелося перемістити 15 кубометрів снігу на спортивні траси Олімпіади.

Уперше були проведені змагання із санного спорту, де два золота здобули у складі об'єднаної команди спортсмени **НДР**. А першим чемпіоном ігор став німець **Томас Кьоллер**.

Шведський лижник **Сікстен Ернберг** до нагород 1956 року та 1960 року – золото на 30 км та срібло на 15 км, додав ще дві перемоги – 50 км та естафету і бронзу на 15 км, разом – 9 (4, 3, 2). Особливістю цього спортсмена було те, що він, через тренування до самопожертвування, вирізнявся великою витривалістю. Адже, за його власними словами, він не любив дні, що проходили без тренувань. Лісоруб за професією, Ернберг завжди займався наодинці на лоні природи, а збори шведської команди вважав за відпочинок.

Також два золота на дистанціях 15 та 30 км виборов фін **Йеро Мянтюранта**. У жінок усі три золоті нагороди завоювала **Клавдія Боярських**.

Героєм Ігор стала ковзанярка **Лідія Скобликова**, яка перемогла в усіх чотирьох, причому в трьох із них із рекордами, видах програми, разом – 6 (6, 0, 0).

У гірськолижному спорті перемогли французькі сестри: **Кристина Гуатшель** – перша в слаломі та друга в гігантському слаломі, та **Маріель Гуатшель** – навпаки.

У командній першості перемогла збірна РС – 25 (11, 8, 6)

нагород, другою була збірна Австрії – 12 (4, 5, 3) нагород, третьою – Норвегії – 15 (3, 6, 6).

3.10. X Зимові олімпійські ігри (Гренобль (Франція), 1968 р.) (6 лютого – 18 лютого)

Виступало 1 158 спортсменів із 37 країни, розіграли 35 комплектів нагород у 10 видах спорту.

Ювілейні Десяті зимові ігри відбулися у Франції як знак поваги до країни, що багато зробила для відродження Олімпійського руху сучасності. Ця Олімпіада увійшла в історію як перша, на якій проводили тести на допінг, а також гендерні тести для жінок. Ці Ігри вперше транслювалися в кольоровому світлі, а також уперше мали неофіційний талісман – *гірськолижник Шус*.

На цих Іграх уперше окремими командами виступили збірні НДР та ФРН. А радянська команда виступила найбільш невдало, уперше з дебюту на Зимових іграх не перемігши у командній першості.

Проте у стрибках із трампліна сенсаційно переміг радянський спортсмен **Володимир Белоусов**. У лижних перегонах по дві золоті нагороди вибороли норвежці **Оле Єлlefсетер** та **Харальд Греннінген**, з яких по одній – в естафеті. А італієць **Франко Нонес**, який виграв гонку на 30 км, став першим зимовим чемпіоном із південної країни. У жінок два золота та срібло в естафеті здобула шведська лижниця **Тойні Густавссон**.

Не обійшлося без скандалу в жіночих змаганнях саночників. Спортсменки НДР, які завоювали перше місце, були дискваліфіковані, коли виявилось, що вони користувалися забороненим прийомом – підігрівали полоззя своїх саней. Перемогу присудили італійці **Єрике Лехнер**. Героєм Ігор став французький гірськолижник **Жан-Клод Кіллі**, перемігший у всіх трьох дисциплінах – слаломі, гігантському слаломі та швидкісному спуску.

Другу олімпіаду поспіль виграла радянські фігуристи **Людмила Белоусова** та **Олег Протопопов**. Після того, як їм не

дали можливості виступити на своїй четвертій Олімпіаді у Саппоро та зважаючи на інші утиски, вони прийняли рішення під час гастролей у Швейцарії не повертатися додому, а попрохали політичного притулку.

У жінок із великим відривом перемогла американка **Пеггі Флемінг**. Свою третю перемогу отримали хокеїсти РС, які виступали майже тим самим складом, що й чотири роки тому.

У командній першості перемогла збірна Норвегії – 14 (6, 6, 2) нагород, другими стали спортсмени РС – 13 (5, 5, 3) нагород, третіми – Австрії – 11 (3, 4, 4) нагород.

3.11. XI Зимові олімпійські ігри (Саппоро (Японія) 1972 р.) (3 лютого – 13 лютого)

Виступало 1 012 спортсменів із 35 країни, розіграли 35 комплектів нагород у 10 видах спорту.

Уперше Зимові олімпійські ігри відбулися на азійському континенті за межами Європи та Північної Америки. Саппоро повинен був проводити Ігри ще в 1940 році, та Друга світова війна, яка згодом розпочалася, завадила цьому проєкту.

Незадовго перед початком Ігор на острові Хоккайдо вибухнув скандал, пов'язаний із професійним статусом деяких спортсменів-олімпійців. Президент МОКу – американець **Брендедж**, який був ярим прихильником того, щоб на Олімпіадах виступали лише аматори, вимагав відсторонити від участі у змаганнях близько 40 гірськолижників, які буцімто мали рекламні контракти. Більшість із них таки виступила на Іграх, дискваліфікували лише кращого гірськолижника тих часів – австрійця Карла Шранца, який дозволив використовувати своє фото у рекламі кофе та отримав за це за плітками 50 000 доларів.

Не зіграла на Олімпіаді і канадська хокейна збірна, що бойкотувала всі міжнародні змагання з 1969 року на знак протесту проти того, що команда СРСР та інші збірні Східної Європи були зібрані з професійних гравців.

Героєм Ігор став голландський ковзаняр **Ард Схенк**, який переміг на дистанціях 1 500, 5 000 та 10 000 метрів і став після цього на Батьківщині національним героєм.

Лаври героя Ігор йому довелося ділити з лижницею **Галиною Кулаковою**, яка також стала триразовою олімпійською чемпіонкою – 5 та 10 км і естафети.

В'ячеслав Веденін став другим у гонці на 50 кілометрів у 1968 році, цього разу здобув два золоті на дистанціях 30 км і в естафеті та одну бронзу. Особлива його заслуга в естафетній перемозі, коли він, виступаючи на останньому етапі, відіграв у лідира норвежця цілу хвилину. На жаль, знову не підкорилася Веденіну його улюблена дистанція 50 кілометрів, де він виборов лише бронзу, разом – 4 (2, 1, 1).

Норвежець **Магнар Сольберг** став першим біатлоністом, який зумів відстояти свій чемпіонський титул. Юна швейцарка **Марі Надіг** сенсаційно перемогла у двох видах гірськолижної програми. Також перші золоті нагороди в зимових видах спорту для своїх країн завоювали: іспанець **Фернандес Очоа** в слаломі, поляк **Войцех Фортуна** у стрибках із 90-метрового трампліна, та на радість господарям змагань – японець **Юкіо Касайя** у стрибках із 70-метрового трампліна. Три золоті в саночників здобули спортсмени НДР, **Ульріх Велінг** став переможцем у двоборстві.

У змаганнях із фігурного катання першу свою нагороду виборола **Ірина Родніна**, яка виступала в парі з **Олексієм Улановим**.

Командну першість виграла збірна РС – 16 (8, 5, 3) нагород, другими стали спортсмени НДР – 14 (4, 3, 7) нагород, третіми – Швейцарії – 10 (4, 3, 3) нагород.

3.12. XII Зимові олімпійські ігри (Інсбрук (Австрія), 1976 р.) (4 лютого – 15 лютого)

Виступало 1 064 спортсмени з 37 країн, розіграли 37 комплектів нагород у 10 видах спорту.

Уперши до програми Зимових олімпійських ігор були внесені змагання зі спортивних танців на льоду, де перемогу здобули спортсмени **Людмила Белоусова та Олександр Горшков**. Саме завдяки цій парі, її новаторству та натхненному

катанню, наприклад, саме вони почали вперше використовувати під час виступів народну музику різних країн світу, дозволило цьому видові фігурного катання стати олімпійським видом спорту. Свою другу золоту нагороду у фігурному катанні завоювала **Ірина Родніна**, на цей раз із новим партнером – **Олександром Зайцевим**.

У лижному двоборстві повторив свій успіх чотирирічної давнини спортсмен із НДР **Ульріх Велінг**.

По дві золоті нагороди завоювали бобслеїсти з НДР – **Майнхард Немер** та **Бернхард Гермесхаузен**, у змаганнях двійок та четвірок, а також біатлоніст **Микола Круглов** – 20 км та естафета. До речі, його партнери з естафети **Олександр Тихонов** та **Олександр Бяков** виграли цю дистанцію вже утретє та в друге відповідно.

Спортсменка з ФРН **Розі Мітгермайер** до двох нагород – швидкісний спуск та слалом, додала ще срібло в гігантському слаломі. У чоловіків у швидкісному спуску з великою перевагою переміг австрієць **Франц Кламмер**.

У хокейному турнірі, де не було цього разу не лише канадців, а також шведів, за перемогу боролися збірні РС та ЧССР.

Командну першість виграла збірна РС – 27 (13, 6, 8) нагород, другими стали спортсмени НДР – 19 (7, 5, 7) нагород, третіми – США – 10 (3, 3, 4) нагород.

3.13. XIII Зимові олімпійські ігри (Лейк – Плесід (США), 1980 р.) (13 лютого – 24 лютого)

Виступало 1 077 спортсменів із 37 країн, розіграли 37 комплектів нагород у 10 видах спорту.

Справжнім героєм Ігор став американець **Ерік Хайден**, який переміг у всіх п'яти дисциплінах ковзанярського спорту – 500, 1 000, 1 500, 5 000 та 10 000 метрів, разом – 5 (5, 0, 0).

Цей результат і досі є неперевершеним на Зимових олімпіадах. Після свого феноменального успіху він залишив ковзанярський спорт і став професійним велогонщиком. І навіть

у 1985 році став чемпіоном США та брав участь у всесвітньо відомій гонці «Тур де Франс».

З ковзанярів відзначилася **Наталя Петрусьова**, яка здобула золото на 1 000 метрів та бронзу.

У лижних перегонах відзначився **Микола Зімятов**, який виборов три золоті медалі на дистанціях 30 та 50 км і естафету. Причому гонку на 30 кілометрів він виграв, незважаючи на те, що перед самим стартом пішов густий сніг, що було не до вподоби лижникам, які полюбили тверду лижню.

Гонка на 15 км запам'яталася фінішем, на якому швед **Томас Вассберг** лише на одну соту секунди обійшов фіна **Юху Місто**.

У жінок третє золото після ігор 1976 року на дистанції 5 км виграла **Раїса Сметаніна**. Завершила свої виступи на четвертій Олімпіаді сріблом в естафеті **Галина Кулакова**, разом – 8 (4, 2, 2).

У лижному двоборстві на третій Олімпіаді поспіль переміг атлет з НДР **Ульріх Велінг**.

Четверту перемогу поспіль здобули радянські біатлоністи, в усіх цих командах виступав один із найбільш титулованих біатлоністів в історії цього виду спорту **Олександр Тихонов**, разом – 5 (4, 1, 0). **Анатолій Альб'єв** переміг також на дистанції 20 км.

Першу нагороду в санному спорті, і відразу золоту, здобула **Віра Зозуля**. А шведський бобслеїст **Карл-Єрік Єрікссон** став першим, хто виступив на Шостих олімпійських іграх. По два золоті медалі в слаломі та циганському слаломі вибороли швед **Інгемар Стенмарк** та представниця Ліхтенштейну **Ханні Венцель**. Остання стала представницею найменшої країни, яка завоювала олімпійське золото.

Спортсмени НДР не обмежились успішним виступом у видах спорту, у яких вони вже стали визнаними лідерами. На цих Іграх німці зуміли завоювати золото в жіночій лижній гонці на 10 км – **Барбара Петцольд**, у фігурному катанні серед жінок – **Анетт Пьотч**, у жіночому ковзанярському спорті на 500 метрів – **Карін Єнке**.

У фігурному катанні триразовою чемпіонкою стала **Ірина Родніна**, разом – 3 (3, 0, 0), а її партнер **Олександр Зайцев** переміг на Другій олімпіаді. Справжня сенсація відбулася у хокейному турнірі, де першою стала команда Сполучених Штатів Америки, яка була зібрана зі студентів американських коледжів.

У командному заліку перемогла збірна РС – 22 (10, 6, 6) нагороди, другими стали олімпійці НДР – 23 (9, 7, 7) нагороди, третіми – США – 12 (6, 4, 2) нагород.

3.14. XIV Зимові олімпійські ігри (Сараєво (Югославія), 1984 р.) (8 лютого – 23 лютого)

Виступало 1 272 спортсмени з 49 країн, розіграли 39 комплектів нагород у 10 видах спорту.

Зимові ігри в Сараєво – столиці сучасної Боснії та Герцеговини, стали єдиними, що відбулися в соціалістичній країні. Сторона, яка приймала, вразила всіх своєю гостинністю. Для того щоб забезпечити комфорт спортсменам, офіційним особам та вболівальникам, працювало більше ніж 10 000 волонтерів. Перед початком Ігор були побоювання, що під час змагань не буде достатньої кількості снігу. Та після церемонії відкриття в олімпійській столиці пройшла така хурделиця, що, наприклад, старт змагань із гірськолижного спорту відкладався впродовж чотирьох днів.

Сенсацією став у ковзанярському спорті **Ігор Малков**, який переміг на дистанції 10 000 метрів. Дві золоті нагороди виборов канадець **Гастан Буше**. У жіночих змаганнях переважали представниці НДР, які виграли всі чотири дисципліни. А їх лідер **Карін Єнке** стала переможцем на дистанціях 500 та 3 000 метрів.

Героями Ігор стали фінська лижниця **Марі-Ліса Хамалайнен**, яка перемогла з великим відривом у трьох видах програми – 5, 10 та 20 км та завоювала бронзу в естафеті. А також шведський лижник **Гунде Сван**, який переміг на дистанції 15 км та в естафеті. Крім того, швед виборов срібло на 50 км і бронзу на 30 км. Особливо відомий він тим, що першим

застосував на цій Олімпіаді ковзанярський хід, який давав йому істотну перевагу над суперниками.

Лижник **Микола Зімятов** на своїх других Іграх переміг у гонці на 30 км, разом – 5 (4, 1, 0).

У змаганнях біатлоністів весь комплект нагород, золото на 10 км, здобув норвежець **Сйрік Квалфосс**. Бобслеїсти з НДР **Вольфганг Хоппе** та **Дитмар Шауєрхаммер** здобули дві перемоги в змаганнях двійок та четвірок. У стрибках із 90-метрового трампліна перемогу здобув фін **Матті Нюканен**, а німець із НДР **Йенс Вайсфлог** став другим. На 70-метровому трампліні вони помінялися містами.

У спортивних танцях перемогли британці **Джейн Торвілл** та **Кристофер Дін**. У жінок своє перше золото отримала спортсменка з НДР **Катарина Вітт**, у чоловіків – американець **Скотт Хамільтон**.

Хокейна збірна РС зуміла реабілітуватися за попередню невдачу, перегравши у вирішальному матчі свого принципового суперника – збірну **Чехословаччини** – з рахунком 2-0.

У командному заліку перемогла збірна НДР – 24 (9, 9, 6) нагороди, другими стали спортсмени РС – 25 (6, 10, 9) нагород, третіми – США – 8 (4, 4, 0) нагород.

3.15. XV Зимові олімпійські ігри (Калгарі (Канада), 1988 р.) (13 лютого – 28 лютого)

Виступало 1 423 спортсмени з 57 країн, розіграли 46 комплектів нагород у 10 видах спорту.

Після невдалих спроб попередніх років Канада нарешті отримала право провести в себе Зимові ігри.

Програма Ігор була істотно розширена. До неї додали командні змагання у стрибках із трампліна та лижного двоборства, супергігант та комбінацію з гірських лиж.

Змагання ковзанярів уперше пройшли на закритому катку, завдяки цьому було зафіксовано сім світових та три олімпійських рекорди.

Головною зіркою тут виступив швед **Томас Густавссон**, який переміг на дистанціях 5 000 та 10 000 метрів.

У жіночих змаганнях відзначилася представниця Нідерландів **Івонна ван Генніп**, яка здобула три золоті нагороди – 1 500, 3 000 та 5 000 метрів.

Своє перше олімпійське золото на дистанції 500 метрів здобула американка **Бонні Блєйр**.

Карін Єнке з НДР навпаки завершила свою кар'єру двома срібними та однією бронзовою нагородою, разом – 8 (3, 4, 1). Інша спортсмена з НДР **Криста Ротенбургер**, яка виграла змагання на 1 000 метрів та срібло на 500 метрів, увійшла в історію як єдина представниця, яка стала за один рік медалісткою на Зимовій та Літній олімпіадах. Через півроку в Сеулі вона виборола срібло у велоспорті.

У гірськолижному спорті по два золота в слаломі та циганському слаломі здобули італієць **Альберто Томба** та швейцарка **Френі Шнайдер**. У швидкісному спуску не було рівних великому швейцарцю **Пірміну Цурбригену**.

Три золоті нагороди у стрибках із трампліна виборов фін **Матті Нюканен**, разом – 5 (4, 1, 0). Уперше чемпіонами Ігор стали бобслеїсти **Яніс Кіпрус** та **Володимир Козлов**. До речі, перший пофарбував свій боб у кольори латвійського прапора, на знак протесту проти захоплення його батьківщини. А подією змагань став виступ бобслеїстів із Ямайки, які щоправда зайняли лише останнє місце.

Франц-Петер Рьоч із НДР став першим, кому вдалося перемогти в змаганнях біатлоністів на дистанціях 10 та 20 км.

Два золота в лижних перегонах завоював герой попередніх ігор швед **Гунде Сван** – 50 км та естафета, разом – 6 (4, 1, 1). Лижники **Михайло Дев'ятов** та **Олексій Прокуроров** перемогли на дистанціях 15 та 30 км відповідно.

У жінок відзначилася **Тамара Тихонова**, яка виграла дистанцію 20 км, а також у складі команди перемогла в естафеті.

Катерина Гордєєва та **Сергій Гриньков** у спортивних парах, а також **Наталя Бестим'янова** та **Андрій Букін** у танцях підтримали славу вітчизняного фігурного катання.

В одиночників першими були **Катаріна Вітт** із НДР – друге поспіль золото, та **Брайян Бойтано** із США.

У командному заліку перемогла збірна РС – 29 (11, 9, 9) нагород, другими стали спортсмени НДР – 25 (9, 10, 6) нагород, третіми – Швейцарії – 15 (5, 5, 5) нагород.

3.16. XVI Зимові олімпійські ігри (Альбервіль (Франція), 1992 р.) (8 лютого – 23 лютого)

Виступало 1 801 спортсмен із 64 країн, розіграли 57 комплектів нагород у 12 видах спорту.

Утретє зимові Ігри пройшли у Франції, і втретє – в альпійському курорті.

На цих Олімпійських іграх брала участь об'єднана команда Співдружності незалежних країн – СНД, яка виступала під олімпійським прапором, та на честь перемог її атлетів виконували олімпійський гімн.

Програма Ігор продовжувала розширяться. Уперше проводили змагання з жіночого біатлону, фрістайлу, шорт-треку. У лижних перегонах з'явилася нова дисципліна – дуатлон, або гонка переслідування за системою Гундарсена.

У лижних перегонах усе золото зібрали представники Норвегії, які виграли естафету та чотири індивідуальні гонки, де по дві золоті нагороди здобули їх лідери: **Вегард Ульванг** – 10 та 30 км, та **Бьорн Делі** – переслідування та 50 км.

У жінок відзначилася **Любов Єгорова**, яка в дитинстві мріяла стати балериною, а на цих Іграх перемогла в гонці переслідування на 10 км, у гонці на 15 км та естафеті, а також двічі була другою.

Наймолодшим переможцем ігор став у стрибках із трампліна фін **Тоні Ніємінен**, якому виповнилося лише 16 років. У змаганнях гірськолижників у циганському слаломі переміг відомий італієць **Альберто Томба**, який став першим в історії змагань із гірських лиж та переміг на двох Олімпіадах підряд з одного й того самого виду. У жінок відзначилася австрійка **Петра Кромбергера**, яка завоювала два золоті в слаломі та комбінації.

У змаганнях ковзанярів по дві золоті нагороди вибороли американка **Боні Блєйр** – 500 і 1 000 метрів, та німкеня **Гунде**

Німан – 3 000 і 5 000 метрів.

Кореєць **Кім Кі Хун** став дворазовим чемпіоном із шорт-треку. У санному спорті першу свою перемогу здобув німець **Георг Хакль**.

Представники СНГ – **Ірина Мішкутьюнок** та **Артур Дмитрієв**, а також **Марина Климова** та **Сергій Пономаренко**, здобули золото в змаганнях спортивних пар і танцях на льоду відповідно.

Їх почин підтримав одесит **Віктор Петренко**. І лише в змаганнях жінок перемогла американка **Кристі Ямагучі**.

Незважаючи на масовий від'їзд кращих хокеїстів за кордон збірна СНД змогла увосьме стати чемпіоном Олімпійських ігор, перегравши у фіналі канадців.

У командному заліку перемогла збірна Німеччини – 26 (10, 10, 6) нагород, другими стали спортсмени СНД – 23 (9, 6, 8) нагороди, третіми – Норвегії – 20 (9, 6, 5) нагород.

3.17. XVII Зимові олімпійські ігри (Ліллекхаммер (Норвегія), 1994 р.) (12 лютого – 27 лютого)

Виступало 1 737 спортсменів із 67 країн, розіграли 61 комплект нагород у 12 видах спорту.

Ця Олімпіада стала першою для незалежної України, а також для багатьох інших нових держав – Armenії, Молдавії, Грузії, Казахстану та інших. Серед «справжніх» дебютантів опинилася така країна, як Ізраїль.

Перед початком Ігор, для того щоб представники країн, де немає снігу, не приїздили непідготовленими до справжньої боротьби, уперше були введені кваліфікаційні нормативи. Це призвело до того, що різко поменшало на Іграх представників Африки.

Героєм Ігор став норвезький ковзаняр **Юхан-Олаф Косс**, який здобув три золоті нагороди на дистанціях – 1 500, 5 000 та 10 000 метрів, установивши на кожній світовий рекорд. Два роки тому він також виборов дві медалі, одна з яких була золотою, разом – 5 (4, 1, 0).

У жінок на своїй третій Олімпіаді відзначилася американка **Бонні Блєйр**, яка виборола два золоті на дистанціях 500 – третій раз поспіль, та 1 000 метрів, разом – 6 (5, 0, 1).

У лижних перегонах герої попередньої Олімпіади **Бьорн Делі** був задоволений двома золотими, 10 км та гонка переслідування та двома срібними нагородами. Його співвітчизник **Вегард Ульванг** завершив свої виступи на Іграх срібною нагородою в естафеті, разом – 6 (3, 2, 1). До речі, ця естафета завершилася дуже сенсаційним результатом. На її фініші збірна Італії, яку представляли **Мауріціо де Зольт**, **Марко Альборелло**, **Джорджіо Ванцетта** та **Сільвіо Фаунер**, на фініші на чотири десяті секунди випередила збірку господарів.

Непогано виступив у минулому лижник, який представляв Казахстан – **Володимир Смірнов**, який переміг на марафонській дистанції 50 км.

У жінок на другій Олімпіаді поспіль три золоті виграла **Любов Єгорова** – 5 км класичним стилем, переслідування 10 км та естафета. На жаль, у 1997 році вона була дискваліфікована за вживання допінгу, через що пропустила Олімпіаду в Нагано. Та все-таки вона повернулася у великий спорт і навіть взяла участь в Іграх 2002 року. Проте успіхів у неї вже не було, разом – 9 (6, 3, 0). Ще однією з героїнь Ігор стала італійка **Мануєла ді Чента**, яка здобула п'ять нагород, серед яких два золоті – 15 і 30 км, вигравши ще дві бронзи в естафетах 1992 та 1998 роках, разом – 7 (2, 2, 3).

На своїх шостих Олімпійських іграх виступила фінка **Марі-Ліса Хамалайнен**, разом – 5 (3, 0, 2).

Француженка **Міріам Бедар** виграла дві індивідуальні гонки в біатлоністів – 15 та 7,5 км. На останній дистанції бронзову нагороду здобула українка **Валентина Цербе**.

Дворазовим чемпіоном Ігор у змаганнях гірськолижників у гіганті та супергіганті став німець **Маркус Весмайер**. А швейцарка **Френі Шнайдер** збрала весь комплект нагород, золото в слаломі, разом – 5 (3, 1, 1).

У бобслеї **Густав Ведер** та **Донат Аклін** із Швейцарії стали першими за всю історію Олімпіад, кому вдалося захистити

свій титул найсильніших у двійках. Та найбільшу увагу привернув екіпаж із Боснії, де була в розпалі громадянська війна. Справа в тому, що до складу команди входили два боснійця, серб та хорват. У змаганнях шорт-треку відзначилася китаянка **Кім Юн Мін**, яка виграла золоту нагороду в тринадцять років.

Два золоті, на 90-метровому трампліні та командні змагання, після успіху 1984 року виграв німець **Йенс Вайсфлог**, разом – 4 (3, 1, 0). А італієць **Альберто Томба** на Третій олімпіаді здобув срібло, разом – 5 (3, 2, 0).

Велика увага була прикута до змагань фігуристів. Справа в тому, що з цієї Олімпіади дозволялося брати участь у змаганнях професіоналам, що дало можливість повернутися на Ігри багатьом попереднім чемпіонам. Проте лише парі **Катерині Гордєєвій** та **Сергію Гринькову** вдалося відстояти свої золоті нагороди. У змаганнях спортивних танців та чоловіків також перемогли **Оксана Грищук**, **Євген Платов** і **Олексій Урманов**.

У змаганнях жінок уперше і поки що останнє золоті на Зимових іграх для **України** принесла **Оксана Баюл**.

Драматично склалися змагання для хокеїстів. Перемогу тут уперше святкувала **збірна Швеції**.

У командному заліку перемогла збірна РФ – 23 (11, 8, 4) нагороди, другою була команда Норвегії – 26 (10, 11, 5) нагород, третіми – Німеччини – 24 (9, 7, 8) нагороди.

Збірна України зайняла тринадцяте місце – 2 (1, 0, 1).

3.18. XVIII Зимові олімпійські ігри (Нагано (Японія), 1998 р.) (7 лютого – 22 лютого)

Виступало 2 176 спортсменів із 72 країн, розіграли 68 комплектів нагород у 14 видах спорту.

Програма змагань знову була збільшена порівняно з попередніми Іграми. Через багато років на Олімпійські ігри знову повернулися змагання з керлінгу. Крім того, олімпійський статус отримав сноуборд. Та найбільші зміни цього разу стосувалися хокею. На цих Іграх уперше проводили змагання із жіночого хокею, а також уперше на Олімпіаді дозволили виступати професіоналам – НХЛ.

Героєм на своїх третіх Іграх став норвежець – лижник **Бьорн Делі**, який здобув чотири нагороди: три золоті – 10 і 50 км та естафета, а також срібло в гонці переслідування, разом – 12 (8, 4, 0) нагород.

А першу гонку Олімпіади – 30 км, яка проходила під великим снігопадом, виграв фін **Міка Мюллюла**. Це було перше фінське золото в лижних перегонках за 34 роки.

У змаганнях біатлоністів своє перше золото на Іграх, у спринті на 10 км, що тривав два дні через хутровину, виграв норвежець **Уве-Ейнар Бьорндален**, який став також другим у складі естафети. А першість утретє поспіль виграла збірна Німеччини.

У змагання жінок єдину нагороду на цих Іграх для **України** на дистанції 15 км виборола **Олена Петрова**, яка завоювала срібну медаль. А **Галина Куклева** виграла дистанцію 7,5 км, випередивши свою суперницю на 0,7 секунди.

В олімпійському турнірі ковзанярів, завдяки введенню так званих рухових лез, було встановлено п'ять світових рекордів.

Особливо відзначилися, завоювавши по два золоті у чоловіків, представник Нідерландів **Джанні Рімме** – 5 000 та 10 000 метрів, та в жінок – **Мерієнн Тіммер** – 1 000 та 1 500 метрів. Завершила свої виступи на третіх Іграх німкеня **Гунде Німан** – золото на 3 000 метрів та два срібла, разом – 8 (3, 4, 1).

На третіх своїх Іграх поспіль переміг німецький саночник **Георг Хакль**. Також два золоті у стрибках із 90-метрового трампліна та в командних змаганнях виборів господар змагань японець **Казуеши Фунарі**. Скандалом завершилися змагання зі сноуборду.

Канадець **Росс Ребальяті**, який став чемпіоном, був дискваліфікований через вживання марихуани. Та подавши апеляцію в Міжнародний спортивний арбітраж він доказав, що не вживав її останнім часом та зберіг свою нагороду.

Для участі в змаганнях олімпійського хокейного турніру всіх кращих гравців найсильніша ліга світу – НХЛ – погодилася зробити паузу у своїх змаганнях. Фаворитами вважалися збірні

Канади, де роль провідної скрипки грав великий Уейн Гретцкі, та США, які незадовго до Олімпіади виграли змагання за кубок світу. Та не вони стали чемпіонами. Збірна Чехії, у якої було не так багато зірок – Доменік Гашек, Петр Свобода, Мілан Хейдук, Володимир Ружичка, Яромір Ягр, зуміла переграти по черзі американців та канадців, а у фіналі – й збірна РФ.

На перших Іграх у жінок перемогу святкувала команда США.

У командному заліку перемогла збірна Німеччини – 29 (12, 9, 8) нагород, другими були спортсмени Норвегії – 25 (10, 10, 5) нагород, третіми – РФ – 18 (9, 6, 3) нагород.

Збірна України зайняла вісімнадцяте місце – 1 (0, 1, 0).

3.19. XIX Зимові олімпійські ігри (Солт-Лейк-Сіті (США), 2002 р.) (8 лютого – 24 лютого)

Виступало 2 399 спортсменів із 77 країн, розіграли 78 комплектів нагород у 15 видах спорту.

Сильно вплинули на організацію та проведення перших Ігор XXI століття події 11 вересня 2001 року. Під час самих Ігор були прийняті підвищені міри безпеки, якою займалася поліція, армія, національна гвардія, а також агенти ФБР.

І знову програму Ігор було розширено. До олімпійської сім'ї повернувся скелетон, жінки почали змагатися в бобслеї, добавлені нові гонки в біатлоні. До речі, на ці Олімпійські ігри вперши були виготовлені різні нагороди для різних видів спорту. Іншою особливістю цих Ігор є те, що золоті медалі завоювали представники рекордної кількості країн – 18. Взагалі ці Ігри увійшли в історію як найбільш скандальні.

Німець **Йохан Мюлеґг**, який виступав під іспанським прапором, виграв три золоті нагороди – 30 і 50 км, та гонка переслідування. Однак і в нього в організмі знайшли заборонені препарати та відібрали нагороди.

Завдяки цьому чемпіоном у гонці на 50 км став **Михайло Іванов**. А норвежець **Томас Альсґорд** виграв дві золоті нагороди у гонці переслідування та естафеті, разом – 6 (5, 1, 0).

Героєм Ігор став норвежець (біатлон) **Уве-Ейнар Бьорндален**, який виборов чотири золоті нагороди – 10 і 20 км, гонка переслідування та естафета. Чудова лижна підготовка дозволила йому на цій Олімпіаді стартувати й у лижних гонках. Він виступив у гонці на 30 км із масового старту, де зайняв шосте місце.

У жінок відзначилися німкені **Андреа Хенкель** та **Каті Вільхельм**, які здобули по дві золоті нагороди – 15 і 7,5 км відповідно та естафета. Першу в історії Олімпіад гонку переслідування виграла **Ольга Пилева**.

Сенсацією завершилися змагання у стрибках із трампліну, де два золота на 90- та 120-метрових трамплінах здобув молодий швейцарець **Сімон Амман**, який до цього не разу не перемагав навіть на етапах кубка світу.

Головною героїнею змагань із гірських лиж стала хорватка **Яніца Костеліч**, яка незадовго до Ігор перенесла операцію на коліні. Незважаючи на це вона здобула на Олімпіаді три золота – комбінація, слалом та гігантський слалом, а також срібло в супергіганті. Хорватка стала першою, кому вдалося виграти чотири медалі в змаганнях із гірських лижах на одних Іграх.

У чоловіків дві перемоги – у комбінації та супергіганті – отримав норвежець **К'єтіл-Андре Омонд**.

Та найбільшим скандалом завершилися змагання фігуристів у спортивних парах. До переможців, **Олени Бережної** та **Антоня Сухарулідзе**, через бурхливі протести господарів та нібито підкуп суддів додали канадців **Джемі Сале** та **Давіда Пелетьє**, яким також вручили золоті нагороди.

У змаганнях танцювальних пар першими стали французи **Марина Анісіна** та **Грендаль Пейзера**, а в жінок – американка **Сара Хьюз**.

У змаганнях хокеїстів після довгої перерви перемогли канадці. У жінок канадці також святкували перемогу.

У командному заліку перемогла збірна Норвегії – 25 (13, 5, 7) нагород, другими стали спортсмени Німеччини – 36 (12, 16, 8) нагород, третіми – США – 34 (10, 13, 11) нагороди.

Україна цього разу залишилася без нагород.

3.20. XX Зимові олімпійські ігри (Турин (Італія), 2006 р.) (10 лютого – 26 лютого)

Виступало 2 508 спортсменів із 80 країн, розіграли 84 комплекти нагород у 15 видах спорту.

Церемонія відкриття відбулася на стадіоні «Стадіо комунаре», на якому грали свої матчі футбольні клуби Турину – «Ювентус» та «Торіно». Право запалювати олімпійський вогонь надали дворазовій чемпіонці Стефанії Бельмондо.

Герой попередньої Олімпіади – норвезький біатлоніст **Уве-Ейнар Бьорндален** – обмежився лише трьома медалями, двома срібними – 20 км та гонка переслідування, а також бронзою на 15 км.

А відзначилися на цих Іграх німецькі біатлоністи. Після перерви на одну Олімпіаду вони повернули собі золото в естафетах. Склад тої команди: **Ріко Гросс**, став чотириразовим переможцем естафет, разом – 8 (4, 3, 1); **Свен Фішер**, разом – 8 (4, 2, 2); **Міхаель Реш** та **Міхаель Грайс**, який тріумфував ще й у гонках на 15 та 20 км.

У жінок дві золоті нагороди, 15 км та естафета, здобула **Світлана Ішмуратова**. Німкеня **Урсула Дізьль** на своїх п'ятих іграх виборола бронзу, що стала її дев'ятою медаллю, разом – 9 (2, 4, 3).

У спринті 7,5 км першу бронзову нагороду на цих Іграх для **України** завоювала **Лілія Єфремова**.

Німкеня **Клаудія Пехштайн** на своїх п'ятих Іграх завоювала золото в командній гонці та срібло на своїй коронній дистанції 500 метрів, разом – 9 (5, 2, 2). Представниця Нідерландів **Мерієнн Тіммер** додала до двох золотих нагород 1998 року перемогу на дистанції 1 000 метрів.

П'ять нагород із шести дисциплін, золото на 1 500 метрів і по дві срібні та бронзові нагороди, виборола канадка **Сінді Класен**, яку президент МОКУ назвав кращою спортсменкою Ігор.

Повернули свої позиції у фігурному катанні фігуристи. **Тетяна Тотьмяніна** та **Максим Маринін** перемогли в змаганнях спортивних пар. **Тетяна Навка** та **Роман Костомаров** здобули золото в танцях.

До речі, у цих змаганнях другу бронзову нагороду для **України** вибороли **Олена Грушина** та **Руслан Гончаров**. Та знову не вдалося виграти змагання жінок, де першою була японка **Сідзука Аракава**.

У хокейному турнірі перемогла збірна Швеції. У жінок другу перемогу поспіль отримали канадки.

У командному заліку перемогла збірна Німеччини – 29 (11, 12, 6) нагород, друге місце зайняла команда США – 25 (9, 9, 7) нагород, третє – Австрія – 23 (9, 7, 7) нагороди.

Україна була двадцять п'ятою – 2 (0, 0, 2).

3.21. XXI Зимові олімпійські ігри (Ванкувер (Канада), 2010 р.) (12 лютого – 28 лютого)

Виступало 2 574 спортсменів із 82 країн, розіграли 86 комплектів нагород у 15 видах спорту.

Дванадцятого лютого стався трагічний випадок із грузинським саночником Нодаром Кумаріташвілі, який під час тренувального заїзду на крутому повороті не впорався з управлінням та на швидкості 144 км/годину вилетів із траси та вдарився об металеву опору. Травма виявилася смертельною. На церемонії відкриття Олімпійських ігор збірна Грузії вийшла на парад із траурними пов'язками, а після виконання гімну Ігор була оголошена хвилина мовчання.

У змаганнях біатлоністів срібло в перегонах на 20 км та золото в естафеті виборов видатний норвежець **Уве-Ейнар Бьорндален**, що дозволило йому зайняти друге місце за кількістю нагород за всю історію Зимових олімпіад, разом – 11 (6, 4, 1).

Інший представник Норвегії – **Єміль-Хегле Свендсен** – став кращим у змаганнях чоловіків. Крім перемоги в естафеті, здобув золото на дистанції 20 км та одну срібну нагороду. У жінок відзначилася німкеня **Магдалена Нойнер**, яка перемогла у гонках переслідування та масового старту, а також була другою у спринті. Командну жіночу естафету доволі несподівано виграла збірна Росії.

Дві золоті нагороди на цих Олімпійських іграх у лижних перегонах здобув швед **Маркус Хельнер** – гонка переслідування та естафета.

Та справжнім героєм цих змагань визнано норвежця **Петтера Нортуга**, який до двох золотих медалей – 50 км та командний спринт, додав срібло в естафеті та бронзу в індивідуальному спринті.

У жінок кращою також визнано представницю Норвегії **Маріт Бьорген**, яка виграла п'ять олімпійських нагород, три золоті – гонка переслідування, індивідуальний спринт та естафета, а також по одній срібній – 30 км, та бронзовій – 10 км нагороді. Ледь не сталася трагедія під час змагань у жіночому індивідуальному спринті.

Повторив своє досягнення 2002 року у стрибках із трампліна, два золота на 90- та 120-метрових трамплінах, швейцарець **Сімон Амман**, разом – 4 (4, 0, 0).

Також єдиною, хто виграв дві золоті нагороди в змаганнях ковзанярів тала представниця Чехії **Мартіна Саблікова** – 3 000 та 5 000 метрів. Змагання на дистанції 500 метрів були відкладені через поломку машини, що заливає лід.

Змагання з фігурного катання виявилися дуже невдалими для спортсменів із Європи, які не змогли виграти жодної медалі вищого гатунку. Зате відзначилися представники Азії. У змаганнях спортивних пар перемогли китайці **Шень Сюе** та **Чжао Хунбо**. А в жінок відзначилася кореянка **Кім Ен А**. Інші дві дисципліни виграла представники Північної Америки. У танцях на льоду перемогли канадці **Тесса Вертью** та **Скотт Моір**, а в чоловіків – американець **Сван Лайсачек**.

У змаганнях хокеїстів перемогли канадці, у змаганнях жінок перемогу святкувала також збірна Канади.

У командному заліку перемогла збірна Канади – 26 (14, 7, 5) нагород, другими стали спортсмени Німеччини – 30 (10, 13, 7) нагород, третє – збірна США – 37 (9, 15, 13) нагород. Україна цього разу залишилась без нагород.

3.22. XXII Зимові олімпійські ігри (Сочі (Росія), 2014 р. (7 лютого – 23 лютого)

Виступало 2 800 спортсменів із 88 країн, розіграли 98 комплектів нагород у 15 видах спорту.

Громадський рух «Ми – європейці» 19 лютого звернувся до українських олімпійців із закликом припинити участь в Олімпіаді-2014 у Сочі: «У зв'язку з драматичними подіями в Україні і кровопролиттям на вулицях Києва, закликаємо українських олімпійців припинити свою участь у Зимових олімпійських іграх у Сочі на знак солідарності з народом України, розділяючи траур за загиблими».

Українська гірськолижниця Богдана Мацьоцька на знак протесту проти дій української влади відмовилася від подальшого виступу на Олімпійських іграх у Сочі. Дев'ятнадцятого лютого українська жіноча команда з лижних гонок (Марія Лісогор і Катерина Сердюк) не стартувала в командному спринті класичним стилем. Спортсменки бажали взяти участь у гонці з траурними стрічками як пам'ять про жертви трагічних подій у Києві, але МОК заборонив внесення змін до екіпування, через що українки не вийшли на старт.

Перемога біатлоністок в естафеті – це було щось неймовірне! Недарма президент Міжнародного олімпійського комітету **Томас Бах** назвав це досягнення одним із найвидатніших моментів Зимових олімпійських ігор у Сочі, підкресливши, що це досягнення стало могутнім, важливим символом єдності під час непростих часів в Україні (**Віта і Валя Семеренко, Юлія Джима, Олена Підгрушна**).

Олімпійська збірна Нідерландів установила світовий рекорд за кількістю медалей, завойованих на одних Олімпійських іграх, в одному виді спорту. Так, у Сочі голландські ковзанярі вибороли 16 медалей, серед яких 5 золотих, 5 срібних і 6 бронзових. Таким чином, спортсмени Нідерландів побили рекорд австрійців, які у 2006 році в Туріні завоювала 14 нагород у гірськолижному спорті.

Юстина Ковальчик із Польщі виграла золото Ігор-2014 у Сочі в лижних перегонах на 10 км класичним стилем, ставши

дворазовою олімпійською чемпіонкою. Найкраща з українок Валентина Шевченко фінішувала 24-ю, Тетяна Антипенко – 30-ю, Катерина Григоренко – 48-ю (+3.45,7), Марина Лісогор – 57-ю.

Твердість характеру і цілеспрямованість цієї дівчини ілюструє фраза, яку Юстина одного разу сказала своєму тренерові: «Щоб займати тридцять місця в Кубку світу, треба дуже важко тренуватися. Я не бажаю займати тридцять місця, тому буду тренуватися трохи важче і займати перші місця».

У командному заліку перемогла збірна РФ – 33 (13, 11, 9) нагороди, другими стали спортсмени Норвегії – 26 (11, 5, 10) нагород, третє – збірна Канади – 25 (10, 5, 5) нагород.

Збірна Україна цього разу посіла 20-те місце (золото в естафеті біатлону жінки і одна бронзова (біатлон – Віта Семеренко).

3.23. XXIII Зимові олімпійські ігри (Пхенчхані (Південна Корея), 2018 р.) (9 лютого – 25 лютого)

Виступало 2 952 спортсмени з 93 країн, розіграли 102 комплекти нагород у 15 видах спорту.

Шостого липня 2011 р. в Дурбані виконком Міжнародного олімпійського комітету обрав місцем проведення Зимової олімпіади-2018 південнокорейський Пхьончхан. Країна-господарка турніру визначилася вже в першому раунді голосування, оскільки Пхьончхан одержав більшість голосів: за південнокорейське місто проголосували 54 члени виконкому МОКу з 95. Пхьончхан тричі поспіль претендував на організацію Зимової олімпіади, два попередні рази це право отримали Ванкувер і Сочі.

Естафета олімпійського вогню за традицією розпочалася в Греції 24 жовтня 2017 року. Першим факелоносцем став грецький гірський лижник **Апостолос Ангеліс**. Естафету від грека відразу прийняв колишній футболіст англійського «Манчестер Юнайтед» і збірної Південної Кореї **Пак Чі Сон**. На території Греції естафета продовжувалася вісім днів.

Першого листопада 2017 року олімпійський вогонь привезли до Південної Кореї. На цій території естафета олімпійського вогню стартувала 1 листопада – за 100 днів до церемонії відкриття ігор.

Проведення змагань із 15 зимових видів спорту було оголошено в рамках Зимових олімпійських ігор 2018 року. Вісім видів належать до льодових: бобслей, санний спорт, скелетон, хокей із шайбою, фігурне катання, ковзанярський спорт, шорт-трек і керлінг, а решту – лижні змагання: гірськолижний спорт, сноубординг, фрістайл, біатлон, лижні перегони, стрибки з трампліна та лижне двоборство.

Шість країн дебютують на Зимових олімпійських іграх: Еквадор, Еритрея, Косово, Малайзія, Нігерія та Сінгапур.

Українські спортсмени представлять країну в таких видах спорту: біатлон, гірськолижний спорт, санний спорт, фігурне катання, лижні перегони, фрістайл, лижне двоборство, сноуборд, скелетон. Загалом 32 учасники, 9 видів спорту. А вирішальну перемогу для команди Норвегії виборола легендарна 37-річна лижниця **Маріт Бйорген**, яка перемогла у масстарті на 30 км, що завершував програму змагань Олімпіади.

Для Бйорген ця медаль стала 14-ю олімпійською нагородою. Тепер у її активі: 8 золотих, 4 срібних і 2 бронзових медалі. Відтак Маріт Бйорген стала найтитлованишим зимовим олімпійцем в історії.

За кількістю олімпійських медалей серед представників зимових видів спорту вона перевершила досягнення свого співвітчизника, біатлоніста **Уле Ейнара Бйорндалена** (8-4-1).

Чеська гірськолижниця і сноубордистка **Естер Ледецька** стала першою в історії спортсменкою, яка виграла золото на одній Олімпіаді в різних видах спорту. На Іграх у Пхенчхані Ледецька перемогла в сноуборді – паралельному гігантському слаломі, а також у гірськолижному супергіганті.

Мультимедалісти Пхенчхана:

3 «золота»: Йоханнес Клебо (Норвегія, лижні гонки); Мартен Фуркад (Франція, біатлон).

2 «золоті», 1 «срібло»: Сімен Крюгер (Норвегія, лижні

гонки); Мартін Сунбю (Норвегія, лижні гонки).

2 «золота», 1 «бронза»: Лаура Дальмайер (Німеччина, біатлон); Ерік Френцель (Німеччина, лижне двоборство).

2 «золота»: Мінь Йонь Чой (Південна Корея, шорт-трек); Марсель Хіршер (Австрія, гірськолижний спорт); Наталі Гайзенбергер (Німеччина, санний спорт); Рагнхільд Хага (Норвегія, лижні гонки); Тереза Вірту (Канада, фігурне катання); Скотт Мойр (Канада, фігурне катання); Тобіас Арльт (Німеччина, санний спорт); Тобіас Вендль (Німеччина, санний спорт); Естер Ледецька (Чехія, сноуборд і гірські лижі); Франческо Фрідріх (Німеччина, бобслей); Торстен Маргіс (Німеччина, бобслей).

1 «золото», 3 «срібла»: Шарлотта Калла (Швеція, лижні гонки).

1 «золото», 2 «срібла»: Анастасія Кузьміна (Словаччина, біатлон); Андреас Веллінгер (Німеччина, стрибки на лижах із трампліна); Стена Нільссон (Швеція, лижні гонки).

1 «золото», 1 «срібло», 2 «бронзи»: Маріт Бйорген (Норвегія, лижні гонки).

Саме в олімпійському Пхьончхані переписав історію українського фрістайлу **Олександр Абраменко**, здобувши медаль найвищого гатунку, став не лише першим володарем золотої олімпійської медалі у вітчизняному фрістайлі, а й першим олімпійським чемпіоном серед чоловіків за часи виступів української команди незалежної України.

Натомість НОК вважав потенційно «медалемістким» український біатлон. Одну медаль – у біатлоні – пророкували Україні й букмекери.

Однак обидві команди «стріляючих лижників» – і жіноча, й чоловіча – провалили свої старты через слабку функціональну підготовку. Особливо розчарували жінки, які показали результати, нижчі за середні поточного сезону.

Збірна Норвегії виграла загальний медальний залік Зимових олімпійських ігор-2018 у Пхенчхані (Південна Корея).

У команд Норвегії та Німеччини – по 14 золотих медалей, однак за кількістю «срібла» (14 порівняно з 10) і «бронзи» (11 порівняно з 7) попереду норвежці.

Третє місце – у Канади (11, 8, 10), далі – у США (9, 8, 6), та Нідерландів (8, 6, 6).

Україна в підсумковій таблиці поділила 21–22-ге місця з Угорщиною: по одній золотій медалі.

3.24. XXIV Зимові олімпійські ігри (Пекіні (Китай), 2022 р.) (4 лютого – 20 лютого)

Виступало 2 871 спортсмен із 91 країни, розіграли 109 комплектів нагород у 15 видах спорту.

Тридцять першого липня 2015 року на сесії Міжнародного олімпійського комітету в Куала-Лумпур **Томас Бах** оголосив, що містом, яке прийме Зимові олімпійські ігри 2022 року, стане Пекін. Пекін став першим містом, яке приймало й Літні, і Зимові олімпійські ігри. Місто також стало другою столицею, яка приймала Зимові олімпійські ігри, за 70 років після норвезького Осло в 1952 році.

Після завершення XXIII Зимових олімпійських ігор на Олімпійському стадіоні в Пхьончхані, ввечері 25 лютого 2018 року мер Пекіна **Чень Цзінін** отримав олімпійський прапор, ознаменувавши вступ Зимових олімпійських ігор до «Пекінського циклу». Восьмого серпня 2018 року в Пекіні відбулася церемонія запуску глобальної колекції талісманів для Зимових олімпійських і Паралімпійських ігор 2022 року. Шістнадцятого листопада 2018 року Комітет із питань дотримання та рекомендацій із питань сталого розвитку Зимових олімпійських ігор у Пекіні був офіційно створений та провів своє перше пленарне засідання.

Вісім видів належать до льодових: бобслей, керлінг, ковзанярський спорт, санний спорт, скелетон, фігурне катання, хокей із шайбою і шорт-трек, а решта – до лижних змагань: біатлон, гірськолижний спорт, лижне двоборство, лижні перегони, сноубординг, стрибки з трампліна та фрістайл.

Четвертого лютого 2022 року відбулася церемонія відкриття Зимових олімпійських ігор-2022, яка стала точкою старту Олімпіади-2022. Церемонія відкриття тривала понад дві з половиною години. Значну частину урочистостей зайняв вихід

учасників Олімпійських ігор – усього на арену вийшли представники 91-ї збірної. Прапороносцями збірної України на Зимовій олімпіаді-2022 були Олександр Абраменко та Олександра Назарова.

Головні рекорди Ігор-2022

Олімпійський рекорд установила нідерландська ковзанярка **Ірен Вюст**. Дистанцію 1 500 м вона пододала за 1 хвилину та 53,28 секунди. Її співвітчизниця, ковзанярка **Ірен Схаутен**, установила на цих Іграх відразу два рекорди – у забігах на 3 000 м та 5 000 м. Ще одна нідерландка **Сюзанне Схюлтінг** у шорт-треці теж установила два олімпійські рекорди – один в одиночних змаганнях, а інший – у командному (естафета на 3 000 м).

Новий світовий рекорд у короткій програмі з фігурного катання встановив американець **Натан Чен**, який за свій прокат набрав рекордні 113,97 бала. Попередній результат належав японцю **Юдзуру Ханю** (111,82 бала), який він встановив у 2020 році. Світовий рекорд у ковзанярському спорті встановив швед **Нільс ван дер Пул** на дистанції 10 000 м. Він показав час: 12 хвилин 30,74 секунди. Окрім спортивних здобутків, унікальне досягнення й у німецької ковзанярки **Клаудії Пехштайн**. У 49 років та 348 днів вона стала найстаршою учасницею Олімпіади за всю історію. Ці Ігри були для неї восьмими в кар'єрі.

Ще одне досягнення встановила бразилійка **Жаклін Моран**. Для 46-річної спортсменки, яка представляла свою країну в лижних перегонях, ця Олімпіада стала восьмою, причому спортсменка брала участь і в Літніх іграх.

Україну представляло 45 атлетів у 12 з 15 спортивних дисциплін. Єдину нагороду для нашої збірної здобув фристайліст **Олександр Абраменко** – «срібло» у змаганнях із лижної акробатики.

Медальний залік Олімпіади-2022 як за кількістю золотих, так і за загальною кількістю нагород виграла Норвегія.

Олімпійці цієї країни завоювали 16 золотих, 8 срібних та 13 бронзових нагород. Разом у них – 37 медалей. Домінування норвежців не в останню чергу стало можливим завдяки успіхам

їхніх спортсменів у біатлоні та лижах.

Другою стала Німеччина, у якої 12 золотих, а загалом – 27 нагород. Друга сходинка в медальному заліку німців не стала чимось несподіваним, адже вони від початку були серед потенційних лідерів.

А ось китайська команда таки забезпечила сенсацію. Хоча в них була успішна Олімпіада у Ванкувері, але представники Піднебесної не відзначалися великими успіхами в зимових видах спорту. Однак домашні змагання та плідна підготовка до них піднесла КНР до трійки лідерів заліку.

У командному заліку перемогла збірна Норвегії – 37 медалей (16, 8, 13), друге місце – команда Німеччини – 27 медалей (12, 10, 5), і третє – команда Китаю – 15 медалей (9, 4, 2).

Україна в підсумковій таблиці посіла 24-те місце з однією срібною медаллю.

Зимові олімпійські ігри-2026 відбудуться в італійських містах Мілан та Кортіна-д'Ампеццо.

Список літератури

1. Булатова М. М. Олімпійський рух: історія і сучасність : у 2 кн. / М. М. Булатова, С. Н. Бубка, В. М. Платонов. – Київ, 2021. – Кн. 1. – 640 с.
2. Булатова М. М. Олімпійський рух: історія і сучасність : у 2 кн. / М. М. Булатова, С. Н. Бубка, В. М. Платонов. – Київ, 2021. – Кн. 2. – 672 с.
3. Булатова М. М. XXI зимові Олімпійські ігри. Ванкувер 2010 : навчальний посібник / М. М. Булатова, В. М. Єрмолова, Д. Белокуров. – Київ : Національний олімпійський комітет України, Олімпійська академія України, 2009.– 60 с.
4. Булатова М. М., XXIV зимові Олімпійські ігри. Пекін. 2022 / М. М. Булатова, В. М. Єрмолова, І. М. Кріль. – Київ, 2021. – 64 с.
5. Інші.

Завдання для самостійної роботи

1. Дайте характеристику історії виникнення Зимових олімпіад.
2. Охарактеризуйте етапи проведення Зимових олімпійських ігор.
3. Опишіть досягнення найбільш видатних чемпіонів на Зимових олімпіадах.
4. Розкрийте сутність виступів на Зимових іграх українських спортсменів.
5. Хто став першим зимовим олімпійським чемпіоном?
6. Який спортсмен став олімпійським чемпіоном, як на Зимових, так і Літніх іграх олімпіади?
7. Назвіть спортсмена України, який став першим зимовим олімпійським чемпіоном?
8. Якій спортсменці вдалося вперше виграти чотири медалі в змаганнях із гірських лижах на одних Іграх?
9. Хто з українців виграв медаль на іграх у Турині?
10. Яку спортсменку президент МОКу назвав кращою у 2006 році?

Електронне навчальне видання

**Сергієнко Володимир Миколайович,
Король Світлана Анатоліївна**

ОЛІМПІЙСЬКИЙ СПОРТ

Конспект лекцій

для здобувачів спеціальності 017 *«Фізична культура і спорт»*
очної форми здобуття вищої освіти

У двох частинах

Частина 1

Відповідальна за випуск Н. В. Петренко
Редакторка Н. З. Клочко
Комп'ютерне верстання С. А. Король

Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. 11,39. Обл.-вид. арк. 10,89.

Видавець і виготовлювач
Сумський державний університет,
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.